በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፑብሊክ

የፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት

በፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ ለህብረት ስራ ማህበራት ድጋፍ ለመስጠት የተዘረጋውን የአሰራር ስርዓት በአግባቡ መፈፀሙንና ውጤታማ መሆኑን በተመለከተ የተከናወነ የክትትል ኦዲት ሪፖርት

ታህሳስ 2010 ዓ.ም

አዲስ አበባ

ማውጫ

ማውጫ i

ክፍል አንድ 1

መግቢያ 1

የክትትል ኦዲቱ ዓላማ 2

የክትትል ኦዲቱ ወሰንና ዘዴ 2

የክትትል ኦዲት መመዘኛ መስፈርቶች 2

ክፍል ሁለት 3

በክትትል ኦዲት ወቅት የተገኙ የኦዲት ግኝቶች፣ 3

2.1 የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲና የክልል ኅብረት ስራ ማስፋፊያ ኤጀንሲዎች/ቢሮዎች/ ለህብረት ስራ ማህበራት የሚሰጡ ድጋፎችን ተግባራዊ ለማድረግ የክትትል፣ የቁጥጥርና የግንዛቤ ማስጨበጫ ሥርዓት መዘርጋታቸውን በተመለከተ፤ 3

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ በአገር አቀፍ ደረጃ የህብረት ስራ ፖሊሲ ቀርጾ አፈፃፀሙን መከታተሉን በተመለከተ፣ 3

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ ለህብረት ስራ ማህበራት የሚሰጠውን ድጋፍ በረጅምና በአጭር ጊዜ እቅድ ውስጥ ማካተቱን እና ተግባራዊ ማድረጉን በተመለከተ፣4

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ ህብረት ስራ ማህበራት ከመደራጀታቸው በፊት እንዲሁም ከተደራጁ በኋላ እንዲያድጉ ጥናትና ምርምር ማድረጉን እና የክልል ማስፋፊያ አካላት ጥናት እንዲያደርጉ እገዛ ማድረጉን በተመለከተ፣ 7

የህብረት ስራ ማህበራት በፌዴራል እና በክልል ስለመደራጀታቸው እንዲሁም የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ በአገር አቀፍ ደረጃ የህብረት ስራ ሊግ ማቋቋሙን በተመለከተ፤ 10

ኤጀንሲው የሥልጠና ሥርዓት ዘርግቶ ተግባራዊ ማድረጉን በተመለከተ 13

የህብረት ስራ ማህበራት ሂሳብ በየዓመቱ ኦዲት ስለመደረጉ፤ 27

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲና የክልል ማስፋፊያ አካላት ለተደራጁ ማህበራት የኢንስፔክሽን አገልግሎት መስጠታቸውን በተመለከተ፣ 34

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲና የክልል ማስፋፊያ አካላት ለባለድርሻ አካላት ግንዛቤ መፍጠራቸውን በተመለከተ፤ 36

2.2 የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ በደንቡ መሠረት የተሰጠውን ኃላፊነት በብቃት እና ኢኮኖሚያዊ በሆነ ሁኔታ ለመወጣት ከባለድርሻ አካላት ጋር በቅንጅት መስራቱን እና ቀልጣፋ የመረጃ ልውውጥ ስርዓት የዘረጋ መሆኑንና ተግባራዊ ማድረጉን በተመለከተ፤ 38

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ ከማስፋፊያ አካላትና ከማህበራት ጋር የሚደረግ የመረጃ ልውውጥ እና አያያዝን ሥርዓትን በተመለከተ፣ 45

ክፍል ሦስት 49

የመደምደሚያ ሀሳብ (Conclusion).. 49

3.1 እርምጃ የተወሰደባቸውና መሻሻል የታየባቸው..49

ክፍል አራት.. 54

የማሻሻያ ሀሳቦች (Recommendation).. 54

አባሪ 1 ፡አነስተኛ የሴቶች ተሳትፎ ያለባቸው ህብረት ስራ ማህበር 55

አባሪ 2፡ የአዋጭነት ጥናት የሌላቸው.. 56

አባሪ 3 ፡ደንብ እና መመሪዎች የሌላቸው 61

አባሪ 4፡ ከ3 ዓመት በላይ ኦዲት ሳይደረጉ የቆዩ ሀ/ስ/ማህበራት 66

አባሪ 5፡ ኦዲት ተደርገው የማያውቁ ህብረት ስራ ማህበራት 68

አባሪ 6 ፡የጽ/ቤት እና መስሪያ ቦታ የሌላቸው 71

ክፍል አንድ

መግቢያ

1. በሀገራችን የሕብረት ስራ ማህበራትን በዘመናዊ መልኩ ማደራጀት ከተጀመረ 57 ዓመታትን አስቆጥሯል፡፡ በመሆኑም የህብረት ስራ ማህበራት በአገራችን ፈጣን ፣ ቀጣይና ፍትሃዊ ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ልማትና እድገት ከማረጋገጥና የአባላትን ብሎም የህዝብን ተጠቃሚነት ከማሳደግ አንፃር እና ድህነትን ለማስወገድ ማህበራቱ ዘርፈ ብዙ ስራዎችን ያከናውናሉ፡፡ በዚህም በከተማ እና በገጠር ለሚኖረው የህብረተሰብ ክፍል በርካታ ጠቀሜታዎች ይሰጣሉ፡- የአምራቹንና የሸማቹን ህብረተሰብ በምርትና አገልግሎት በማስተሳሰር ለተጠቃሚው ጥራት ያለውን ምርት በተመጣጣኝ ዋጋ በተፈለገ ጊዜና ቦታ ለማቅረብ የሚረዱ፣ የሸማቹን መብትና ፍላጎት የሚያስጠብቁ፣ አምራቹም ለሚያመርተው ምርት ተገቢውን ዋጋ እንዲያገኝ የሚያስችሉ ድርጅቶች ናቸው፡፡

2. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን እንቅስቃሴ የማጎልበት፣ የሰው ኃይል የማሰልጠን፣ ጥናትና ምርምር የማካሄድ ተግባር በአዋጅ ቁጥር 985/2008 የተሰጠው የመንግስት መ/ቤት ነው፡፡

3. የሕብረት ስራ ማህበራት በተለያየ የአደረጃጀት እርከን ተደራጅተዋል፡፡ የመጀመሪያው እርከን መሰረታዊ የሕብረት ስራ ማህበር የሚባል ሲሆን የሕብረት ስራ ማህበራት ዓይነቶችን ያቀፈና ተመሳሳይ ፍላጎት ባላቸው ሰዎች የተቋቋመ ነው፡፡ ሁለተኛው የሕብረት ስራ ማህበራት አደረጃጀት እርከን የሕብረት ስራ ሕብረት /ዩኒዩን/ ሲሆን ሁለት ወይም ከሁለት በላይ የሆኑ ተመሳሳይ አላማ እና ተግባር ያላቸው መሰረታዊ የሕብረት ስራ ማህበራት የሚያቋቁሙት የሕብረት ስራ ማህበር ነው፡፡ ሶስተኛው እርከን ፌዴሬሽን በመባል የሚታወቅ ሲሆን ሁለት ወይም ከሁለት በላይ በሆኑ ተመሳሳይ ዓላማና ተግባር ባላቸው ዩኒየኖች ይመሰረታል፡፡ አራተኛው እርከን ሊግ ሲሆን በአገር አቀፍ ደረጃ የሚመሰረት ነው፡፡

የክትትል ኦዲቱ ዓላማ

4. የፌዴራል ህብረት ሥራ ኤጀንሲ ለህብረት ስራ ማህበራት ድጋፍ ለመስጠት የዘረጋው የአሰራር ስርዓት በአግባቡ ተፈጻሚና ውጤታማ መሆኑን በተመለከተ ከ2001 እስከ 2003 በጀት ዓመት የተከናወነው የክዋኔ ኦዲት ሪፖርት ላይ የተጠቀሱ ኦዲት ግኝቶች እና የተሰጡ ማሻሻያ ሃሳቦች ላይ የተወሰደ የማስተካከያ እርምጃ መኖሩን እንዲሁም ተገቢውን የክትትል እና የቁጥጥር ስርዓት ተዘርግቶ ተግባራዊ መደረጉን ለማረጋገጥ ነው፡፡

የክትትል ኦዲቱ ወሰንና ዘዴ

5. የክትትል ኦዲቱ በዋናኛነት በፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እና በናሙና በተመረጡ 3 የክልል ህብረት ሥራ ኤጀንሲዎች (አዲስ አበባ፣ ኦሮሚያ እና አማራ)፣ በክልሎቹ ስር በሚገኙ 10 የወረዳ እና ክፍለ ከተማ/ዞን ህብረት ሥራ ማስፋፊያ አካላት እና ኤጀንሲዎች እንዲሁም 4 ዩኒየኖች እና 4 መሰረታዊ የህብረት ሥራ ማህበራት ሲሆን፤ የክትትል ኦዲቱ በ2004 ዓ.ም በተደረገው የክዋኔ ኦዲት መሰረት ከ2005 ዓ.ም እስከ 2009 ዓ.ም ድረስ የህብረት ስራ ማህበራትን ድጋፍ አሰጣጥ በተመለከተ በተሰጠው የማሻሻያ ሃሰብ እና ኤጀንሲው ባዘጋጀው የድርጊት መርሃ ግብር መሰረት የተደረጉ የማስተካከያ እርምጃዎች ላይ ትኩረት ያደረገ ነው፡፡

6. የክትትል ኦዲቱ የተከናወነው ከ2005 በኃላ ያሉትን የስትራቴጂክ እቅድ፣ አመታዊ የእቅድና አፈፃፀም ሪፖርቶች፣ የህብረት ስራ ማህበራት ላይ የተሰሩ የኦዲት እና ኢንስፔክሽን ሪፖርቶች ፣ የህብረት ስራ ማህበራትን በተመለከተ የወጣ አዲስ አዋጅ (985/2008)፣ አዋጁን ለማስፈፀም የሚወጡ ረቂቅ ደንብ እና ረቂቅ መመሪያ፣ ረቂቅ ህብረት ስራ ፖሊሲ እንዲሁም የተለያዩ የአተገባበር እና ስልጠና ማንዋሎች እና የመሳሰሉትን ማስረጃዎች በመከለስ ፣ በፅ/ቤቱ እና በመስክ የሚገኙ የሚመለከታቸውን የስራ ኃላፊዎችን ቃለ መጠይቅ በማቅረብ እንዲሁም በአካል ተገኝቶ የመስክ ምልከታ በማድረግ ተከናውኗል፡፡

የክትትል ኦዲት መመዘኛ መስፈርቶች

7. የክትትል ኦዲቱን ለማከነወን እንደ መመዘኛ መስፈርት የተመረጡት በኦዲቱ ወቅት የነበሩ የኦዲት ግኝቶችና የተሰጡ የማሻሻያ ሀሳቦች ናቸው፡፡

ክፍል ሁለት

በክትትል ኦዲት ወቅት የተገኙ የኦዲት ግኝቶች፣

2.1 የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲና የክልል ኅብረት ስራ ማስፋፊያ ኤጀንሲዎች/ቢሮዎች/ ለህብረት ስራ ማህበራት የሚሰጡ ድጋፎችን ተግባራዊ ለማድረግ የክትትል፣ የቁጥጥርና የግንዛቤ ማስጨበጫ ሥርዓት መዘርጋታቸውን በተመለከተ፣

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ በአገር አቀፍ ደረጃ የህብረት ስራ ፖሊሲ ቀርጾ አፈፃፀሙን መከታተሉን በተመለከተ፣

8. በቀድሞው ኦዲት ወቅት እንደታየው የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እስከ 2003 ዓ.ም የህብረት ስራ ፖሊሲን ለማስፀደቅ በዕቅድ ከመያዝ ባለፈ በአገር አቀፍ ደረጃ የህብረት ስራ ፖሊሲ እንዲቀረፅ አላደረገም ነበር፡፡

9. ስለሆነም ህብረተሰቡ ስለ ህብረት ሥራ በቂ ግንዛቤ እንዲኖረውና ትኩረት እንዲሰጠው ለማድረግ እንዲሁም ለህብረት ስራ ማህበራት አቅጣጫ እና እድገት አመላካች እንዲሆን የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በአገር አቀፍ ደረጃ የህብረት ስራ ፖሊሲ ቀርጾ አፈፃፀሙን ሊከታተል እንደሚገባ የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበረ ሲሆን በዚሁ መሰረት የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

10. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ አዲስ የፖሊሲ ስራ ከመስራት በ2007 በጀት ዓመት በየቦታው የተበታተኑ ህብረት ስራን የተመለከቱ የፖሊሲ ሀሳቦችን የማሰባሰብ እና ሰነዱን በአንድነት በማድረግ ለተጠቃሚዎች እንዲደርስ ማድረግ እና በሰነዶቹ ላይ ግንዛቤዎችን የመፍጠር ስራዎች እንደሚሰሩ ማቀዳቸውን ገልፀዋል፡፡

11. በክትትል ኦዲቱ ወቅት በተለያዩ ቦታዎች ተበታትነው የሚገኙ የህብረት ሥራ ማህበራትን የሚመለከቱ የፖሊሲ ሃሳቦች ተሰባስበው የተቀመጡ መሆኑን እንዲሁም በ2009 እራሱን የቻለ የህብረት ስራ ማህበራት ፖሊሲ እና ስትራቴጂ እያተዘጋጀ መሆኑን እንዲሁም ረቂቅ ላይ መድረሱን ከተከለሱ ማስረጃዎች ለመረዳት ተችሏል፡፡

12. ስለጉዳዩ የፅ/ቤቱ ኃላፊዎች በቃል መጠይቅ በሰጡት ምላሽ በተለያዩ የአገሪቱ ፖሊሲ ላይ ስለ ህብረት ስራ ማህበራትን የሚመለከተውን ሃሳቦች በማሰባሰብ ማስቀመጥ መቻሉን እንዲሁም በ2009 እራሱን የቻለ የህብረት ስራ ፖሊሲ እና ስትራቴጂ እያተዘጋጀ መሆኑን ገልፀዋል፡፡

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ ለህብረት ስራ ማህበራት የሚሰጠውን ድጋፍ በረጅምና በአጭር ጊዜ እቅድ ውስጥ ማካተቱን እና ተግባራዊ ማድረጉን በተመለከተ፣

13. የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከ2000-2002 ዓ.ም እና ከ2003-2007 ዓ.ም ባዘጋጃቸው ስትራቴጂክ እቅዶች ውስጥ 2204 መጋዘኖች ተገንብተው ለህብረት ስራ ማህበራት ለመስጠት፣ 3 የህብረት ስራ ባንኮችንና 2 ኢንሹራንሶችን ለማቋቋም፣ የግብይት መረጃ ልውውጥ ስርአትና ትስስር ለመዘርጋት እንዲሁም የስልጠና ፍላጎት ጥናት በ2001 እና በ2003 ለማጥናት እቅድ ቢይዝም ተግባራዊ አለማድረጉ ፣ ከ2001-2003 ዓ.ም ባሉት የዕቅድ ክንውን ሪፖርቶች ላይ በአለም አቀፍ የስራ ድርጅት (ILO) በየጊዜው የሚወጡ ውሳኔዎችንና ስምምነቶችን ከአገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ጋር ተግባራዊ ለማድረግ፣ የህብረት ስራ ማህበራትን እንቅስቃሴ ሊያግዙ የሚችሉ ፕሮጀክቶችን ለማዘጋጀት እና በፌዴራል ደረጃ ህብረት ስራ ማህበራትን (በመሰረታዊ፣ በዩኒየን እና በፌደሬሽን) ለማደራጀት በየአመቱ እቅድ ቢይዝም አለማከናወኑ በቀድሞው ኦዲት ወቅት ታውቆ ነበር፡፡

14. በዚሁ መሰረት ኤጀንሲው በሚያዘጋጀው የስትራቴጅክ እቅድ ውስጥ ለማህበራት በሚሰጠው ድጋፍ ዙሪያ የሚሰራውን ሥራ በማካተት ተግባር ላይ መዋላቸውን ሊከታተል፣ በስትራቴጂክ እቅድ የተካተቱ ተግባራትን በዓመታዊ እቅድ በመያዝ ሊያከናውን እንዲሁም በየበጀት ዓመቱ ላልተከናወኑ ተግባራት እርምጃ ሊወስድ እንደሚገባ የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበረ ሲሆን በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

15. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ በቀጣይ ለባንክና ኢንሹራንስ ስራ የሚፈቅድና የሚያመች ህግ እንዲኖር ህብረት ስራ ማህበራት አዋጅ 147/91 ለማሻሻል መታቀዱን በዚህም መሰረት አዋጁን ለማሻሻል ግብዓቶች የማሰባሰብ ስራዎች እየተሰሩ እንደሚገኝና ከ2007 ዓ.ም ጀምሮ የህብረት ስራ አዋጅ ውስጥ ተካቶ እንዲሻሻል ጥረት ማድረግ፣ ችግሩን በዘለቄታ ለመፍታት

እንዲቻል ከብሔራዊ ባንክ፣ ከህዝብ ተወካዮች እና ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በመወያየት በዚህ ረገድ ያለውን ችግር ለመፍታት እንደሚሰራ ገልፀዋል፡፡

16. በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ባንክና ኢንሹራንስን በተመለከተ ህግ አጥንቶ ለጠቅላይ ሚኒስትር ቢሮ ማቅረቡ፤
- ኤጀንሲው በአለም አቀፍ የስራ ድርጅት (ILO) በየጊዜው የሚወጡ ውሳኔዎችንና ስምምነቶችን ከአገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ጋር ተግባራዊ ማድረግን በተመለከተ የአለም ስራ ድርጅት ከአለም የህብረት ስራ ማህበራት ጋር በመሆን የሚወጣቸውን ነጥቦች በአዲሱ አዋጅ 985/2009 ዓ.ም ላይ ለማካተት ከ ILO እና ICA ግብአት መጠየቁ ፤
- የፕሮጀክቶችን ቀረጻ በተመለከተ በኤጀንሲው የተቀረጸ አግሮ ፕሮጀክት በአማራ ፣ ትግራይ፣ ኦሮሚያ እና ደቡብ ክልሎች በግብርና ምርቶች ላይ ለተሰማሩ ህብረት ስራ ማህበራት ላይ እየተተገበረ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡

ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- ኤጀንሲው እንደየህብረት ስራ ማህበራቱ ፕሮጀክቶች ያልቀረጸ እና ከግብርና ውጪ ላሉ ህብረት ስራ ማህበራት የተቀረጹ ፕሮጀክቶች አለመኖራቸው፣ ለግብርና ነክ ህብረት ስራ ማህበራት የተቀረፀው ፕሮጀክትም በሁሉም ክልሎችና ህብረት ስራ ማህበራት ተደራሽ አለመሆኑ፣ እንዲሁም የኦሮሚያ እና አዲስ አበባ ህብረት ስራ ማስፋፊያ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን ለመደገፍ የሚረዱ ፕሮጀክቶችን ለመቅረፅ የሚረዳ መዋቅር የሌላቸው መሆኑን፣

- ኤጀንሲው በአንደኛ እድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ (ከ2003 እስከ 2007 ዓ.ም) ባዘጋጃቸው እቅዶች ውስጥ 2204 መጋዘኖች እንዲሁም 3 የገበያ ማዕከል ገንብቶ ለህብረት ስራ ማህበራት ለመስጠት ቢያቅድም 44 (2 %) መጋዘኖችን ብቻ የፈጸመ መሆኑ፣ እንዲሁም ኤጀንሲው በሁለተኛው እድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ በ2008 ዓ.ም 482 እና በ2009 ዓ.ም 482 መጋዘኖች ለህብረት ስራ ማህበራት ለመስራት ቢያቅድም በ2008 እና 2009 ዓ.ም በቅደም ተከተላቸው 12 (2.48%) እና 157 (32.57%) መጋዘን ብቻ መገንባቱን በኦዲቱ ወቅት ከተከለሱ ማስረጃዎች ለማወቅ ተችሏል፡፡

17. ስለጉዳዩ የፅ/ቤቱ ኃላፊዎች በክትትል ኦዲቱ በቃለ መጠይቅ እና በመውጫ ስብሰባ ወቅት ተጠይቀው በሰጡት ምላሽ፣ ፕሮጀክቶች ሲቀረፁ 1ኛ በህብረት ስራ ኤጀንሲ 2ኛ በመንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች 3ኛ በመንግስት እንደ ፕሮግራም የሚቀረፁ እና ህብረት ስራ ኤጀንሲም የሚሳተፍባቸው መሆናቸውና ለህብረት ሥራ ማህበራት የተቀረጹ ፕሮጀክቶችን በተመለከተ ህብረት ስራ ኤጀንሲ የትኩረት አቅጣጫዎቹ ግብርና፣ የገንዘብ ቁጠባና ብድር እና ሸማቾች ላይ ሲሆን ያላቸው የፕሮጀክት ባለሙያ 1 ብቻ መሆኑን የስራ ድርሻውም ፕሮጀክቶችን መቅረፅ እና ያሉትን ፕሮጀክቶች መከታተል እንደሆነ በዚህም በህብረት ስራ ኤጀንሲ የተቀረፁ ፕሮጀክቶች አናሳ መሆናቸው ነገር ግን ከሌሎች አካላት ጋር በመተባበር የተቀረፁ ፕሮጀክቶች ላይ የተሰሩ ስራዎች ትኩረት ሊሰጣቸው እንደሚገባ ገልፀው እና የተቀረፁ ፕሮጀክቶች

- 1ኛ መካከለኛ የገጠር ፋይናንስ ፕሮግራም (rural financial intermediate program /RUFIP) ፕሮጀክት፣
- 2ኛ የአርብቶአደሩ ማህበረሰብ ልማት ፕሮጀክት (Pastoral community development project/ PCDP)፣
- 3ኛ የቤተሰብ ሀብት/ጥሪት ማሳደጊያ ፕሮግራም (household asset building program HABP) ፕሮጀክት፣
- 4ኛ የግብርና እድገት ፕሮግራም (agricultural growth program AGP) ፕሮጀክት፣
- 5ኛ AGRA የአፍሪካን ግብርና የማሳደግ (growth African agriculture) ፕሮጀክት

ሲሆኑ RUFIP፣ PCDP እና HABP ፕሮጀክቶች የገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበራት ላይ እንደሚሰሩ እንዲሁም AGP እና AGRA ፕሮጀክቶች ደግሞ ግብርና ላይ የሚሰሩ እንደሆኑ ፤ መጋዘን ግንባታን በተመለከተ በመንግስት፣ መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች እና በህብረት ስራ ማህበራት በራሳቸው የሚገነቡ መሆናቸውን መንግስታዊ ባልሆኑ ድርጅቶች በ 4ቱ ክልሎች የታቀዱ 44 የመጋዘን ግንባታዎች ሙሉ ለሙሉግንባታቸው መጠናቀቁን እንዲሁም ህብረት ስራ ኤጀንሲ በእድገትና ትራንስፎርሜሽን እቅዱ የተቀመጠውን 2000 መጋዘን ለመገንባት የ5 ቢሊየን ብር ፕሮግራም ቀርፆ ለመንግስት የበላይ አካላት ማቅረባቸውን ነገር ግን ያለፀደቀላቸው መሆኑን የገበያ ማዕከላት ግንባታ በተመለከተ ህብረት ስራ ኤጀንሲ እንደ እቅድ ያስቀመጠው ክልሎች እንዲገነቡ

አቅጣጫ ከማስቀመጥ አንፃር እንጂ ሙሉ ለሙሉ በፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ይገነባሉ ተብለው የታሰቡ አለመሆናቸውን ህብረት ስራ ኤጀንሲም መጠየቅ ካለበት ግንባታዎቹን ክልሎች ስለማከናወናቸው ክትትሉ ምን እንደሚመስል መሆን እንዳለበት ገልፀዋል፡፡

18. የኤጀንሲው ኃላፊዎች ይህንን ይበሉ እንጂ ከአግራ ፕሮጀክት በስተቀር ከላይ የተገለፁ ፕሮጀክቶች በአገር አቀፍ ደረጃ በሌሎች አካላት (በግብርና ሚኒስቴር ፣ በፌደራል ጉዳዮችና አርብቶ አደሮች ሚኒስቴር፣ IFAD(መንግስታዊ ያልሆነ ተቋም)) የተቀረፁ እንጂ በስትራቴጂክ እቅዳቸው መሰረት በህብረት ስራ ኤጀንሲ ያልተቀረፁና የእነርሱ ፕሮግራሞች ባለመሆናቸው እንዲሁም የመጋዘን ግንባታን በተመለከተ ለመንግስት የበላይ አካል ፕሮግራም ቀርፀው ማቅረባቸውን እንዲሁም የገበያ ማዕከላትን በተመለከተ ክልሎች ግንባታ ስለማከናወናቸው ክትትል ያደረጉበትን ማስረጃ ያላያያዙ እና የግንባታ አፈፃፀሞቹም አነስተኛ በመሆናቸው የተሰጠውን ምላሽ ለመቀበል ያስቸግራል፡፡

19. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን ሊያግዝ የሚችል እንደየ ህብረት ስራ ማህበራት አይነት ፕሮጀክቶችን በተጠናከረ መልኩ ቀርፆ ተግባር ላይ ባለመዋሉ ህብረት ስራ ማህበራት እንዳይጠናከሩ የሚያደርግ ሲሆን ኤጀንሲው በእቅዱ መሰረት መጋዘኖችን እና የገበያ ማዕከላትን ገንብቶ ለህብረት ስራ ማህበራት ባለማስተላለፉ ህብረት ስራ ማህበራት ከአባላትና አባል ካልሆኑ አርሶ አደሮች ለሚሰበስቡት ምርት የሚያከማቹበት እንዲሁም ምርታቸውን ለገበያ የሚያቀርቡበት ቦታ ቦታ በማጣት እንዲቸገሩ ያደርጋል፡፡

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ ህብረት ስራ ማህበራት ከመደራጀታቸው በፊት እንዲሁም ከተደራጁ በኋላ እንዲያድጉ ጥናትና ምርምር ማድረጉን እና የክልል ማስፋፊያ አካላት ጥናት እንዲያደርጉ እገዛ ማድረጉን በተመለከተ፣

20. በቀድሞው ኦዲት ወቅት ክልሎች ህብረት ስራ ማህበራትን በብዛት የሚያደራጁ ቢሆንም የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በየክልሉ ለሚገኙ አደራጅ ባለሙያዎችን የአዋጭነት ጥናት እንዲያጠኑ በተግባር በማሳየት እገዛ ያላደረገ መሆኑ፤ በኦዲቱ በናሙና በታዩት የክልል ኅብረት ሥራ ማስፋፊያ አካላት የሶሽዩ ኢኮኖሚ ጥናት እንዲያጠኑ የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እገዛ ያላደረገላቸው መሆኑን፣ በክልል በዞኖችና ወረዳዎች የሚገኙ ህብረት ስራ ማህበራት አደራጁ በራሱ በመሰለው

አስተያየት የሚያደራጅ እንጂ ለጥናት ተብሎ የተዘጋጀ መመሪያ አለመኖሩ፣ በክልሎች የሚሰራው የአዋጭነት ጥናት ወጥነት የሌለው መሆኑ (በቅጽ፣ ከሌላ ጥናት ጋር አንድ ላይ በማድረግ፣ የንግድ እቅድን እንደ አዋጭነት በመውሰድ መሰራቱ)፣ እንዲሁም ህብረት ስራ ኤጀንሲ ባሕላዊና ሀገር በቀል የራስ አገዝ ማህበራት (እድር፣ መረዳጃ ማህበር ወዘተ) ወደ ዘመናዊ የህብረት ስራ ማህበራት የሚያድጉበትን ጥናት እና ምርምር አለማድረጉ ታውቆ ነበር፡፡

21. የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ህብረት ስራ ማህበራት ከተደራጁ በኋላ ለኪሳራ እንዳይጋለጡ፣ ለአባሎቻቸውና ለህብረተሰቡ ቀጣይነት ያለው አገልግሎት መስጠት እንዲችሉ ፣ ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ እንቅስቃሴያቸውን ለመገምገም እንዲያስችል እና ውጤታማ ለመሆን የሚያስችላቸውን የህብረት ስራ ዘርፍ ለመምረጥ ከመደራጀታቸው በፊት የሶሽዩ ኢኮኖሚ ጥናትና የአዋጭነት ጥናት ሊያጠና ወይም ክልሎች እንዲያጠኑ እገዛ ሊያደርግ እንዲሁም በአዋጅ በተሰጠው ስልጣንና ኃላፊነት መሰረት የማህበራትንና የአባላትን አቅም ለማጎልበትና የአሰራር ስርዓታቸውን ለማሻሻል በባህላዊና ሀገር በቀል ደረጃ ያሉትን እድር፣ መረዳጃ ማህበራት ወ.ዘ.ተ. ወደ ዘመናዊ ኅብረት ሥራ ማህበራት የሚያድጉበትን ጥናትና ምርምር ሊያከናውን እንደሚገባ የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበር ሲሆን ከዚህ በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

22. የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ በ2005 ዓ.ም በዕቅድ ተይዞ የአዋጭነት ጥናት የትግበራ ማኑዋል ሰነድ ተዘጋጅቶ በተወሰኑ ህብረት ስራ ማህበራት ላይ ሙከራ የተደረገ እና ስራው ከ2005 ዓ.ም ጀምሮ እየተከናወነ መሆኑን፣ ከመስከረም 2007 ጀምሮ በቀጣይ ሰነዱ ላይ ከፌደራል እስከ ቀበሌ ላሉት ባለሙያዎች በሰነዱ ላይ ስልጠና በማዘጋጀት ግንዛቤያቸው እንዲያድግና ስራው ተጠናክሮ እንዲቀጥል እንደሚደረግ ገልፀዋል፡፡

23. በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- የሶሺዮ ኢኮኖሚ እና አዋጭነት ጥናት በኤጀንሲው የህብረት ሥራ ማስፋፊያ ዳይሬክቶሬት ደረጃ 2005 ዓ.ም ላይ መጠናቱ መሻሻል የታየበት ተግባር መሆኑ፣

ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲቱ ወቅት

* ባሕላዊና ሀገር በቀል የራስ አገዝ ማህበራት (እድር፣ መረዳጃ ማህበር ወ.ዘ.ተ.) ወደ ዘመናዊ የህብረት ስራ ማህበራት ሊያድጉ የሚችሉበት ጥናት እና ምርምር ሥራ አለመከናወኑ፤
* በኤጀንሲው የህብረት ሥራ ማስፋፊያ ዳይሬክቶሬት ደረጃ የተጠናው የሶሺዮ ኢኮኖሚ እና አዋጭነት ጥናት እንደ ሀገር አቀፍ ተገምግሞና ጸድቆ በመመሪያ ያልወጣና ለክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ያልተሰራጨ መሆኑ፣
* በክትትል ኦዲቱ ወቅት በናሙና በታዩ በአዲስ አበባ ከተማ፣ ኦሮሚያ እና አማራ ክልል የዞንና የወረዳ ህብረት ስራ ማህበራት ማስፋፊያ አካላት የሶሺዮ ኢኮኖሚ ጥናት ኦዲቱ እስከ ተጠናቀቀበት ቀን ድረስ አጥንተው የማያውቁ መሆኑ ፣
* በደቡብ ክልል 21፣ በኦሮሚያ ክልል 1፣ በአዲስ አበባ ከተማ 10፣ በሃረር 7፣ ድሬዳዋ 10፣ አማራ 8፣ ቤኒሻንጉል ጉሙዝ 24፣ ጋምቤላ 6፣ ሶማሌ 37፣ አፋር 27 እና ትግራይ ክልል 27 ህብረት ስራ ማህበራት የአዋጭነት ጥናት ያልተጠናላቸው መሆኑ ከተከለሱ ማስረጃዎች ለመረዳት መቻሉ፣ ዝርዝሩ **በአባሪ 2 ተያይዟል፡፡**
* በኦሮሚያ ክልል በናሙና ከታዩ ህብረት ስራ ማህበራት የአዋጭነት ጥናት የተጠናላቸው ቢሆንም ወጥ የሆነ የአዋጭነት ጥናት ፎርማት /መመሪያ/ ባለመኖሩ የተለያየ አሰራር መኖሩ፣ እንዲሁም በአማራ ክልል በናሙና በታየው በባህር ዳር ከተማ የሚገኘው ዘንባባ የንብ ውጤቶች ልማትና ግብይት ህብረት ስራ ዩኒየን ሲቋቋም የአዋጭነት ጥናት ባለመካሄዱ ዩኒየኑ በተደጋጋሚ ለኪሳራ እየተዳረገ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡

24. ስለጉዳዩ የኤጀንሲው የስራ ኃላፊዎች በቃለ መጠይቅ እና በመውጫ ስብሰባ ወቅት በሰጡት ምላሽ የሶሺዮ ኢኮኖሚክ ጥናት በተመለከተ ለ4ቱ ድጋፍ የሚሹ ክልሎች ተጠንቶ መሰራጨቱን በሌሎች ክልሎች ላይ ግን በኤጀንሲው እንደ መመሪያ አውርደው ለክልል ባለሙያዎች ስልጠና ለመስጠት ቢያቅዱም ባለፈው አመት በአገሪቱ በነበረው አለመረጋጋት ለማሰራጨት እንዳልቻሉ እንደ ክፍተትም የሚወስዱት መሆኑን ፤ ባህላዊ እራስ አገዝ ማህበራትን ወደ ዘመናዊ ህብረት ስራ ማህበራት መለወጥን በተመለከተ ያልተሰራ እና ያላቸው እሴት የተለያየ በመሆኑ ለወደፊትም ይሰራል ብለው እንደማይጠብቁ ሙሉ ለሙሉ ወደ ህብረት ስራ መቀየር ላይ ሳይሆን ባህላዊ ተቋማቱ በህብረት ስራ ማህበራት ላይ ተሳትፎ

እንዲኖራቸው ውይይት እያደረጉበት መሆኑን ባረቀቁት የህብረት ስራ ፖሊሲ እና ስትራቴጂም ባህላዊ ማህበራቱን ወደ ዘመናዊ ህብረት ስራ ማህበራት መቀየሩን ከኃላፊነታቸው ያወጡት መሆኑን እና ሲፀድቅም የሚስተካከል መሆኑን ገልፀዋል፡፡ በተጨማሪም ለኤጀንሲው በተላከው ረቂቅ የክትትል ኦዲት ሪፖርት ምላሽ ላይ በህብረት ስራ አደረጃጀት መመሪያ ውስጥ እንዴት እንደሚደራጅ የሚያሳይ ግልጽ የሆነ የሶሺዮ ኢኮኖሚ ጥናት ተካቶበት እንደተቀመጠ ነገር ግን ባለሙያው የተሻለ ግንዛቤ ለመፍጠር ዘርዘር ተብሎ እንዲቀርብ ሲባል የሶሺዮ ኢኮኖሚና አዋጭነት ጥናት ማኑዋል በፌደራል እንዲዘጋጅ እንደተደረገና የስልጠና ማኑዋል በማዘጋጀት ስልጠና የተሰጠና ሰነዱም የተሰራጨ መሆኑን ገልጸዋል፡፡

25. የፅ/ቤቱ ኃላፊዎች ይህንን ይበሉ እንጂ በኤጀንሲው ድጋፍ በሚሹ ክልሎች ተሰራ የተባለው ሶሺዮ ኢኮኖሚክ ጥናት በአፋር ክልል በ1995 ዓ.ም የተሰራና ያልተሻሻለ በመሆኑና ፣ በኤጀንሲው ህብረት ስራ ማስፋፊያ ዳሬክቶሬት በአንድ ባለሙያ ጥቅምት በ2005 ዓ.ም የተሰራው የሶሺዮ ኢኮኖሚ እና አዋጭነት ጥናት ማኑዋል እስከ አሁን በኤጀንሲው ደረጃ ሰነዱ ተገምግሞና ዳብሮ እንደ መመሪያ ወርዶ ለክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ያልተሰራጨ በመሆኑ የቀረበውን ምላሽ ለመቀበል ያስቸግረዋል፡፡

26. የሶሺዮ ኢኮኖሚ እና የአዋጭነት ጥናት ባለመጠናቱ የህብረት ስራ ማህበራት ቀጣይነት ባለው መልኩ ውጤታማ በመሆን ለአባሎቻቸው የሚጠበቅባቸውን አገልግሎት እንዳይሰጡ እና ለኪሳራ በመጋለጥ ህልውናቸውን እንዲያጡ የሚያደርግ እንዲሁም ኤጀንሲው በፌዴራልም ሆነ በክልል የሚገኙ ህብረት ስራ ማህበራት ከባህላዊ ወደ ዘመናዊ ህብረት ስራ ማህበር ተለውጠው ውጤታማ እንዳይሆኑ እንቅፋት ይሆናል፡፡

የህብረት ስራ ማህበራት በፌዴራል እና በክልል ስለመደራጀታቸው እንዲሁም የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ በአገር አቀፍ ደረጃ የህብረት ስራ ሊግ ማቋቋሙን በተመለከተ፤

27. በኤጀንሲውና በክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት እስከ 2003 ዓ.ም 38,703 ህብረት ሥራ ማህበራት የተደረጁ ቢሆንም ኤጀንሲው በፌዴራል ደረጃ ያቋቋመው አንድ መሰረታዊ ህብረት ስራ ማህበር ብቻ መሆኑን ዩኒየንና ፌዴሬሽን አለማቋቋሙን፣ ይህንንም በተመለከተ ኤጀንሲው ከክልሎች ጋር ስምምነት ላይ ያልደረሰ መሆኑን፣ በክልል ደረጃ በኦሮሚያ ሁለት ፌዴሬሽን፣ በትግራይና በደቡብ ክልሎች አንድ አንድ ኀብረት ሥራ ፌዴሬሽን መቋቋሙ፣ በአገር አቀፍ ደረጃ

የህብረት ስራ ሊግ አለመቋቋሙ ፣ እስከ ግንቦት 2003 ዓ.ም ልዩ ድጋፍ በሚሹ ክልሎች (ቤኒሻንጉል፣ ጋምቤላ፣ ሶማሌና አፋር) ከተደራጁት 1539 ኅብረት ሥራ ማህበራት ውስጥ የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከ2001-2002 ዓ.ም 3 ህብረት ስራ ማህበራትን ብቻ ያደራጀ ሲሆን በ2003 ስለማደራጀቱ መረጃ በኦዲቱ ወቅት አለመቅረቡ የቀድሞው ኦዲት ግኝቶች ነበሩ፡፡

28. የህብረት ስራ ማህበራት ለአባላቶቻቸው እና ለህብረተሰቡ ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ልማት መፋጠን የሚያበረክቱትን አስተዋጽኦ በተሻለ ደረጃ ለመወጣት እና ከአለም አቀፍ የሕብረት ሥራ ማህበራት ጋር በማስተሳሰር የማህበራትንና የአባላትን አቅም ማሳደግ እንዲያስችል በአገር አቀፍ ደረጃ የሕብረት ሥራ ፌዴሬሽንና የህብረት ስራ ሊግ ሊያቋቁም እንደሚገባ የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ ነበር፡፡ በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

29. የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር እቅዱ ላይ በክልል ደረጃ ያሉት ፌደሬሽኖች የማይፈቱትን አይነት ችግር ሳይለይ፣ ብቁ ህብረት ስራ ማህበራትን ሳይፈጠር፣ የተጠቀሱትን ስራዎች አስፈላጊነት፣ ያለውን አሰራርና ስለሚያከናውናቸው ተግባራት በቅድሚያ ሳይጠና እና ስርዓት ሳይቀመጥላቸው በወቅቱ የህብረት ስራ ሊግ ለማቋቋም ካለው ፍላጎት ብቻ ለማደራጀት እንቅስቃሴ የተጀመረ መሆኑን፣ ለወደፊት ክልሎችን የማብቃት ስራ ተጠናክሮ እንደሚሰራ ፣ የህብረት ስራ ማህበራት በጋራ ማደራጀትም ሆነ ማጠናከር እንዲሁም የአቅም ግንባታ ስልጠናዎችን የመስጠት ስራ ተጠናክሮ እንደሚቀጥል ፣ ከዚህም በመቀጠል የህብረት ስራ ፌዴሬሽን ለማደራጀት በአስፈላጊነቱ ላይ ጥናት በማድረግ አሰራር ስርዓት በማስቀመጥ ከ2010 ዓ.ም በኃላ ለዚህ የሚያበቃ ስራ እንደሚሰራ ገልጸዋል፡፡

30. ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- ኤጀንሲው በክዋኔ ኦዲት ግኝት መሰረት በድርጊት መርሃ ግብሩ ላይ የአዋጭነት ጥናት በማጥናት ከ2009 ዓ.ም በኃላ በሀገር አቀፍ ፌዴሬሽን ለማቋቋም እንደሚሰራ ያስቀመጠ ቢሆንም በ2ኛው የእድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ላይ ሀገር አቀፍ ፌዴሬሽን በዕቅድ ያልያዘ መሆኑና በፌዴራል ደረጃ የተቋቋመ ፌዴሬሽን አለመኖሩ፣

- ድጋፍ በሚሹ ክልሎች ከተቋቋሙ ህብረት ስራ ማህበራት ኤጀንሲው ያቋቋመው በአፋር፣ ሶማሌ፣ ቤኒሻንጉል ጉምዝ እና ጋምቤላ ክልል በቅደም ተከታላቸው ካላቸው 966፣ 3024፣ 846 እና 807 የህብረት ሥራ ማህበራት በቅደም ተከተላቸው 83፣ 123፣ 84 እና 79 ብቻ መሆኑ ፣
- በአገር አቀፍ ደረጃ የህብረት ስራ ሊግ አለመቋቋሙ መሆኑን በክትትል ኦዲቱ ወቅት ለማወቅ ተችሏል፡፡

31. ስለጉዳዩ የኤጀንሲው የስራ ኃላፊዎች ተጠይቀው በቃለ መጠይቅ እና በመውጫ ስብሰባ ወቅት በሰጡት ምላሽ በአገር አቀፍ ደረጃ መሰረታዊ ህብረት ስራ ማህበራትን እና ፌደሬሽን ለማቋቋም በተለያዩ ክልሎች ካሉ ህብረት ስራ ማህበራት እንዲሁም ከተመሰረቱ ህብረት ስራ ዩኒየኖች ፍላጎት የሚመጣ እንጂ ህብረት ስራ ኤጀንሲ በራሱ ከላይ የሚያወርደው እንዳልሆነ ነገር ግን ፌዴሬሽን ለማቋቋም ጥናት አጥንተው ክልሎችን ቢያወያዩም ሁሉም ክልሎች የጋራ ስምምነት ላይ ባለመድረሳቸው ሊቋቋም አለመቻሉን፣ ሊግን በተመለከተ ከዚህ ቀደም ፌዴሬሽኖች ከተቋቋሙ በኃላ ይቋቋማሉ የሚል እሳቤ የነበረ መሆኑን አሁን ላይ ግን ፌዴሬሽኖች ባይቋቋሙም በአገር አቀፍ ደረጃ ሊግን ለማቋቋም በሃሳብ የተያዘና ወደ ፊት የሚሰራበት መሆኑን፣ ድጋፍ በሚሹ ክልሎች በኤጀንሲው ማደራጀትን በተመለከተ የተሰሩ ስራዎች እንዳሉ ሆነው ኤጀንሲው ካለው አነስተኛ የሰው ኃይል አንፃር ክፍተቶች እንደተፈጠሩ ወደ ፊት አጠናክረው የሚሰሩ መሆኑን ገልፀዋል፡፡

እንዲሁም በረቂቅ የክትትል ኦዲት ሪፖርት ላይ በተሰጠው ምላሽ በፌደራል ደረጃ የሚከናወኑ የአቅም ግንባታ ስራዎች እንደተጠበቁ ሆነው ድጋፍ የሚሹ ክልሎች ራሳቸውን ችለው ማደራጀት እስከሚችሉ ድረስ በስፍራው ከእነሱ ጋር በጋራ በመሆን በማሳየት የማደራጀት አቅማቸውን ለማሳደግ እንዲቻል ድጋፍ ለሚሹ ክልሎች የተለየ ድጋፍ በመስጠት እንዲደራጁ እንደተደረገና ከዚህም ጎን ለጎን አብዛኛው የተደራጁ ህብረት ስራ ማህበራትም በፌደራሉ በተደረገው ድጋፍ ጭምር እንደሆነ እንዲሁም የህብረት ስራ ማህበራት ፌደሬሽን ለማደራጀት በመጀመሪያ ችግሩና ፍላጎቱ ከክልሎች መምጣት እንደሚኖርበት ምክንያቱም ከሚካሄደው ፌደራሊዝም ስርዓት አንጻር ፌደሬሽን ማደራጀት አንድ ኢኮኖሚያዊ ህብረተሰብ መፍጠር በመሆኑ የክልሎችና የመደራጀት ፍላጎት ከሆነ አስፈላጊነቱ በመለየት ወደ ማደራጀቱ ለመሄድ የስምምነት ችግር እንደሌለ ገልጸዋል፡፡

32. ኃላፊዎቹ ይህንን ይበሉ እንጂ ፌዴሬሽን ለማቋቋም በ2001 ዓ.ም አገር አቀፍ የህብረት ስራ ፌደሬሽን ለመመስረት የተደረጉ ጥረቶች፣የታዩ ጠንካራና ደካማ ጎኖች እና ሊወሰዱ የሚችሉ የመፍትሄ ሀሳቦች በሰነድ ተዘጋጅቶ የቀረበ ቢሆንም ሰነዱን መነሻ በማድረግ አገር አቀፍ የህብረት ስራ ፌደሬሽን ሊመሰረት ያልቻለበትን ምክንያት በመለየትና ተጨማሪ ጥናት በማድረግ ለችግሮቹ መፍትሄ በመስጠት ወደ ተግባር ከመግባት ይልቅ በ2ኛው የእድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ላይ ሀገር አቀፍ ፌዴሬሽን ማቋቋምን በተመለከተ ሙሉ በሙሉ በኤጀንሲው ዕቅድ የተያዘ በመሆኑ የሰጡትን ምላሽ ለመቀበል አልተቻለም፡፡

33. በፌዴራል ደረጃ ፌደሬሽን ባለመቋቋሙ ምክንያት አገሪቱ ከዓለም አቀፍ የህብረት ስራ ህብረት (International Cooperative alliance) ማግኘት የሚገባትን የአባልነት ጥቅሞችና የልምድ ልውውጥ እንዳታገኝ ማነቆ ከመሆኑም በላይ በክልል ደረጃ የተደራጁት ፌደሬሽኖች በቅንጅት እንዳይሰሩና ሀገራዊ ትስስር እንዳይፈጥሩ በማድረግ ህብረት ስራ ማህበራት በሀገር ውስጥና በውጭ ሀገር የገበያ ትስስር ድጋፍ ማግኘት እንዳይችሉና ከምርት ግብይት ተጠቃሚ እንዳይሆኑ፣ እንዲሁም ከጅምላ አከፋፋዮች ጋር ቀጥተኛ ትስስር መፍጠር እንዳይችሉ ያደርጋል፡፡ በአገር አቀፍ ደረጃ የህብረት ስራ ሊግ ባለመቋቋሙ ስለ ህብረት ስራ በአገር አቀፍም ሆነ በአለም አቀፍ የማስተዋወቅ ፣ ተወካይ ሆኖ መቅረብ፣ ፖሊሲዎችን ማዘጋጀት እና ለህብረት ስራ ፈንድ የማፈላለግ የመሳሰሉት ስራዎች ተጠናክረው እንዳይሰሩ እንቅፋት ይሆናል፡፡

ኤጀንሲው የሥልጠና ሥርዓት ዘርግቶ ተግባራዊ ማድረጉን በተመለከተ

34. የፌዴራል ሕብረት ሥራ ኤጀንሲ በፌዴራል ደረጃ የህብረት ስራ ማሰልጠኛ ተቋም አለማቋቋም፣ በፌዴራል ኅብረት ሥራ ኤጀንሲ የሁሉንም ክልል የስልጠና ፍላጐት ጥናት አለማጥናት፣ ህብረት ስራ ማህበራት እና ማስፋፊያ አካላት በአብዛኛው ስልጠና አለማግኘት ስልጠና ያገኙትም ቢሆኑ እለታዊ ችግሮችን ለመፍታት እንጂ የተቀናጀ እና ጥናትን መሠረት ያደረገ ችግርን በዘላቂነት እንዲፈታ የእውቀትና የክህሎት ክፍተት ለመሙላት ታስቦ የሚሰጡ ስልጠና አለመኖር፤ በፌዴራል ደረጃ እና በክልል የሚሠጡ ስልጠናዎችን ተመጋጋቢ አለማድረግ እና ድግግሞሽን (ተመሣሣይ ስልጠና ለተመሣሣይ ሰልጣኞች መስጠትን) አለማስቀረት፤ የስልጠና ውጤት የሚለካበት ስርዓትም በኤጀንሲው አለመዘርጋት እንዲሁም በክልል ኅብረት ሥራ ማስፋፊያ አካላት የተሰጡ ስልጠናዎች ያመጡት ውጤት አለመለካት በቀድሞው ኦዲት ወቅት የታዩ ክፍተቶች ናቸው፡፡

35. የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲና የህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት የህብረት ስራ ማህበራትን አቅም ለማጎልበት፣ በፌዴራል እና በክልል የሚሰጡ ስልጠናዎችን ተመጋጋቢ ለማድረግ፣ የስልጠና ድግግሞሽን ለማስቀረት እና የሚሰጡ ስልጠናዎች የሚያመጡትን ውጤት ለመለካት ተናበው ሊሠሩ እንደሚገባ እንዲሁም ኤጀንሲው የስልጠና ክትትል ስርዓት በመዘርጋት የክልል ኅብረት ሥራ ማስፋፊያ አካላት ለሚሰጡት ስልጠና የስልጠና ፍላጐት ጥናት እንደሚያደርጉ ሊከታተልና በየጊዜው የሚሠጡ ስልጠናዎች በሠልጣኙ እና በኅብረት ሥራ ማህበራት ላይ ያመጡትን ውጤት ለማወቅና ለቀጣይ የሚሰጡ ስልጠናዎችን ለማቀድ እንዲያስችል ስልጠናዎች ያመጡትን ውጤት የሚገመግምበትና የሚለካበት ስርዓት ሊኖረው እንደሚገባ የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ ነበር፡፡ ከዚህ በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

36. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር በተቋሙ የስልጠና፣ የስርዓተ ትምህርትና የማኑዋል የማዘጋጀት ስራ እንዲሁም ስልጠናዎች መሰጠት መጀመሩን፣ ከ2006 ዓ.ም ጀምሮ በቀጣይ የውስጥ አደረጃጀቱን እና አስተዳደራዊ ስራዎችን የማጠናከርና የማደራጀት ፣የልቀት ማዕከል ሆኖ የሚያገለግል ምቹ ሁኔታ የመፍጠር ፣የተቋሙን የተጠሪነት ሁኔታዎች የማመቻቸት ፣የሚሰጡ ስልጠናዎች በልዕቀት ማዕከሉ በተጠናከረ ሁኔታ እንዲሰጡ እንዲሁም ክልሎች የስልጠና ተቋም እንዲኖራቸው የማድረግ ስራዎች እንደሚሰሩ ገልፀዋል፡፡

37. በክትትል ኦዲቱ ወቅት፡-

- የአርዳይታ የግብርና ቴክኒክና ሙያ ማሰልጠኛ ኮሌጅን ወደ ህብረት ሰራ ማህበራት ማሰልጠኛ ተቋም ለመቀየር የሚቻልበትን ደንብ አስጠንቶ ለሚመለከተው አካል ማቅረቡ፣ በረጅም፣በመካከለኛና በአጭር ግዜ ለተቋሙ የሚያስፈልጉ የውስጥ ቁሳቁሶች ለማሟላት የሚያስችል የዳሰሳ ጥናት ሰነድ መዘጋጀቱ፣ ተቋሙን ወደ ስራ ለማስገባት የሚያስችል ልምድ በተሞክሮ ከውጭ ሀገራት እንዲገኝ መደረጉ፣ ከባለድርሻ አካላት ጋር በመሆን የስልጠና ካሪኩለም መዘጋጀቱ እና የስራ መዘርዝሮች የረቀቁ መሆናቸው፣ በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከ2002-2005 ዓ.ም ለተሰጡ ስልጠናዎች ያመጡት ውጤት መጠናቱ፣ በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ

አማካኝነት ከ2006-2008 ዓ.ም ለሚሰጡ ስልጠናዎች የስልጠና ፍላጎት የዳሰሳ ጥናት መደረጉ በክትትል ኦዲቱ ወቅት የተስተካከሉ ተግባራት ሆኖ ተገኝተዋል፡፡

ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲቱ ወቅት፡-

- በአንደኛው እድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ (ከ2003 - 2007 ዓ.ም) በሀገር አቀፍ ደረጃ አንድ የህብረት ስራ የስልጠና ማዕከል ለማቋቋም ታቅዶ ያልተከናወነ ሲሆን ፤በ2ኛ እድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ (ከ2008 — 2012 ዓ.ም) በ2008 ዓ.ም እና 2009 ዓ.ም መጨረሻ ድረስ 1 ሀገር አቀፍ እንዲሁም 2 ክልላዊ በድምሩ 3 የህብረት ስራ የስልጠና ማዕከል ለማቋቋም ታቅዶ ያልተፈጸመ መሆኑ፣
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ ኤጀንሲዎች ጋር በመሆን ለህብረት ስራ ማህበራት አመራር አካሎች በ2005፣ 2006፣ 2007፣ 2008 እና 2009 በጀት ዓመት በቅደም ተከተላቸው 293,394 ፣ 304,774 ፣ 85,615 ፣ 979 እና 149 የስልጠና እቅድ ቢይዝም አፈፃፀማቸው በቅደም ተከተል 85,246 (29%)፣ 25,179 (8.26%) ፣ 66,573 (77.7%) ፣ 863 (88.15%) እና 149 (100 %) መሆኑ፣ ለህብረት ስራ ማኅበራት ቅጥር ሰራተኞች በ2005፣ 2006፣ 2007፣ 2008 እና በ2009 በጀት ዓመት በቅደም ተከተላቸው 5,545 ፣ 5,942 ፣ 16,823 ፣ 203 እና 129 የስልጠና እቅድ ቢይዝም አፈፃፀማቸው በቅደም ተከተል 4,538 (81.8%)፣ 2,239 (37.6%) ፣ 5,802 (34.4%) ፣ 157 (77.3%) እና 129 (100 %) መሆኑን ከተከለሱ ማስረጃዎች ለማወቅ የተቻለ ቢሆንም ለህብረት ስራ ማህበራቱ አመራር አካላትም ሆነ ቅጥር ሰራተኞች በ2008 እና በ2009 በጀት አመት ለስልጠና የተያዘው እቅድ ካሉት ህብረት ስራ ማህበራት አንፃር እና ከቀድሞው አመታት ይያዙ ከነበረው እቅድ ሲነጻጸር በጣም አናስተኛ መሆኑ፣ በአገር አቀፍ ደረጃ ለህብረት ስራ ማህበራት አባላት በ2006፣ 2008 እና በ2009 በጀት አመት ስልጠና ለመስጠት በእቅድ ያልተያዘ እና ያልተፈጸመ መሆኑ፣
- በናሙና በታዩ በአዲስ አበባ ክልል ያሉ 2 ህብረት ስራ ማህበራት የተወሰኑ ስልጠናዎችን ያገኙ ቢሆንም ስልጠናዎቹ በአብዛኛው ለባለሙያዎች ሳይሆን ለአመራር አካላት የተሰጡ፣ ስልጠና ከማግኘታቸው በፊት የስልጠና ፍላጎታቸውን ያልተጠየቁ መሆኑና ከሰለጠኑ በኃላ

ስልጠናው ያመጣው ውጤት የሚለካበት ሥርዓት ተዘርግቶ ተግባራዊ ያልተደረገ መሆኑ፣

- በኦሮሚያ እና አማራ ክልል በዞንና በወረዳ ህብረት ስራ ኤጀንሲ በየዓመቱ የስልጠና ዕቅድ የሚታቀድ ቢሆንም በክልል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በኩል ለስልጠና ተብሎ የሚመደብ በጀት ባለመኖሩ በዕቅድ ተይዞ በመደበኛ በጀት ስልጠና ለወረዳ ባለሙያዎች እና ለህብረት ስራ ማህበራት አመራሮችና ቅጥር ሰራተኞች ስልጠና ያልተሰጠ ሲሆን ከሌሎች ፕሮጀክቶችና መንግስታዊ ያልሆኑ ድርጅቶች በተገኘ የበጀት ድጋፍ የሚሰጡ ስልጠናዎችን የስልጠና ፍላጎት ጥናት ላይ ተሞርኩዘው ሳይሆን የስልጠና በጀት በሚገኝበት ወቅት በተገኘው አጋጣሚዎች ወቅታዊ ችግሮችን ለመፍታት ብቻ ስልጠና የሚሰጡ መሆኑ፤ እንዲሁም በኦሮሚያ ክልል በናሙና በታዩ በጅማ ዞን ኢ.ልቡ፣ እምበቆ ሁለገብ ህ/ስ/ማ (ህብረት ስራ ማህበር)፣ በደቡብ ምዕራብ ሸዋ ዞን ሊበን ሁለገብ ህ/ስ/ማ፣ ጉዲና ዲነግዴ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ እና በአማራ ክልል በናሙና በታዩ ባህርዳር ዙሪያ ወረዳና ጎዛምን ወረዳ ጽ/ቤት እና ዘንባባ የንብ ውጤቶችና ግብይት ህ/ስ/ማ በፌደራልና በክልል ህብረት ስራ ኤጀንሲው በኩል የሚሰጠው ስልጠና ለአጭር ጊዜ በመሆኑ በተግባር ማስደገፍ አለመቻሉ የስልጠና ፍላጎት ላይ መሰረት ያላደረገ እንዲሁም ተደራሽ ባለመሆኑ በህብረት ስራ ማህበሩ ላይ የሚታየውን ክፍተቶች የማይሞላ መሆኑ በክትትል ኦዲቱ ወቅት ታውቋል፡፡

38. ስለጉዳዩ የኤጀንሲው ኃላፊዎች ተጠይቀው በቃል መጠይቅ፣ በመውጫ ስብሰባ ወቅት እና በረቂቅ የክትትል ክዋኔ ኦዲት ሪፖርት በሰጡት ምላሽ የህብረት ስራ ስልጠና ማዕከላትን ማቋቋም በተመለከተ አርዳይታን ወደ ህብረት ስራ ማሰልጠኛ ተቋም ለመቀየር የተለያዩ ጥናቶችና ካሪኩለም ከተለያዩ ባለሙያዎች ጋር በመሆን ያዘጋጁ መሆኑን እና አሁን ላይ ከግብርና ትራንስፎርሜሽን ኤጀንሲ ጋር ጥናቶቹን የጋራ አድርገው ለመንግስት ማቅረብ እንደቀራቸው እና በሂደት ላይ ያለ መሆኑን፣ የክልል ህብረት ስራ ልቀት ማእከላት የፌዴራሉ ካለቀ በኋላ የሚሰሩበት መሆኑን፣ ለህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት እና ማህበራት ስልጠና መስጠትን በተመለከተ በኤጀንሲው ስልጠና መስጠት ላይ ክፍተት አለ ብለው እንደማያስቡ በፌደራል ደረጃ እና በክልል ኤጀንሲ ላሉ ባለሙያዎች እንዲሁም አልፎ አልፎ ለህብረት ስራ ዩኒየኖች በስልጠና ፍላጎታቸው መሰረት ስልጠና የሚሰጥ መሆኑን፣ ህብረት

ስራ ማህበራትን ማሰልጠን የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ኃላፊነት መሆኑን ነገር ግን ክልሎች ጋር እንደ ፌደራል በበጀትም በሰው ኃይልም ትኩረት ተሰጥቶ ይሰራል ብለው እንደማያምኑ እና ክፍተቶች መኖራቸውን እንዲሁም በፌደራል ደረጃ የሚሰጡ ስልጠናዎች አፈጻጸሙ እየቀነሰ የመጣው የህብረት ስራ ማህበሩ ቁጥር እየጨመረ በመምጣቱና የሚደረጉት ድጋፎች በመስፋቱ እና ለአቅም ግንባታ ያለው በጀት አለመመጣጠንና በክልል ደረጃ በቂ በጀት አለመኖር ዋና ዋና ጉዳዮች እንደሆኑ፤ ሆኖም በተመደበው በጀት መሰልጠን ያለበት ሰው ስልጠና እንዲያገኝ ከማድረጉም በላይ የተለያዩ የበጀት ድጋፍ የሚያደርጉ አካላትን በማስተባበርና በማቀናጀት ስልጠናዎች ተደራሽ ለማድረግ ጥረቶች እንደተደረጉ ፣ ከ2006-2009 ያለውን የስልጠና ውጤት ግምገማን በተመለከተ በ2009 በጀት አመት በኤጀንሲው 8 ቡድኖች ተዋቅረው በሁሉም ክልሎች ተሰማርተው መረጃዎችን እየሰባሰቡ እንደሚገኙ እና ከ2010 — 2012 ዓ.ም የስልጠና ፍላጎት ዳሰሳ ጥናት እንደተጠና እንዲሁም ይህ የሚያሳየው የተዘረጋውን የአሰራር ስርዓት ተግባራዊ በማድረግም ሆነ ውጤትን በመለካት በኩል ምንም ክፍተት እንደሌለበት መሆኑን ገልጸዋል፡፡

39. ኃላፊዎቹ ይህን ይበሉ እንጂ ኤጀንሲው በክልል የሚሰጡ ስልጠናዎች ያሉባቸውን ክፍተቶች በማጥናት ለክልሎች ድጋፍ ማድረግ ያለበት በመሆኑ እና በታህሳስ 2009 ዓ.ም በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከ2006 — 2009 ዓ.ም የተሰጡ ስልጠናዎች ውጤታማነትን ለመለካት የሚያስችል ጥናት የተጠና ቢሆንም እስከ ሰኔ 30 ቀን 2009 ድረስ ተደራጅተው ከሚገኙ 80,149 መሰረታዊ ህብረት ስራ ማህበር እና 381 የህብረት ስራ ዩኒየኖች መካከል ለስልጠና ውጤታማነት ጥናት በናሙና የተወሰዱ እንደ ቅደም ተከተላቸው 9 (0.011 %) መሰረታዊ ህብረት ስራ ማህበር እና 18 (4.7 %) የህብረት ስራ ዩኒየኖች ብቻ በጥናቱ መካተቱ የተሰጡ ስልጠናዎች ያመጡት ውጤትን ለመገምገም አዳጋች የሚያደርገው በመሆኑ የተሰጠውን ምላሽ ለመቀበል ያስቸግራል፡፡

40. በአገሪቱ የህብረት ስራ ማሰልጠኛ ባለመቋቋሙ የህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት እና ህብረት ስራ ማህበራት ወጥነት ያለውና የተጠናከረ ስልጠና እንዳያገኙ ያደርጋል፤ ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት እና ማህበራት የስልጠና ፍላጎት ጥናት መሰረት ባደረገ መልኩ ስልጠናዎች እንዲወስዱ ባለመደረጉ የሚሰጡ ስልጠናዎች የህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላትንም ሆነ ማህበራትን የክህሎት ክፍተት የማይሞሉ እንዲሆኑ የሚያደርግ ሲሆን፤ የስልጠና እቅዶች አፈፃፀም አናሳ መሆኑ ህብረት

ስራ ማስፋፊያ አካላትና ማህበራት ያሉባቸውን ክፍተቶች ሞልተው አቅማቸው እንዳይጠነክር ያደርጋል ፣ የተሰጡ ስልጠናዎች ያመጡት ውጤት የማይለካ መሆኑ ደግሞ የስልጠናዎችን ጠቀሜታ፣ ያመጡት ውጤት እንዲሁም ክፍተት እንዳይለይ ያደርጋል፡፡

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ ለህብረት ስራ ማህበራት ድጋፍ አሰጣጥ የሚረዱ መመሪያዎች ማዘጋጀቱንና ለህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ማሰራጨቱን በተመለከተ፣

41. የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን አዋጅችና ደንቦች ተግባራዊ ለማድረግ ካዘጋጃቸው 20 የአፈፃፀም መመሪያዎች ውስጥ ለክልሎች አስሩን መመሪያዎች የላከ ቢሆንም የተቀሩትን አስር መመሪያዎች የላከበትን ማስረጃ ያላቀረበ መሆኑ፣ በሁሉም ክልል ያሉ ህብረት ስራ ማህበራት ለጠየቁት የቦታ ጥያቄ ምላሽ የሚዘገይ ብሎም የማይመለስ መሆኑን እንዲሁም የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ህብረት ስራ ማህበራት ስለሚያወጡት ፈቃድ እና የሚከፍሉትን ቀረጥ በተመለከተ የአፈፃፀም መመሪያ አለማዘጋጀቱ በቀድሞው ኦዲት ወቅት ታውቆ ነበር፡፡

42. በህብረት ስራ አዋጅና ደንብ ላይ ማህበራት የማበረታቻ (ቦታ የማግኘት፣ ከገቢ ግብር ነፃ የመሆን፣ ያለ ኢንቨስትመንትና ንግድ ፈቃድ መስራት) ምላሽ ሊያገኝ በሚችልበት ሁኔታ በመመሪያዎች ላይ በግልፅ በማስቀመጥ እንዲሁም ንግድ ፈቃድን በተመለከተ ከአዲሱ የንግድ ሚኒስቴር አዋጅ ቁጥር 686/2002 ጋር እንዲስማማ ጥረት ሊያደርግ እንደሚገባ የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበረ ሲሆን በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

43. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ የወጣው የመሬት ሊዝ አዋጅ የህብረት ስራ ማህበራት መሬት ስለሚያገኙበት ሁኔታ በግልጽ ያላስቀመጠ በመሆኑ በወጣው የመሬት አጠቃቀምና የሊዝ አዋጅ መሰረት የህብረት ስራ ማህበራት መሬት የሚያገኙበት ሁኔታ እንዲካተት ወይም በሚወጡ የማስፈጸሚያ መመሪያዎች በግልጽ እንዲቀመጥ እስከ መስከረም 2007 ዓ.ም ድረስ ለከተማ ልማት፣ ቤቶችና ኮንስትራክሽን ሚ/ር በማቅረብ እንደሚፈጸም፣ የህብረት ስራ ማህበራት በወጣው የንግድ አዋጅ 682/2002 እንደገና መመዝገብ

እንደሌለባቸው በኤጀንሲው በ2004 ዓ.ም በጥናት ላይ የተመሰረተ ማብራሪያ ለንግድ ሚኒስቴር በማቅረብ የጋራ ግንዛቤ የተወሰደ መሆኑና ከዚህም በተጓዳኝ በህብረት ስራ ማህበራት ማደራጃ አዋጅ እና በንግድ ምዝገባ አዋጅ ላይ አሻሚ የሆኑ አንቀፆች እንዲሻሻሉ ስምምነት የተደረሰ በመሆኑ እስከ ሚያዚያ 2007 ዓ.ም መጨረሻ ድረስ በህብረት ስራ ማህበራት ማደራጃ እና በንግድ ምዝገባ አዋጅ አሻሚ የሆኑ አንቀጾች እንደሚስተካከሉ፣ የህብረት ስራ ማህበራቱን የሚመለከቱ የግብር ዓይነቶች ተፈጻሚ ማድረግ እንዲችሉ በእቅድ እንደተያዘና ከ2006 በጀት ዓመት ጀምሮ የህብረት ስራ ማህበራቱን በሚመለከቱ የግብር ዓይነቶች ግንዛቤ በማሳደግ ተፈጻሚ እንደሚሆን ገልፀዋል፡፡

44. በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን አዋጆችና ደንቦች ተግባራዊ ለማድረግ ኤጀንሲው ካዘጋጃቸው 21 የአፈፃፀም መመሪያዎች ውስጥ በአዲስ አበባ ከተማ መስተዳድር ህብረት ስራ ኤጀንሲ እና በናሙና በታዩ ክፍለ ከተማ እና ወረዳ ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት 17፣ በእርግብ ህብረት ስራ ዩኒየን 4፣ በየካ ክ/ከ ቀበሌ 11/12/08 ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር 4 መመሪያዎች ፣በኦሮሚያ ክልል በጅማ ዞን ህብረት ስራ ኤጀንሲ 8፣ በጉማ ወረዳ ህ/ስ/ኤጀንሲ 8፣ በደ/ምሸዋ ዞን ህ/ስ/ኤጀንሲ18፣ በወንጪ ወረዳ ህ/ስ/ኤጀንሲ 6 የደረሳቸው ሲሆን በጅማ ሁለገብ ህ/ስራ ዩኒየን 7፣ በሊበን ሁለገብ ህ/ስራ ዩኒየን 19፣ በጉዲና ድነግዴ ገ/ቁ/ብ 3 መመሪያዎች፣ ኦሞ በቆ ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር እና ኢልቡ ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር ምንም መመሪያ ያልደረሳቸውና በመመሪያዎቹ መሰረት ግንዛቤ ያልተሰጣቸው መሆኑ፣
- በአማራ ክልል በናሙና በታዩ በጎዛምን ወረዳ ህብረት ስራ ጽ/ቤት በክልል በኩል የወጡ 8 መመሪዎች ብቻ የደረሰው ሲሆን በባህር ዳር ዙሪያ ወረዳ በክልሉ በኩል የወጡ መመሪዎች በሶፍት ኮፒ የደረሳቸው ቢሆንም በፌደራልም ሆነ በክልል በኩል ለወጡ መመሪያዎች የግንዛቤ ማስጨበጫ መድረክ ያልተፈጠረላቸው መሆኑ እንዲሁም የዘንባባ ንብ ውጤቶችና ግብይት ዩኒየን በየጊዜው የህብረት ስራ ማህበራትን አዋጆችና ደንቦች ተግባራዊ ለማድረግ በፌደራልና በክልል የሚወጡ መመሪያዎች እንዲደርሳቸው አለመደረጉ፣

- በደቡብ ክልል 19፣ አዲስ አበባ መስተዳድር 6 ፣ሀረሪ ክልል 8 ፣ ድሬዳዋ መስተዳድር 9 ፣ አማራ ክልል 7 እና ትግራይ ክልል 21 የህብረት ስራ ማህበራት የህብረት ስራ አዋጅና ደንብና አፈፃፀም ለማስፈፀም የወጡ መመሪያዎች ምንም የሌላቸው ሲሆን በአማራ ክልል 1 ፣ በትግራይ ክልል 1 እንዱሁም በደቡብ ክልል 2 ህብረት ስራ ማህበራት በተሟላ መልኩ መመሪያ የሌላቸው መሆኑን በክትትል ኦዲቱ ወቅት ከተከለሱ ማሰረጃዎች ለመረዳት ተችሏል፡፡ ዝርዝሩ **በአባሪ 3** ተያይዟል፡፡
- ድጋፍ በሚሹ ክልሎች ሶማሌ ክልል 52 ፣በአፋር ክልል 25 እና በቤንሻንጉል ክልል 24 ህብረት ስራ ማህበራት የህብረት ስራ ማህበራትን አዋጆችና ደንቦች ተግባራዊ ለማድረግ የተዘጋጁ መመሪያዎች ተደራጅተው አለመኖራቸውን ከተከለሱ ማስረጃዎች ለማወቅ መቻሉ፣
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት እና ህብረት ስራ ማህበራት በመመሪያው መሰረት ስለመስራታቸው በተሟላ መልኩ ክትትልና ድጋፍ አለማድረጉ፣
- በክትትል ኦዲቱ ወቅት ድጋፍ በሚሹ ክልሎች ከሚገኙ ህ/ስራ ማህበራት በአፋር ክልል 31፣ በሱማሌ 43 ፣በጋምቤላ 7 እንዲሁም ደቡብ ክልል 1፣ ትግራይ ክልል 2 እና ሀረሪ ክልል 1 ህ/ስራ ማህበሩ የሚገለገልበት ጽ/ቤት ወይም መስሪያ ቦታ የሌለው መሆኑን ከተከለሱ ማስረጃዎች ለማወቅ መቻሉ፣ (ዝርዝሩ **በአባሪ 6** ተያይዟል፡፡)
- በአዲስ አበባ ክልል በናሙና በታዩ ህብረት ስራ ማህበራት የካ ክ/ከ ቀበሌ 11/12/08 ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር እና እርግብ ህብረት ስራ ዩኒየን ያላቸው መስሪያ ቦታ ጊዜያዊና የመሬት ይዞታ ማረጋገጫ ካርታ የሌለው መሆኑ፣ በየካ እና በቂርቆስ ክፍለ ከተማ ስር የሚገኙ ህብረት ስራ ማህበራት ማበረታቻ ላይ ከገቢ ግብር እና ከቦታ ጋር በተያያዘ ችግር እንደሚገጥማቸው የየክፍለ ከተማዎቹ ህብረት ስራ ማስፋፊያ የስራ ኃላፊዎች የገለፁ መሆኑ፣
- በኦሮሚያ ክልል በናሙና በታዩ፡-
    - ኢልቡ የገበሬ ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር 1971 ዓ.ም የተመሰረተና በድጋሚ በ1994 ዓ.ም የተመዘገበ ሲሆን የራሱ የሆነ የጽ/ቤትና የመስሪያ ቦታ ቢኖረውም እስካሁን ድረስ የይዞታ ማረጋገጫ ሰርተፍኬት (ካርታ) የሌለው መሆኑ፤ጉዲና ዲነግዴ ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ በ2000 ዓ.ም የተመሰረተ ሲሆን ለማህበሩ ጽ/ቤት መስሪያ ቦታ

በ2004 ዓ.ም የወንጪ ወረዳ አስተዳደርን በድጋሚ በ2009 ዓ.ም ከወረዳ እስከ ዞን መሬት አስተዳደር ጽ/ቤት ድረስ በደብዳቤ ቢጠይቁም ምላሽ አለማግኘታቸውን መግለጻቸው፣

- በደቡብ ምዕራብ ሸዋ ዞን ሊበን የገበሬዎች ሁለገብ ህ/ስራ ዩኒየን በ1997 ዓ.ም የተመሰረተ ሲሆን በአግሮ ፕሮሰሲንግ ስራ ላይ ለመሰማራት መሬት ጠይቆ ባለማግኘቱ ከብር 500,000 በላይ ወጪ በማውጣት ከመንግስት መሬት በሊዝ በመግዛት የእንሰሳት መኖ ማቀነባበሪያ ማሽን በመትከልና ለምረት ማከማቻ መጋዘን የሰራ ሲሆን በተጨማሪም ከአባላቱ የሚሰበስበውን ድንች እሴት በመጨመር ለገበያ ለማቅረብ የድንች አግሮ ፕሮሰሲንግ ማሽን ለመትከል እና ለአርሶ አደሩ የግብርና አገልግሎት መስጪያ ማዕከል ለመክፈት መሬት ጠይቆ ባለማግኘቱ በሊዝ በገዛው ግቢ ውስጥ የድንች አግሮ ፕሮሰሲንግ ማሽኑን ለመትከል የተገደደ ሲሆን ለሁለቱም ፋብሪካ ምርት ማከማቻና ለገበሬዎች አገልግሎት መስጫ ማዕከል ቦታ ባለማግኘቱ ተጨማሪ 207,000.00 ብር የኪራይ ወጪ በማውጣት ከግለሰብ ተከራይቶ እየሰራ መሆኑ፣
- ጅማ ሁለገብ ህ/ስ/ዩኒየን በ1996 ዓ.ም 81 አባል ማህበራትን በማቀፍ የተቋቋመ ሲሆን ወደ አግሮ ፕሮሰሲንግ ለመሸጋገር እንዲሁም የዩኒየኑን የጽ/ቤት ህንጻ የመስሪያ ቦታ/መሬት ጠይቆ ባለማግኘቱ በ2005 ዓ.ም በሊዝ ከመንግስት መሬት በመግዛት ወደ ስራ የገባ መሆኑ፤ጅማ ዞን ጉማ ወረዳ ህብረት ስራ ኤጀንሲ የስራ ኃላፊዎች በተደረገላቸው ቃለ መጠየቅ በሰጡት ምላሽ በወረዳው ከሚገኙት ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበራት መካከል 47 የገንዘብ ቁጠባና ብድር ማህበር የራሳቸው የሆነ የጽ/ቤት መስሪያ ቦታ የሌላቸው ሲሆኑ የጽ/ቤት መስሪያ ቦታ ጠይቀው ማግኘት ባለመቻላው በጊዜያዊነት በትውስት እየተጠቀሙ እንደሚገኙ የገለፁ መሆኑ፤

- በአማራ ክልል የባህር ዳር ዙሪያው ወረዳ ከመሬት ጋር ተያይዞ በባህር ዳር ከተማ ሰባት ሀሚት፣ህይወት አለም ጤና እና ምስራቅ ጮራ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር የማህበሩ ይዞታ የነበረውን መሬት የከተማው መዘጋጃ ቤት መውሰዱ እና ክስ ላይ መሆናቸውን እንዲሁም የጎዛምን

ወረዳ ካሉ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህ/ስራ ማህበራት መካከል 5 ህብረት ስራ ማህበራት ለጽ/ቤት አገልግሎት የሚውል ቦታ አለማግኘታቸውን ኃላፊዎቹ መግለፃቸው፣ በናሙና በታየው ዘንባባ የማር ውጤቶችና ግብይት ዩኒየን በስሩ የሚገኘውን የዩኒየኑን ቦታ ሙሉ በሙሉ የማር ማጣሪያ ማሽን በመትከሉና ለጽ/ቤት መስሪያ የሚሆን ትርፍ ቦታ በማጣቱ ዩኒየኑ በተደጋጋሚ የጽ/ቤት መስሪያ ቦታ ቢጠይቅም ባለማግኘቱ ተጨማሪ የኪራይ ወጪ በወር ብር 10,000 በማውጣት ከግለሰብ እንዲከራይ የተገደደ መሆኑ፤

በክትትል ኦዲቱ የታዩ ግኝቶች ናቸው፡፡

45. ስለጉዳዩ የኤጀንሲው የስራ ኃላፊዎች ተጠይቀው በቃለ መጠይቅ እና በመውጫ ስብሰባ ወቅት በሰጡት ምላሽ ኤጀንሲው ለክልል አሰልጣኞች ደንብና መመሪያዎችን እንደሚልኩ እንደ አጠቃላይ በአሰራር ደረጃ እስከ ህብረት ስራ ማህበራት መድረስ እና የደረሰውን መመሪያ ለቀጣይ ፈፃሚ ማስተላለፍ ላይ ክፍተት መኖሩን፣ የህብረት ስራ ማበረታቻን በተመለከተ ከቦታ ጋር በተያያዘ የፌዴራሊዝም ስርዓት እንደመሆኑ ህብረት ስራ ኤጀንሲ እስከ ታች ወርዶ መስራት እንደማይችል ነገር ግን ከአዲስ አበባ፣ አማራ እና ቤንሻንጉል ጉምዝ ክልል አመራሮች ጋር እየተነጋገሩ መሆኑንና የተወሰኑ መስተካከሎች መኖራቸውን፣ ኦሮሚያና ደቡብ ክልሎች ላይ ግን አሁንም ችግሮች ያሉ መሆኑን ገልፀዋል፡፡ በተጨማሪም በረቂቅ የክትትል ክዋኔ ኦዲት ሪፖርት ላይ በሰጡት ምላሽ ችግሮችን በዘላቂነት ሊፈታ በሚያስችል መልኩ የነበረውን አዋጅ በማሻሻል አዲስ በወጣው የህብረት ስራ ማህበራት አዋጅ ቁጥር 985/2009 ውስጥ የተሻሻለ አንቀጾች እንዲካተቱ የተደረገ ሲሆን ይህ አዋጅ ከመውጣቱ በፊት ለፌደሬሽን ምክር ቤት ቀርቦ በሁሉም ክልሎች ያለምንም ችግር ተግባራዊ እንዲደረግ የምክር ቤቱ ይሁንታ እንዲያገኝ የተደረገ በመሆኑ አዋጁ ተግባራዊ መደረግ ከተጀመረበት ጊዜ ጀምሮ ህብረት ስራ ማህበራት ያለምንም ችግር የድጋፍና ማበረታቻ ተጠቃሚ እንዲሆኑ እየተደረገ መሆኑን ገልጸዋል፡፡

46. የባለሥልጣኑ ኃላፊች ይህን ይበሉ እንጂ በኦዲቱ ወቅት ከከለስናቸው መረጃዎችና በመስክ በናሙና ባየናቸው የህብረት ስራ ማህበራት ላይ በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የወጡ መመሪያዎችና የተለያዩ ማኑዋሎች በአብዛኛው ለህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት እና ለህብረት ስራ ማህበራት ያልደረሳቸውና በመመሪያው ላይ በቂ ግንዛቤ ያልተሰጠበት እንዲሁም ከመስሪያ ቦታ ጋር በተያያዘ በአዲስ በወጣው

አዋጅ መሰረት ለህብረት ስራ ማህበራተወ በምደባ ማግኘት እንዳለባቸው ያስቀመጠ ቢሆንም ኤጀንሲው አዋጁን ለማስፈጸም ከሚመለከታቸው አካላት ጋር በመሆን ችግሩን ለመፍታት ያደረገው ጥረት አነስተኛ በመሆኑ በርካታ ህብረት ስራ ማህበራት የመስሪያ ቦታ ችግር ያለባቸውና ጽ/ቤት የሌላቸው ማህበራት በመኖሩ፣ ከመሬት ጋር ተያይዞ ባለው ጉዳይም ችግሩ ያልተቀረፈ በመሆኑ አስተያየቱን አልተቀበልነውም፡፡

47. የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን አዋጆችና ደንቦች ተግባራዊ ለማድረግ ካዘጋጃቸው 21 የአፈፃፀም መመሪያዎችና ማኑዋሎች ለህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት እና ማህበራት በተሟላ መልኩ ባለመድረሳቸው እና ባለመተግበራቸው ማህበራቱ ማግኘት የሚገባቸውን ጥቅም እንዳያገኙ እና በመንግስት የወጣውን የህብረት ስራ ደንብንና ህግን አክብረው እንዳይሰሩ በተጨማሪም በመንግስት ለህብረት ስራ ማህበራት የሰጣቸውን ድጋፎች ተጠቃሚ ባለመሆናቸው ተጨማሪ አላስፈላጊ ወጪ እንዲያወጡ ያደርጋል፡፡

የህብረት ሥራ ደንብና መመሪያዎች ሲዘጋጁ የሴቶችን ወጣቶች ጉዳይ ያካተቱ መሆናቸውንና ተግባራዊነታቸውን በተመለከተ፣

48. በቀድሞው ኦዲት ወቅት የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ያዘጋጃቸው መመሪያዎች ውስጥ ሴቶችና ወጣቶችን በተሳትፎና በአመራር ሰጭነት በሚያበረታታ መልኩ አለማስቀመጡ፤ በአገራችን በ35 ዓይነት የተሠማሩ ህብረት ስራ ማህበራት ቢኖሩም የፌዴራል ኅብረት ሥራ ኤጀንሲ እስከ 2003 ዓ.ም ለ6ቱ ዓይነት የህብረት ስራ ማህበራት የአደረጃጀት መመሪያ ያዘጋጀ ሲሆን ለ29ኙ (83%) አለመዘጋጀቱ፡፡ በናሙና ከታዩ የክልል ኅብረት ሥራ ማህበራት ማስፋፊያ ኤጀንሲዎች ከ6ቱ የአደረጃጀት መመሪያዎች አብዛኛው ያልተገኙ መሆኑ፤የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የአማራ፣ የደቡብ፣ የኦሮሚያ፣ የትግራይ፣ የአዲስ አበባና የድሬደዋ ክልሎችና ከተማ መስተዳድሮች በህብረት ስራ ማህበራት የስራ መመሪያዎች አተገባበር ላይ ክትትል አለማድረጉ ታውቆ ነበር፡፡

49. በዚሁ መሰረት ሴቶችና ወጣቶች በህብረት ስራ ማህበራት ያላቸውን ተሳትፎ ለማበረታታት ቁጥራቸውንና በአመራር ሰጪነት ተሳትፏቸውን ለማሳደግ በሚያስችል መልኩ በመመሪያዎች ውስጥ ሊካተት እና በእያንዳንዱ ዓይነት የኅብረት ሥራ ማህበራት ዘርፍ ወይም ሁሉንም ህብረት ስራ ማህበራት የሚመለከት ወጥ የሆኑ የአደረጃጀት መመሪያዎችን እንዲሁም መመሪያ

ላልተዘጋጀላቸው በማዘጋጀት፣ በማሠራጨት እና ተግባራዊነቱን በመከታተል በየክልሉ የሚገኙ የኅብረት ሥራ ማህበራት ማስፋፊያ አካላት አዳዲስ አይነት ኅብረት ስራ ማህበራትን እንዲያደራጁ ድጋፍ ሊሰጥ እንዲሁም ማህበራት በደንብ አፈፃፀም መመሪያ መሰረት ስለመሰራታቸውና በስራ ላይ ያጋጠሟቸውን ችግሮች ለመቅረፍ እንዲያስችላቸው ኤጀንሲውና የህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ለችግሮቻቸው የመፍትሔ ሃሳብ በማዘጋጀት በየሩብ ዓመቱ ሊከታተሉ ይገባል የሚል የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ ነበር፡፡ በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

50. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው በድርጊት መርሃ ግብር ላይ የሴቶችን ተጠቃሚነት ፣ተሳትፎ እና አመራር ሰጪነትን ለማረጋገጥ ጥናት የተካሄደ መሆኑን እና 2006 ዓ.ም ጀምሮ በተጠናው ጥናት መሰረት ሴቶችን በተለያዩ ሁኔታ ተጠቃሚ የሚያደርግ መመሪያ በማዘጋጀት ፣ በየክልሎች የስርዓተ ጾታ ጉዳይ የሚከታተልና የሚደግፍ ክፍል በማደራጀት የእያንዳንዱን ስራዎችን ቼክ ሊስት አካል በማድረግ እናም በእያንዳንዱ የህብረት ስራ ማህበራት ዘንድ በዕቅድ እንዲያዝና እንዲሰራ ክትትልና ድጋፍ እንደሚደረግ ገልፀዋል፡፡

51. በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- ኤጀንሲው መመሪያዎች ተግባራዊ ስለመሆናቸው በናሙና መርጦ ክትትል ያደረገባቸው ህብረት ስራ ማህበራት መኖራቸው፣ የሴቶችና ወጣቶች አባላት ተሳትፎ እና በአመራር ሰጪነት ዙሪያ ያላቸውን ድርሻ ለማሳደግ የተዘጋጁ መመሪዎች በተመለከተ አዲሱ አዋጅ 985/2009 ዓ.ም ላይ የሴቶችን ተሳትፎ ቢያንስ 30 በመቶ በአመራርነት ደረጃ ማስቀመጥ የሚል መጠቀሱ፣ የስርአተ ፆታን በተመለከተ የተዘጋጀ የስልጠና ማንዋልም መኖሩ፣ በ2006 የስርዓተ ፆታ ኦዲት አድርጓል፡፡

ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- ህብረት ስራ ኤጀንሲ በየክልሉ ያሉ ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላትን እንዲሁም ከክልሎች ጋር በመሆን የህብረት ስራ ማህበራት በተዘጋጁት የደንብ አፈፃፀም መመሪያዎች መሰረት ስለመስራታቸው እና በዚህ ዙሪያ ስላጋጠሟቸው ችግሮች በየሩብ ዓመቱ ክትትል ያላደረጉ መሆኑ፤

- ሴቶች በህብረት ስራ ማህበራት በአባላትም ሆነ አመራር ሰጭነት ተሳትፎዋቸው እንዲያድግ በአዋጅ፣ መመሪያ እና በእቅድ ከማስቀመጥ ውጭ የተጠናከረ ስራ አለመሰራቱ፣
- በደቡብ ክልል 20፣ በሀረሪ ክልል 3፣ ትግራይ ክልል 9 ህብረት ስራ ማህበራት የሴቶች ተሳትፎ በአባልነት አነስተኛ መሆኑን ከተከለሱ ማስረጃዎች ለመረዳት መቻሉ፣ ዝርዝሩ **በአባሪ 1** ተያይዟል፡፡
- በፌደራል ህብረት ስራ አዋጅ 985/2009 ዓ.ም ቁጥራቸው የሚፈቅድ አባል ሴቶች በሚገኙበት ማንኛውም ህብረት ስራ ማህበር ውስጥ ቢያንስ 30 % አመራር በሴት መያዝ እንዳለበት የተቀመጠ ቢሆንም በክትትል ኦዲቱ ወቅት በአዲስ አበባ ከተማ በናሙና በታዩ የካ ክ/ከተማ ህብረት ስራ ማደራጃ ጽ/ቤት፣ ቂርቆስ ክ/ከተማ ጽ/ቤት ማደራጃ፣ ቂርቆስ ክ/ከተማ ስር ወረዳ 01 ህብረት ስራ ማደራጃ ጽ/ቤት ተደራጅተው የሚገኙ የህብረት ስራ ማህበራቱ የሴቶች ተሳትፎ አናሳ መሆኑ እንዲሁም እርግብ ህብረት ስራ ዩኒየን ካለው 10 የአመራር አባላት ውስጥ የሴቶችና ተሳትፎ በአመራርነት ምንም የሌለ እና በየካ ክ/ከ ቀበሌ 11/12/08 ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር ካለው 17 የአመራር አባላት ውስጥ የሴቶች ተሳትፎ በአመራርነት 4ቱ (23.5%) ብቻ መሆኑ፣
- በኦሮሚያ ክልል በናሙና ከታዩ ጅማ የገበሬዎች ህብረት ስራ ዩኒየን በጠቅላላው ካለው ከ12 ስራ አመራር ኮሚቴዎች ውስጥ የሴቶች በአመራርነት ምንም አለመኖሩ፣ ሊበን ሁለገብ ህ/ስ/ዩኒየን በጠቅላላው ከ12 ስራ አመራር ኮሚቴዎች ውስጥ የሴቶች ተሳትፎ በአመራርነት 16 %፣ ኢሊቡ ሁለገብ ህ/ስ/ማ በጠቅላላው ከ13 ስራ አመራር ኮሚቴዎች ውስጥ የሴቶች ተሳትፎ በአመራርነት አለመኖሩ፣፣ጉዲነ ዲነግዴ ገ/ቁ/ብ/ጎ/ስ/ማ በጠቅላላው ከ16 ስራ አመራር ኮሚቴዎች ውስጥ የሴቶች ተሳትፎ በአመራርነት 25 %፣ ኦሞ በቆ ሁለገብ ህ/ስ/ማ በጠቅላላው ከ13 ስራ አመራር ኮሚቴዎች ውስጥ የሴቶች ተሳትፎ በአመራርነት ምንም የሌለ መሆኑ፣
- በአማራ ክልል በናሙና በታዩ ባህር ዳር ከተማ እና እና ምስራቅ ጎጃም ዞን ጎዛምን ወረዳ ህብረት ስራ ኤጀንሲ ስር ከሚገኙ ህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ ከገንዘብና ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበራት ውጪ ያሉ ህብረት ስራ ማህበራት ላይ የሴቶች ተሳትፎ እና ሴቶችን ወደ

አመራርነት ማምጣት አነስተኛ ሲሆን በወረዳ ደረጃ ይህንን ችግር ለመቅረፍ የተሰራ ስራ አለመኖሩ እንዲሁም በዘንባባ ንብ ውጤቶችና ግብይት ዩኒየን በጠቅላላው ከ10 ስራ አመራር ኮሚቴዎች ውስጥ የሴቶች ተሳትፎ በአመራርነት ምንም የሌለ መሆኑ፣

- በአገሪቱ 67 አይነት ዘርፍ ህብረት ስራ ማህበራት ቢኖሩም የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ለ6ቱ ዘርፍ ህብረት ስራ ማህበራት ብቻ የአደረጃጀት መመሪያ ያለው መሆኑ እንዲሁም ወጥ የሆነ የአደረጃጀት መመሪያ የሌለው መሆኑ፤ በአዲስ አበባ በናሙና በታዩ የካ ክ/ከተማ ህብረት ስራ ማደራጃ ለ 2 አይነት ዘርፍ፣ ቂርቆስ ክፍል ከተማ ህብረት ስራ ማደራጃ 3 አይነት ዘርፍ፣ በቂርቆር ክ/ከተማ ወረዳ 01 ህብረት ስራ ማደራጃ 2 አይነት ዘርፍ እንዲሁም በአዲስ አበባ ህብረት ስራ ኤጀንሲ 1(የሸማቾች) አይነት ዘርፍ የአደረጃጀት መመሪያ ብቻ ያላቸው መሆኑ በክትትል ኦዲቱ ወቅት በተከለሱ ማስረጃዎች፣ በቀረቡ መጠይቆች እና በመስክ ምልከታ የተለዩ ግኝቶች ናቸው፡፡

52. ስለጉዳዩ የኤጀንሲው የስራ ኃላፊዎች በቃል መጠይቅ እና በመውጫ ስብሰባ ወቅት በሰጡት ምላሽ መመሪያዎች ስለመተግበራቸው ናሙና ወስደው ክትትል እንደሚያደርጉ፤ ሴቶችን በተመለከተ በኤጀንሲው ሴቶችን የሚደግፍ ክፍል መቋቋሙንና በሁሉም ክፍሎች የሚታቀዱ እቅዶች ሴቶችን ያማከሉ ሆነው እንዲሰሩ እንደሚያደርጉ፣ የስርዓተ ፆታ ኦዲት ማድረጋቸውን እና የስርዓተ ፆታ ማንዋል መኖሩን ፣ አዳማ ላይ በሐምሌ 2009 ዓ.ም ከሴቶችና ወጣቶች ሚኒስቴር ጋር በመተባበር የንቅናቄ መድረክ ማዘጋጀታቸውን፣ የገ/ቁ/ብ ህብረት ስራ ማህበራት ላይ የሴቶች ተሳትፎ ጥሩ ቢሆንም የሌሎች ዘርፎች ህብረት ስራ ማህበራት ላይ ግን የሴቶች ተሳትፎ በአባልነትም ሆነ በአመራር ደረጃ አናሳ መሆኑን፣ የአደረጃጀት መመሪያዎቹን በተመለከተ ወጥ የሆነ የአደረጃጀት ማንዋል የሌለ መሆኑንና ያሉት 6 አይነት የአደረጃጀት ማንዋሎች ሁሉንም ዘርፍ ያካተቱ መሆናቸውን ገልፀዋል፡፡

53. ኃላፊዎቹ ይህንን ይበሉ እንጂ መመሪያዎች በክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ስለመተግበራቸው ክትትል የማይደረግ በመሆኑ እና ያሉት 6 የአደረጃጀት ማንዋሎቹም ለ67 አይነት ህብረት ስራ ማህበራትን ሊያካትቱ አለመቻላቸውን በናሙና ተመርጠው መጠይቅ ከቀረበላቸው ከታዩ የክልል ባለሙዎች ለመረዳት በመቻሉ የተሰጠውን ምላሽ ለመቀበል አያስችልም፡፡

54. የህብረት ስራ ማህበራት በተዘጋጁት የደንብ አፈፃፀም መመሪያዎች መሰረት ስለመስራታቸው እና በዚህ ዙሪያ ስላጋጠሟቸው ችግሮች በየሩብ ዓመቱ ክትትል ባለማድረጋቸው ህብረት ስራ ማህበራት ያሉባቸውን ክፍተቶች እና መፍትሄ የሚሹ ችግሮቻቸው ተለይተው እንዳይፈቱ ያደርጋል፡፡ ሴቶች በህብረት ስራ ማህበራት አባላትም ሆነ አመራር ሰጭነት ተሳትፎዋቸው እንዲያድግ የተጠናከረ ስራ ባለመሰራቱ ሴቶች በህብረት ስራ ማህበራት ላይ ያላቸው ተሳትፎ አነስተኛ እንዲሆን ያደርጋል፡፡ የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ወጥ ወይንም ለእያንዳንዱ ህብረት ስራ ዘርፍ የአደረጃጀት መመሪያ ባለማውጣቱ ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ያለማደራጃ መመሪያ እንዲሰሩ እና አሰራራቸው ወጥ እንዳይሆን እና ክፍተት እንዲፈጠር ያደርጋል፡፡

የህብረት ስራ ማህበራት ሂሳብ በየዓመቱ ኦዲት ስለመደረጉ፤

55. በቀድሞው ኦዲት ወቅት የፌዴራል ኅብረት ሥራ ኤጀንሲ በመላ አገሪቱ ለሚገኙ ኅብረት ሥራ ማህበራት አንድ ወጥ የሆነ የሂሣብ ምርመራ /ኦዲት/ ማድረጊያ ጊዜ አለመኖር ፣ በፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲና በሕብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት (በአማራ፣ በአዲስ አበባ፣ በኦሮሚያ እና በደቡብ) ከተደራጁ የህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ በአጠቃላይ በአማካይ በ2001 ዓ.ም 80.8%፣ በ2002 ዓ.ም 77.7%፣ በ2003 ዓ.ም 84.2% ኅብረት ሥራ ማህበራት ኦዲት አለመደረጋቸው እና ድጋፍ በሚሹ ክልሎች እስከ 4 አመት ኦዲት ሳይደረጉ የቆዩ ህብረት ስራ ማህበራት ያሉ መሆናቸው ታይቷል፡፡

56. የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራት ሂሳብ ወቅቱን ጠብቆ እንዲመረመር እና ተአማኒነት ያለው ኦዲት ለማድረግ እንዲያስችል ለህብረት ስራ ማህበራት አንድ ወጥ የሆነ የሂሳብ አያያዝና ምርመራ ስርአት እንዲኖር ሊያደርግ እንደሚገባ እንዲሁም የህብረት ሥራ ማህበራት የትርፍ ክፍፍል እንዲያደርጉና ያሉበትን ደረጃ በማወቅ የበለጠ እንዲሠሩ የፌዴራል ኅብረት ሥራ ኤጀንሲና የክልል ኅብረት ሥራ ማስፋፊያ አካላት ኅብረት ሥራ ማህበራትን በየአመቱ ኦዲት በማድረግ ወይም በተወካይ ኦዲት እንዲደረጉ እገዛ በማድረግ የኦዲት ሽፋንን ማሳደግ እንደሚገባ የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበረ ሲሆን ከዚህ በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

57. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ የህብረት ስራ ማህበራቱ ሂሳብ መዝጊያ ጊዜ ሰኔ 30 እንዲሆን በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በ2004 ዓ.ም ወጥቶ ተግባራዊ በመደረግ ላይ እንደሆነና ከ2005 ዓ.ም ጀምሮ ተፈጻሚነቱን እንደሚከታተሉ ፣ ወቅታዊ የኦዲት አገልግሎት የህብረት ስራ ማህበራት ለመስጠት የሚያስችል ከፌደራል እስከ ወረዳ የአደረጃጀት መዋቅር ጥናት በ2006 እንደተዘጋጀና ሁሉም ክልሎች የስራ ሂደት እንዲቀርፁ እንደተደረገ፣ በ2007 ዓ.ም የአደረጃጀት መዋቅሩን ተግባራዊ እንደሚደረግ፣ የህብረት ስራ ኦዲት ጥራትን በማሻሻል ከ2005 ዓ.ም ተግባራዊ በመደረግ ላይ እንደሆነና ተፈጻሚነቱን በመከታተል በአፈጻጸም የሚታዩ ችግሮችን ከ2006 በጀት ዓመት ጀምሮ እንደሚስተካከል እና በተወካይ ኦዲት የሚደረጉ ህብረት ስራ ማህበራት በማሳደግ የሚከናወን እንደሆነ ገልፀዋል፡፡

58. በክትትል ኦዲት ወቅት፡

- የኦዲት ሽፋንን ከማሳደግ አኳያ በውክልና ለማስመርመር የወጣ መመሪያ መኖሩ ከተከለሱ ማስረጃዎች እንደ ተስተካከሉ ተግባራት የተወሰዱ ሲሆን

ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲት ወቅት፡-

- በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በ1ኛው እድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ (2004-2007 ዓ.ም) ኤጀንሲው በሀገር አቀፍ ደረጃ ለ130,397 ህብረት ስራ ማህበራት የኦዲት ሽፋን ለመስጠት ቢያቅድም በ1ኛው እድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ 48,748 (37.3 %) ህብረት ስራ ማህበራት ብቻ የኦዲት አገልግሎት የሰጠ መሆኑ፣
- ኤጀንሲው በ2ኛው እድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ በ2008 በጠቅላላው ከተደራጁ 67,932 የህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ የኦዲት ሽፋን 65 % እንዲሁም 2009 ዓ.ም በጠቅላላው ከተደራጁ 78,687 የህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ 75 % የኦዲት ሽፋን ለማድረስ በዕቅድ ቢይዝም በ2ኛው እድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ በ2008 ዓ.ም የኦዲት ሽፋኑ 20.3 % እንዲሁም በ2009 ዓ.ም የኦዲት ሽፋኑ 10.2 % መሆኑ፣
- የኦዲት ሽፋንን ከማሳደግ አኳያ በፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በውክልና ለማስመርመር በ2007 ዓ.ም የወጣው መመሪያ በድጋሚ በ2008 ዓ.ም ተሻሽሎ ቢወጣም፡-

- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ህብረት ሰራ ማህበራትን በየስንት ጊዜ ሂሳብ ምርመራ እንዳደረጉ የማጣራት ስራ ያልሰራ መሆኑ፣
- የፌዴራል ኀብረት ሥራ ኤጀንሲ በመላ አገሪቱ ለሚገኙ ኀብረት ሥራ ማህበራት አንድ ወጥ የሆነ የሂሣብ ምርመራ /ኦዲት/ ማድረጊያ ጊዜ የዘረጋ ቢሆንም በፌደራል ደረጃ ኦዲት ከተደረጉ ድጋፍ ከሚሹ ክልሎች በአፋር ከ3-9 ዓመት ፣ በሀረሪ ከ3-8 ዓመት፣ በቤንሻንጉል ከ3-8 ዓመት እንዲሁም በአማራ 11 ዓመት ኦዲት ሳይደረጉ የቆዩ ማህበራት መኖራቸው፣ እና በአዲስ አበባ ከተማ በናሙና ከታዩ የካ ክ/ከተማ ህብረት ስራ ማደራጃ፣ ቂርቆስ ክፍለ ከተማ ህብረት ስራ ማደራጃ እና በቂርቆስ ክ/ከተማ ወረዳ 01 ህብረት ማደራጃ ከ3-12 አመት ውዝፍ ኦዲት የተደረጉ ህብረት ስራ ማህበራት መኖራቸው፣
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በራሱ ኦዲት ባለሙያዎች ድጋፍ ለሚሹ ክልሎች በሱማሌ ፣አፋር ፣ ቤንሻንጉል ጉምዝ እና ጋምቤላ ክልሎቹ በሚያቀርቡት ጥያቄ እና ኤጀንሲው በራሱ በእቅድ በመያዝ የኦዲት አገልግሎት የሚሰጥ ሲሆን በ 3 ክልልሎች (በሱማሌ ፣አፋር እና ቤንሻንጉል ጉምዝ) በ2007 ዓ.ም ከተደራጁ 2,947 ህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ በኤጀንሲው ባለሙያዎች 12 (0.4%) ፣በ2008 ዓ.ም ከተደራጁ 4,564 ህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ 34 (0.74%) ፣በ2009 ዓ.ም ከተደራጁ 4,836 ህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ 34 (0.7%) ብቻ ኦዲት ማድረጉን እንዲሁም በጋምቤላ ክልል እስከ 2009 በጀት አመት 2,021 ህብረት ስራ ማህበራት ቢደራጁም በኤጀንሲው ባለሙያዎች ኦዲት ያልተደረገ መሆኑን ከተከለሱ ማስረጃዎች ለማወቅ መቻሉ፣
- ድጋፍ በሚሹ ክልሎች በኤጀንሲው ህብረት ስራ ማስፋፊያ ዳይሬክቶሬት ውስጥ ህብረት ስራ ማህበራቱን ለማጠናከር ከተያዙት ህብረት ስራ ማህበራት ሶማሌ ክልል በ2008 በጀት አመት 35 ህብረት ስራ ማህበራት በ2009 በጀት አመት 17 ህብረት ስራ ማህበራት ፣በአፋር ክልል በ2008 በጀት አመት 25 ህብረት ስራ ማህበራት፣ በቤንሻንጉል ክልል በ2008 በጀት አመት 23 ህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ አብዛኞቹ ኦዲት ተደርገው የማያውቁ መሆኑ፣ (ዝርዝሩ **በአባሪ** 4 እና 5 ተያይዟል፡፡)
- በኢትዮጵያ ምርት ገበያ ባለስልጣን በቁጥር ምገ/10/10.11/2 በቀን 22/7/2007 ዓ.ም በላከው ደብዳቤ የአባልነት ወንበር በመግዛት በአባልነት ከተመዘገቡ 32 መሰረታዊ ህብረት ስራ ማህበራት፣ ዩኒየኖች እና ፌደሬሽን መካከል ኤጀንሲው ለማህበራቱ

ቅድሚያ በመስጠት ኦዲት ባለማድረጉ ወይንም ማህበራቱ በራሳቸው በባለስልጣኑ በተመዘገቡ ገለልተኛ ኦዲት ድርጅቶች የማህበራቱ ኦዲት እንዲያስደርጉ አማራጭ ያልተሰጣቸው በመሆኑ በ2006 ዓ.ም በአባልነት ከተመዘገቡት ውስጥ 4 ህብረት ስራ ማህበር ብቻ የኦዲት ሪፓርት ያቀረቡ በመሆኑና ሌሎች ባለማቅረባቸው የስራ እንቅፋት በመፍጠሩ ለሌሎች ገለልተኛ የኦዲት ድርጅቶች ኦዲት እንዲያስደርጉ አማራጭ እንዲሰጣቸው ለኤጀንሲው የገለጸ ሲሆን በድጋሚ በኢትዮጵያ ምርት ገበያ ባለስልጣን በቁጥር ምገ/10/10.3/21 በቀን 20/7/2009 ዓ.ም በጻፈው ደብዳቤ የምርት ገበያ አባል የሆኑ ህ/ስ/ማህበር አባል በመሆን የሚጠበቅባቸውን ግዴታዎች ከመወጣት አኳያ በየዓመቱ ኦዲት ማስደረግና የኦዲት ሪፓርት ማቅረብ ሲሆን የምርት ገበያ አባል ማህበራቱ በየዓመቱ በኤጀንሲው ኦዲት የማይደረጉ በመሆኑ እና ህብረት ስራ ማህበራትን በውክልና ለማስመርመር የተሸሻለው መመሪያ በ2008 ዓ.ም የወጣ ቢሆንም ተግባራዊ ባለመሆኑ በአሰራር ላይ ክፍተት መፍጠሩን ለፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በተጻፈ ደብዳቤ ያሳወቀ መሆኑን ከተከለሱ ማስረጃዎች ለመረዳት መቻሉ፣

በክትትል ኦዲቱ ወቅት በተደረገ ቃለ መጠይቅ እና ከተከለሱ ማስረጃዎች የተወሰዱ ግኝቶች ናቸው፡፡

59. ስለጉዳዩ የኤጀንሲው ኃላፊዎች በቃለ መጠይቅ እና በመውጫ ስብሰባ ወቅት ተጠይቀው በሰጡት ምላሽ ኦዲትን በተመለከተ የባለሙያ እጥረትና ፍልሰት በመኖሩ ክፍተቶች መኖራቸው በቀጣይ አቅም ያላቸው ህብረት ስራ ማህበራት በራሳቸው ኦዲት እንዲያስደርጉ በማድረግ፣ የህብረት ስራ ማህበራት ኦዲት ማህበር በማቋቋም እና የሰው ሃይሉን ፍልሰት ለመቀነስ እንዲቻል የደሞዝ ስኬሉን በማሻሻል ለመስራት ማሰባቸውን እና በውክልና ኦዲት በተመለከተ የማስመርመር አቅጣጫውን ያስቀመጡ ቢሆንም ተግባራዊነቱ ላይ ክትትል አለማድረጋቸውን ገልፀዋል፡፡

60. የህብረት ስራ ማህበራት ወቅቱን የጠበቀ ሂሳብ ምርመራ ባለማድረጋቸው ወቅቱን ጠብቀው የትርፍ ክፍፍል እንዳያካሂዱ፣ ጠቅላላ ጉባዔ እንዳይጠሩ፣ የብድር አገልግሎት እንዳያገኙ እንዲሁም የማህበሩ ገንዘብም ለተቀደለት አለማ መዋልና ለመዋሉን ችግሮች ካለም በወቅቱ እንዳይፈታና ያሉባቸውም ክፍተቶች ተለይተው እንዳይታረሙ ያደርጋል፡፡

ኤጀንሲውና የሕብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት የሚሰሩትን የኦዲት ሪፖርት በጠቅላላ ጉባኤ ስለመጽደቁና በሪፖርቱ መሰረት እርምጃ መወሰዱን በተመለከተ፣

61. በቀድሞው ኦዲት ወቅት የፌዴራል ኅብረት ሥራ ኤጀንሲ በራሱ ባለሙያዎች የሰራውን የኦዲት ሪፖርት ለሕብረት ስራ ማህበራት ጠቅላላ ጉባኤ አቅርቦ አለማፀደቁ፣ በኦዲት ሪፖርት የተሰጡ አስተያየቶችን ተግባራዊነትም አለመከታተሉ እና ኤጀንሲው ኦዲት ላደረጋቸው የኅብረት ሥራ ማህበራት በኦዲቱ መሠረት ያሉበትን ደረጃ የሚያሣይ ሠርተፊኬት አለመስጠቱ የተገኙ ግኝቶች ነበሩ፡፡

62. የፌዴራል ኅብረት ሥራ ኤጀንሲ እና የክልል ኅብረት ሥራ ማስፋፊያ አካላት የሚሰሩትን የኦዲት ሪፖርት ለኅብረት ሥራ ማህበራት ጠቅላላ ጉባዔ አቅርበው ሊያስፀድቁና በሪፖርቱ የተሰጡ አስተያየቶችን ተግባራዊነት ሊከታተሉ እንደሚገባ፣ የፌዴራል ህብረት ሥራ ኤጀንሲና የክልል ኅብረት ሥራ ማስፋፊያ አካላት በሂሣብ ምርመራ ወቅት አስቀድሞ በተቀመጡ የኅብረት ሥራ ማህበራት ደረጃ መስጫ መመዘኛ ነጥቦች መሠረት ለኅብረት ሥራ ማህበራት የሚገኙበትን ደረጃ የሚያሣይ ሠርተፊኬት በመስጠት ኅብረት ሥራ ማህበራት የውድድር መንፈስ እንዲፈጥሩ፣ ተጨማሪ አባላትን ማፍራት እንዲችሉ እንዲሁም ከአበዳሪ አካላት ጋር የበለጠ ተጠናክረው እንዲሠሩ ሊያደርጉ ይገባል የሚል የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበረ ሲሆን ከዚህ በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልኩ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

63. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ በ2001 እና በ2003 በተዘጋጀው የስራ ሂደት ጥናቶች መሰረት የኦዲት ስራው የሚያልቀው ለጠቅላላ ጉባኤ ከቀረበ በኃላ በመሆኑ የመለየት ስራ እንደተሰራና ለክልሎች ግብረ መልስ እንደተሰጠ፣ ከ2007 ጀምሮ በተጠናከረ ሁኔታ ተግባራዊ እንደሚደረግና የየህብረት ስራ ኦዲተሮችም ይህንን መፈጸም እንዲችሉ ግንዛቤ የማሳደግና ክትትል የማድረግ ሥራ እንደሚሰራ ፣በ2005 እና በ2006 ዓ.ም ጠንካራና ደካማ ህብረት ስራ ማህበራትን መለየት የሚያስችል የህብረት ስራ ማህበራት ብቃት ማረጋገጫ መመሪያ የተዘጋጀና መመሪያው በተግባር የተፈተሸ በመሆኑ በ2007 ዓ.ም የብቃት ማረጋገጫ የሚሰጥ መዋቅር በማደራጀት ሁሉም ክልሎች ተግባራዊ እንደሚያደርግ ገልፀዋል፡፡

64. በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- ሁለት ኦዲት ሪፖርቶች ላይ ማለትም የአዲስ አበባ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ዩኒየን ኃላ/የተ(2009 ዓ.ም ላይ የ7 አመት ውዝፍ ኦዲት

የተሰራ) እና የግብርና ሚኒስቴር የገንዘብና ብድር የህብረት ስራ ማህበር (2009 ዓ.ም ላይ የ3 አመት ውዝፍ ኦዲት የተሰራ) የኦዲት ሪፖርቹ ለጠቅላላ ጉባኤ መቅረባቸውን የሚያሳይ ማስረጃዎች በኤጀንሲው መያያዛቸው ፣ በአገር ደረጃ የህብረት ስራ ማህበራትን ደህንነት ለማስጠበቅና በማህበራት ላይ የሚታዩ ጉድለቶችን ተከታትሎ ለማስመለስና ከፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እስከ ወረዳ ድረስ የህግ ባለሙያ መዋቅር የዘረጋ መሆኑ እንዲሁም የብቃት ደረጃ ምስክር ወረቀት ለመሰጠት በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ውስጥ የብቃት ማረጋገጫ ዳይሬክቶሬት በ2007 ዓ.ም በመዋቅሩ እንዲካተት መደረጉ የተሸሻሉ ተግባራት ሲሆኑ፣

ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲት ወቅት፡-

- በናሙና ከታዩት በአዲስ አበባ ከተማ የካ ክ/ከ ቀበሌ 11/12/08 ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር የመዝናኛዎቹ ክበብ ፣ እርግብ ህብረት ስራ ዩኒየን ፣ በጅማ ዞን በጎማ ወረዳ የሚገኘው የኢልቡ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር ፣ በሀረር ክልል ሀረር ቢራ ሰራተኞች ገ/ቁ/ብ እና ቬራ ፓስታ ሰራተኞች ገ/ቁ/ብ፣ በአማራ ክልል የዘንባባ ንብ ውጤቶችና ግብይት ዩኒየን ፣መረዋ ሀደሬ ሁለገብ ህ/ስ/ማ፣ ሰጋዲ ሁለገብ ህ/ስ/ማ፤ በሱማሌ ክልል አል አሚን የቁም እንሰሳ ግብይት፣ ነጃህ የቁም እንሰሳ ግብይት፣ ነገድ፣ተወከል የቁም እንሰሳ ግብይት ህብረት ስራ ማህበር፤ በአፋር ክልል የፍቅርና ሰላም ፈረስ ጋሪዎች ሁለገብ ህ/ስ/ ማህበር ኦዲት ከተደረጉ በኃላ የኦዲት ሪፓርቱ ለየህብረት ስራ ማህበሮቹ ጠቅላላ ጉባኤ ያልቀረበ መሆኑን ከተከለሱ ማስረጃዎች ለማወቅ መቻሉ፣
- በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ስር በሚሰሩ ኦዲት ሪፖርቶች ግኝቶች መሰረት ህብረት ስራ ማህበራት ክፍተቶቻቸውን ስለማረማቸው ክትትል አለመደረጉ እና የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት በሰሩት የኦዲት ሪፖርት መሰረት ህብረት ስራ ማህበራት ስለማስተካከላቸው ክትትል ያደርጉ እንደሆነ የሚያረጋግጥበት ስርዓት ያልዘረጋ መሆኑ፤ በአዲስ አበባ ከተማ በናሙና ከታዩ አዲስ አበባ ህብረት ስራ ኤጀንሲ በጉድለት ግኝቶች ላይ እንጂ በሌሎች ግኝቶች ላይ ክትትል የማያደርጉ መሆኑ እንዲሁም የቂርቆስ ክ/ከተማ ወረዳ 01 ማደራጃ ፤በኦሮሚያ ክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ ኤጀንሲ እንዲሁም በናሙና በታዩ በጅማ ዞን ህብረት

ስራ ኤጀንሲ እና በደ/ም/ሸዋ ዞን ህብረት ስራ ኤጀንሲ በኦዲት ግኝቶች ላይ ስለመስተካከላቸው ክትትል የማያደርጉ መሆኑ፤

- በህብረት ስራ ማህበራት ኦዲት ሪፖርት መሰረት እስከ 2008 ዓ.ም ድረስ ከ5 ክልሎች እና ከ2 ከተማ መስተዳደሮች ብር 722,074,141 የገንዘብ ጉድለት የተገኘ ቢሆንም እስከ 2009 በጀት አመት ማስመለስ የተቻለው ብር 71,225,392.80 (9.8%) ብቻ መሆኑን በክትትል ኦዲቱ ወቅት ከተከለሱ ማስረጃዎች ለማወቅ መቻሉ፤
- የብቃት ደረጃ ምስክር ወረቀት በተመለከተ የብቃት ደረጃ ምስክር ወረቀት ለመስጠት መዋቅር ያላቸው ኦሮሚያ ፣ደቡብና ትግራይ ክልሎች ብቻ ሲሆኑ ከኦሮሚያ እና ደቡብ ክልሎች በስተቀር ሌሎቹ ክልሎች ወደ ተግባር ያልገቡ መሆኑ ፣ በክልል ደረጃ ለተሰጠው ሰርተፍኬት ክልሎች ሪፖርት ከመላክ ውጪ የሰጡትን ሰርተፍኬት መረጃ የማይያዝ እና የህብረት ስራ ማህበራት በሚያገኙት የብቃት ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት ውጤት ላይ በመመርኮዝ የሚገኙት ማበረታቻዎች እንዳሉ የህብረት ስራ ማህበራት የብቃት ደረጃ ማረጋገጫ መመሪያ(2007 ዓ.ም) ላይ የተጠቀሰ ቢሆንም ተግባራዊ አለመደረጉ በክትትል ኦዲቱ የተለዩ ግኝቶች ናቸው፡፡

65. ስለጉዳዩ የኤጀንሲው ኃላፊዎች በቀረበላቸው ቃለ መጠይቅ እና በመውጫ ስብሰባ ወቅት በሰጡት ምላሽ ሁሉም የኦዲት ሪፖርቶች ለህብረት ስራ ማህበራት ጠቅላላ ጉባኤ መፅደቃቸውን በተመለከተ መዘግየት ቢኖርም ቀርበው የሚፀድቁ መሆኑን፣ የኦዲት ግኝቶች ላይ ስለመስተካከላቸው እና ከድሮ ጀምሮ ተያይዘው የመጡ ጉድለቶች የሚመለሱበት ሁኔታ ላይ ክፍተቶች መኖራቸውን፤ የብቃት ማረጋገጫ ሰርተፍኬትን በተመለከተ አዲስ አሰራር እንደመሆኑ ለክልሎች ስልጠና የሰጡ ቢሆንም ከተቀመጠለት ጊዜ አንፃር አፈፃፀሙ ላይ ውስንነቶች የሚታዩ መሆኑን ወደፊት በተጠናከረ መልኩ የሚሰሩበት መሆኑን ገልፀዋል፡፡

66. የኦዲት ሪፖርቶች ለህብረት ስራ ማህበራት ጠቅላላ ጉባኤ ባለመቅረባቸው አባላት ማህበራቸው ላይ ያለውን ክፍተት እንዳያውቁ ብሎም አመኔታ እንዲያጡ የሚያደርግ ሲሆን በኦዲት ግኝቶቹ ላይ ማህበራቱ ያለባቸውን ክፍተቶች ስለማስተካከላቸው በፌደራል እና በክልል ህብረት ስራ ኤጀንሲዎች ክትትል ባለመደረጉ ግኝቶቹ እንዳይታረሙ እንዲሁም ማህበራቱ ለኪሳራ እንዲዳረጉ ያደርጋል፡፡ የህብረት ስራ ማህበራት ብቃታቸው ተመዝነው የሚያገኙት የብቃት

ማረጋገጫ ሰርተፍኬት በሁሉም ክልሎች በተጠናከረ መልኩ እየተሰራ ባለመሆኑ የነብረት ሥራ ማህበራት የውድድር መንፈስ እንዳይኖራቸው፣ ያሉበትን ደረጃ እንዳያሻሽሉ፣ ከአበዳሪ አካላት ጋር የበለጠ ተጠናክረው እንዳይሰሩ እንዲሁም በደረጃቸው መሠረት አዳዲስ አባላትን ማፍራት እንዳይችሉ ያደርጋቸዋል፡፡

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲና የክልል ማስፋፊያ አካላት ለተደራጁ ማህበራት የኢንስፔክሽን አገልግሎት መስጠታቸውን በተመለከተ፣

67. የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲና የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ለተደራጁት ሕብረት ስራ ማህበራት በዓመት አንድ ጊዜ በመደበኛነት የኢንስፔክሽን አገልግሎት የማይሰጡ መሆኑን፣ በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እና በክልል ሕብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት (በአማራ፣ በአዲስ አበባ፣ በኦሮሚያ፣ በቤኒሻንጉል እና በደቡብ) የተደራጁ ህብረት ስራ ማህበራት በአጠቃላይ በ2001 ዓ.ም 71.4%፣ በ2002 ዓ.ም 60%፣ በ2003 ዓ.ም 72.5% በአደረጃጀታቸው፣ በስራ አመራራቸው፣ በስራ አፈፃፀማቸው ወ.ዘ.ተ. የኢንስፔክሽን አገልግሎት አለማግኘታቸው የታዩ ግኝቶች ነበሩ፡፡

68. ኤጀንሲውና የሕብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት የህብረት ስራ ማህበራትን ጠንካራ እና ደካማ ጎን በማወቅ ድጋፍ ለመስጠት እንዲሁም በመመሪያ መሰረት እየሰሩ መሆናቸውን ለማረጋገጥ የኢንስፔክሽን ማንዋል በማዘጋጀት የተደራጁ ሕብረት ስራ ማህበራትን በአደረጃጀታቸው፣ በስራ አመራራቸው፣ በስራ አፈፃፀማቸው ወ.ዘ.ተ. ኢንስፔክት አድርገው የኢንስፔክሽን ግብረ-መልስ ሊሰጧቸው እና በማሻሻያው ሃሳብ መሰረት ስለመስራታቸው ሊከታተሉ ይገባል የሚል የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበረ ሲሆን ከዚህ በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

69. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ በ2001 ዓ.ም ህብረት ስራ እንስፔክሽን መመሪያ በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ተዘጋጅቶ ከ2003-2005 ዓ.ም ተከታታይ የሆነ የማስተዋወቅ ስራ በክልሎች የተሰራ በመሆኑ በ2007 ዓ.ም ጀምሮ በተጠናከረ ሁኔታ የኤንስፔክሽን ተግባሩን ተፈጻሚ በማድረግ ህብረት ስራ ማህበራቱ የህብረት ስራን ህግን አክብረው እንዲሰሩ እንደሚደረግ ገልፀዋል፡፡

70. ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲቱ ወቅት ፡-

- በ1ኛው እድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ (2004- 2007 ዓ.ም) ኤጀንሲው በሀገር አቀፍ ደረጃ 143,871 ህብረት ስራ ማህበራትን የኢንስፔክን ሽፋን ለመስጠት ቢያቅድም 72,566 (50.4%) ብቻ ኢንስፔክት ያደረገ መሆኑ፣
- በ2ኛው እድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ ላይ የህብረት ስራ ማህበራት በአገር አቀፍ ደረጃ የኢንስፔክን ሽፋን በ2008 በጀት አመት 75 % እንዲሁም 2009 በጀት አመት 80 % የኢንስፔክን ሽፋን ለመድረስ ኤጀንሲው በዕቅድ ቢይዝም በ2008 ዓ.ም የኢንስፔክን ሽፋኑ 34.5 % እንዲሁም በ2009 ዓ.ም የኢንስፔክን ሽፋኑ 14.8% መሆኑን በክትትል ኦዲቱ ወቅት ከተከለሰው ማስረጃ ለማወቅ መቻሉ፣
- ኤጀንሲው በራሱ ኢንስፔክሽን ባለሙያዎች ድጋፍ ለሚሹ ክልሎች በሱማሌ ፣አፋር፣ ቤንሻንጉል ጉምዝ እና ጋምቤላ ክልሎቹ በሚያቀርቡት ጥያቄ እና ኤጀንሲው በራሱ በእቅድ በመያዝ ኢንስፔክሽን አገልግሎት የሚሰጥ ሲሆን በ4 ክልልሎች በ2007 ዓ.ም ከተደራጁ 3,463 ህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ በኤጀንሲው ባለሙያዎች 44 (1.2%)፣ በ2008 ዓ.ም ከተደራጁ 5,262 ህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ 16 (0.3%)፣ በ2009 ዓ.ም ከተደራጁ 5,643 ህብረት ስራ ማህበራት ውስጥ 28 (0.4%) ብቻ የኢንስፔክሽን አገልግሎት የሰጠ መሆኑ፤
- በኦሮሚያ ክልል በናሙና በታዩ በጅማ ዞን ኢልቡ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር እና ኦሞ በቆ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር ከ2005 ዓ.ም ጀምሮ ኢንስፔክት ተደርጎ የማያውቁ መሆኑ፣ኢልቡ ሁለገብ ህብረት ስራ ዩኒን በ2007 ዓ.ም በክልል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ኢንስፔክት የተደረገ ቢሆንም የኢንስፔክሽን ሪፓርቱ ያልተላከላቸው መሆኑ፣
- በአማራ ክልል በናሙና በታየ የዘንባባ ንብ ውጤቶችና ግብይት ዩኒየን በየዓመቱ በክልሉ ህብረት ስራ ኤጀንሲ ኢንስፔክት ቢደረግም ኢንስፔክት ከተደረገ በኃላ በኢንስፔክሽን ሪፓርት መሰረት ስለመስተካከላቸው የኤጀንሲው ባለሙያዎች ክትትል የማያደርጉ መሆኑ፣
- ድጋፍ ለሚሹ ክልሎች እንዲሁም በአዲስ አበባ ከተማ በናሙና በታዩ የካ ክ/ከ ህብረት ስራ ማህበራት ማደራጃ ልማት፣ የቂርቆስ ክ/ከተማ ህብረት ስራ ማህበራት ማደራጃ ልማት፣ የቂርቆስ ክፍለ ከተማ ወረዳ 01 ማደራጃ;የአዲስ አበባ ህብረት ስራ ኤጀንሲ፣እርግብ ህብረት ስራ ዩኒየን፣በኦሮሚያ ክልል በናሙና በታዩ በደቡብ ምዕራብ ሸዋ ዞን እና በጅማ ዞን በናሙና በታዩ

ህብረት ስራ ማህበራት የኢንስፔክሽን ግብረ መልሶች ላይ ክትትል የማያደርግ መሆኑን ለማወቅ ተችሏል፡፡

71. ስለጉዳዩ የኤጀንሲው የስራ ኃላፊዎች በቃለ መጠይቅ በሰጡት ምላሽ የኢንስፔክሽን ሽፋን አናሳ መሆኑ እን የኢንስፔክሽን ግብረ መልሶች ላይ ክትትል አለመደረጉ ከሰው ሃይል እጥረት የተከሰቱ ክፍተቶች መሆናቸውን ገልፀዋል፡፡

72. የኢንስፔክሽን ሽፋን አናሳ መሆኑ እንዲሁም በኢንስፔክሽን ግብረ መልሶች ላይ ክትትል ባለመደረጉ የህብረት ስራ ማህበራት ያላቸውን ጠንካራና ደካማ ጎን እንዳይለዩ ችግሮቻቸው በወቅቱ መፍትሔ እንዳያገኙ ያደርጋል፡፡

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲና የክልል ማስፋፊያ አካላት ለባለድርሻ አካላት ግንዛቤ መፍጠራቸውን በተመለከተ፤

73. በቀደመው ኦዲት ወቅት የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲና የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ስለ ሕብረት ስራ ጠቀሜታ፣ እንቅስቃሴ እና እድገት ለተደራጅዎችና ለባለድርሻ አካላት በቂ የግንዛቤ ማስጨበጫ መድረኮችን ያላዘጋጁ መሆኑን የተገኘ ግኝት ነበር፡፡

74. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራት ከመደራጀታቸው በፊት ስለ ህብረት ስራ ማህበር ጠቀሜታ፣ እንቅስቃሴና እድገት በቂ ግንዛቤ እንዲኖራቸው፣ የሚገባቸውን ድጋፍ ማግኘት እንዲያስችላቸው፣ እንቅስቃሴያቸውን ይበልጥ ለማጎልበት፣ ባለድርሻ አካላት ስላላቸው ሚና እንዲሁም ከባለድርሻ አካላት ማግኘት የሚፈልጉትን እገዛ በቀላሉ እንዲያገኙ በክልል ካሉት የህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ጋር በጋራ በመሆን የተለያዩ የግንዛቤ ማስጨበጫ ዘዴዎችን (በመገናኛ ብዙሃን፣ በሴሚናር፣ በወርክ ሾፕና በመወያያ መድረኮች ወዘተ) በመጠቀም ለህብረት ስራ ማህበራት እና ለባለድርሻ አካላት በቂ ግንዛቤ ሊያስጨብጡ ይገባል የሚል የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበረ ሲሆን ከዚህ በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

75. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ የተለያዩ አቅም ገንቢዎች ወጥ እና ግልጽ እቅዳቸውን በማዘጋጀት በተደራጀና አቅምን

በሚገነባ መልኩ በመቀናጀት ተገቢውን ድጋፍ እንዲሰጡ ያደረጉ መሆኑን እና ከ2005 ዓ.ም ጀምሮ ህብረት ስራ ማህበራት ከመደራጀታቸው በፊት ስለ ህብረት ስራ ጠቀሜታ፣ እንቅስቃሴና ዕድገት ህብረተሰቡ በቂ ግንዛቤ እንዲኖራቸው የህብረት ስራ ኢንስፔክሽን ስራን አጠናክሮ በመቀጠል እንዲሁም ከሌሎች ባለድርሻ አካላት ጋር በጋራ በመሆን ተቀናጅቶና ተናበው እንደሚሰሩ ገልፀዋል፡፡

76. በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የተዘጋጁ 4 የንቅናቄ ሰነዶች (የህብረት ስራ ማህበራት ሁሉ አቀፍ ተጠቃሚነት ያረጋግጣሉ የሚል ለ 9ኛው የህብረት ስራ ቀን ለፓናል ውይይት የቀረበ ፅሁፍ ከሰኔ 2-4/2009 ፣ የኢትዮጲያ የህብረት ስራ እንቅስቃሴ ስኬቶችና ተግዳሮቶች በጥር 2007 ዓ.ም፣ የገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበራት አገራዊ ንቅናቄ ሰነድ በታህሳስ 2009 ዓ.ም፣ የኢትዮጵያ ህብረት ስራ እንቅስቃሴ ተሞክሮዎች ማነቆዎችና ቀጣይ አቅጣጫዎች ለአ.አ ከተማ አስተዳደሮች ለውይይት የቀረበ ሰነድ በመጋቢት 2008 ዓ.ም) መዘጋጀታቸው በክትትል ኦዲቱ ወቅት
- ስለጉዳዩ ኤጀንሲው ኃላፊዎች በቃለ መጠይቅ እና በመውጫ ስብሰባ ወቅት በሰጡት ምላሽ የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከክልል ህብረት ስራ ኤጀንሲዎች ጋር በአመት ሁለት ጊዜ(እቅድ ሲያወጡ እና በአመቱ አጋማሽ የስራዎችን አፈፃፀም ለመገምገም) በቋሚነት ውይይት እንደሚያደርጉ፤ ስለ ህብረት ስራ ማህበራት በህብረተሰቡ፣ በክልል አመራሮች እና ህብረት ስራን በሚደግፉ አካላት በቂ ግንዛቤ እንደሌለ ነገር ግን በኤጀንሲው በኩል ትልልቅ የግንዛቤ መድረክ በማዘጋጀት፣ በመገናኛ ብዙሃን ዶክመንተሪዎችን በማዘጋጀት ኤግዚብሽንና ባዛር ላይ ህብረት ስራ ማህበራት እንዲሳተፉ በማድረግ ከህብረተሰቡ ጋር እንዲተዋወቁ ለማድረግ እና ግንዛቤ ለመፍጠር መሞከሩን በዚህም ከጊዜ ወደ ጊዜ ስለ ህብረት ስራ ማህበራት ህብረተሰቡ ግንዛቤ እንዲያገኙና የመሰረታዊ ህብረት ስራ ማህበራት እና አባሎቻቸው ቁጥር እንዲያድግ ማድረጉን ገልፀዋል፡፡

2.2 **የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ በደንቡ መሠረት የተሰጠውን ኃላፊነት በብቃት እና ኢኮኖሚያዊ በሆነ ሁኔታ ለመወጣት ከባለድርሻ አካላት ጋር በቅንጅት መስራቱን እና ቀልጣፋ የመረጃ ልውውጥ ስርዓት የዘረጋ መሆኑንና ተግባራዊ ማድረጉን በተመለከተ፤**

የህብረት ስራ ማህበራት ምርቶች ገበያ እንዲያገኙ ሙያዊ ድጋፍ ማድረጉን እንዲሁም የምርትና የገበያ ልምድ ልውውጥ መመቻቸቱን በተመለከተ፣

77. የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የኅብረት ሥራ ማኅበራት ምርቶች ገበያ እንዲያገኙ ሙያዊ ድጋፍ የመስጠት፣ በሀገር ውስጥ ሸማችና አምራች በቀጥታ የሚገናኙበትን ሁኔታ የማመቻቸት ስልጣን በአዋጅ የተሰጠው ቢሆንም ከህዳር 1/2001 ዓ.ም ጀምሮ ማንኛውንም ግብይትን የተመለከተ አገልግሎት ለኅብረት ሥራ ማህበራት መስጠት ማቋረጡን በቀድሞው ኦዲት ወቅት ተገኝቶ ነበር፡፡

78. የህብረት ስራ ማህበራት ከገበያ እንዳይወጡ፣ ምርታቸውን ወደ ሌላ ቦታ ሄደው መሸጥ እንዲችሉ፣ የሌሎችን መልካም ተሞክሮ እንዲቀስሙ፣ ያለባቸውን ችግሮች በመቅረፍ በተሰማሩበት ዘርፍ ብቁ ለማድረግ የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራት ምርቶች ገበያ እንዲያገኙ የገበያ ቦታና ገዥዎችን በማፈላለግ፣ ስለ አገር ውስጥና የውጭ አገር ገበያ መረጃ በመስጠት፣ የእርስ በእርስ ገበያ ትስስር በመፍጠር ድጋፍ ሊሰጥ እና ሁኔታዎችን በማመቻቸት ተደራሽ በሆነ መልኩ ለህብረት ስራ ማህበራት የምርትና የገበያ የልምድ ልውውጥ እንዲያደርጉ የሚያስችል መደበኛ የሆነ የመወያያ መድረኮችን ሊያዘጋጅ ይገባል፡፡ የሚል የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበረ ሲሆን በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

79. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ ከ2006 ዓ.ም ጀምሮ በተዘጋጀው የግብይት ስትራቴጂ መሰረት የህብረት ስራ ማህበራት የአቅም ግንባታ ስልጠና እንደሚሰጡ፣ የሀገር ውስጥና የውጪ ገበያ ትስስር ላይ ለህብረት ስራ ማህበራት ድጋፍ እንደሚያደርጉ፣ የእርስ በእርስ ልምድ ልውውጥ እንዲያገኙ አጠናክረው እንደሚሰሩ፣ የህብረት ስራ ማህበራት ዘንድ ያለውን ምርጥ

ተሞክሮ በመቀመር ለማስፋት እንደሚሰሩ፣ በግብይት ስራ ለመደገፍ እንዲቻል ችግር ፈቺ የሆነ ዕቅድ እንደሚያዘጋጁ ገልፀዋል፡፡

80. በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ለተወሰኑ ህብረት ስራ ዩኒየኖች እና ለክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት የአገር ውስጥ የገበያ መረጃዎችን በኢሜል የሚልኩ መሆኑ ታውቋል፡፡

ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲት ወቅት፡-

- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በአንደኛው እቅድና ትራንስፎርሜሽን 2,821 መሰረታዊ ህብረት ስራ ማህበርን የግብይት ትስስር ለማካሄድ አቅዶ 1 % ብቻ የግብይት ትስስር ማከናወኑ፤ በሁለተኛው እቅድና ትራንስፎርሜሽን በ2008 እና በ2009 በጀት አመት በቅደም ተከተላቸው 10,018 እና 15,021 ህብረት ስራ ማህበራትን የገበያ ትስስር ለማድረግ ታቅዶ ትስስር የተፈጠረላቸው ህብረት ስራ ማህበራት በ2008 በጀት አመት 213 (2.12%) እና በ2009 በጀት አመት 216 (1.43%) ብቻ መሆኑን ከተከለሱ ማስረጃዎች ለማወቅ መቻሉ፤
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እና የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ገበያ እንዲያገኙ ሙያዊ ድጋፍ የማይሰጡ መሆኑን በክትትል ኦዲቱ ወቅት በናሙና ተመርጠው ከታዩ የክልል ማህበራት ለመረዳት መቻሉ፣
- የአዲስ አበባ ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከሸማች ውጪ ላሉ ህብረት ስራ ማህበራት እንዲሁም የካ ክ/ከ ህብረት ስራ ማህበራት ማደራጃ እና የቂርቆስ ክፍለ ከተማ ወረዳ 01 ማደራጃ ለህብረት ስራ ማህበራት የገበያ ትስስር ያልተፈጠሩ መሆኑ፤ በአዲስ አበባ ክልል እርግብ ህብረት ስራ ዩኒየን ፣ የካ ክ/ከ ቀበሌ 11/12/08 ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር የገበያ ትስስር ቢፈጠርላቸውም ተግባራዊ ሊሆን አለመቻሉ፣ ድጋፍ በሚሹ ክልሎች ሶማሌ ክልል በ2008 በጀት አመት 35 ህብረት ስራ ማህበራት በ 2009 በጀት አመት 17 ህብረት ስራ ማህበራት ፤በአፋር ክልል በ2008 በጀት አመት 25 ህብረት ስራ ማህበራት፤ በቤንሻንጉል ክልል በ2008 በጀት አመት 23 ህብረት ስራ ማህበራት የገበያ ትስስር ሊፈጠርላቸው አለመቻሉን ከከለስናቸው ማስረጃዎች ለመረዳት መቻሉ፤
- በኦሮሚያ ክልል በናሙና በታዩ በደ/ም ሸዋ ዞን እና በጅማ ዞን ጉማ ወረዳ ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን የምርትና የገበያ ልምድ

ልውውጥ እንዲያገኙ የማድረግ ሥራ አዲቱ እስከ ተጠናቀቀበት ጊዜ ድረስ ያላከናወኑ መሆኑ፣

- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ለሁሉም ተደራሽ በሆነ መልኩ የአገር ውስጥ እና የውጭ የገበያ መረጃ ለሁሉም ህብረት ስራ ማህበራት እንዲደርስ የማያደርግ መሆኑን በናሙና ከተመረጡ ማህበራት ለማወቅ መቻሉ፤

- በአዲስ አበባ ከተማ በናሙና በታዩ የካ ክ/ከ ህብረት ስራ ማህበራት ማደራጃ ጽ/ቤት ፣ የቂርቆስ ክፍለ ከተማ ወረዳ 01 ህብረት ስራ ማህበራት ማደራጃ ጽ/ቤት እና የአዲስ አበባ ህብረት ስራ ኤጀንሲ፣ እንዲሁም እርግብ ህብረት ስራ ዩኒየን ፣ የካ ክ/ከ ቀበሌ 11/12/08 ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር ፤ በኦሮሚያ ክልል ጅማ ሁለገብ ህብረት ስራ ዩኒየን ፣የኦሞ በቆ እና ኢልቡ ሁለገብ መሰረታዊ ህብረት ስራ ማህበር ፤ በአማራ ክልል በናሙና በታዩ የባህር ዳር እና የጎዛምን ወረዳ ህብረት ስራ ጽ/ቤት እንዲሁም ዘንባባ የንብ ውጤቶችና ግብይት ዩኒየን ገበያ ለማፈላለግና ትስስር እንዲፈጠር የአገር ውስጥና የውጭ አገር መረጃ ማግኘት አለቻላቸው፤

81. ስለጉዳዩ የኤጀንሲው ኃላፊዎች በቃለ መጠይቅ ወቅት በሰጡት ምላሽ በኤጀንሲው የግብይት ዳይሬክቶሬት በ2008 ዓ.ም ላይ እራሱን ችሎ የወጣ እና ከዛም በኃላ ኤግዝቢሽን የማዘጋጀት፣ የገበያ ትስስር የማስተሳሰር፣ የመሳሰሉትን ስራዎች እየሰሩ እንደሚገኙ፣ የውጭ አገር መረጃዎች መስጠት እንዳልጀመሩ እና ከሰው ኃይል እና ከግንዛቤም እጥረት አንፃር በቂ ስራዎች ተሰርተዋል ብለው እንደማያስቡ ገልፀዋል፡፡

82. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እና የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ለህብረት ስራ ማህበራት ገበያ እንዲያገኙ ሙያዊ ድጋፍ የማይሰጡ መሆኑ እና ፣ ለማህበራቱ የተፈጠረው የገበያ ትስስር አነስተኛ መሆኑ ማህበራቱ ማግኘት የሚገባቸውን ጥቅም እንዳገኙ ያደርጋል፡፡

የህብረት ስራ ማህበራት ምርቶች ተጨማሪ እሴት እንዲኖራቸው እና ወደ ኢንዱስትሪ ምርትነት እንዲለወጡ እንዲሁም የብድር አገልግሎት እንዲያገኙ እገዛ ማድረጋቸውን በተመለከተ፤

83. ኤጀንሲው እና በየደረጃው የሚገኙ የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት በጋራ በመሆን የህብረት ስራ ማህበራት ምርቶች ተጨማሪ እሴት/ዋጋ/ እንዲኖራቸው እና በሚፈለገው ቁጥር ወደ ኢንዱስትሪ ምርትነት እንዲለወጡ የብድር ተጠቃሚ እንዲሆኑ አለማድረጉ በቀድሞው ኦዲት ወቅት የታየ ክፍተት ነበር፡፡

84. በመሆኑም የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እና በየደረጃው የሚገኙ የህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ከሚመለከታቸው የመስተዳድር አካላት ጋር በመሆን የህብረት ስራ ማህበራት የብድር ተጠቃሚ እንዲሆኑ ብድር የሚያገኙበትን ስርዓት በመዘርጋት፣ ለህብረት ስራ ማህበራት በብድር አወሳሰድና አመላለስ ዙሪያ ግንዛቤ በማስጨበጥ፣ እንዲሁም የገንዘብ ቁጠባና ብድር ተቋማት ተደራሽ እንዲሆኑ እገዛ በማድረግ የህብረት ስራ ማህበራት አስፈላጊውን መስፈርት አሟልተው ሲገኙ የብድር ተጠቃሚዎች እንዲሆኑ ድጋፍ ሊያደርጉ እንደሚገባ፤ እንዲሁም አደረጃጀታቸውን በማጠናከር እና ችግሮቻቸውን በመቅረፍ፣ የህብረት ስራ ማህበራትን ካፒታል ለማሳደግ ከሚያመርቱት ምርት ላይ ተጨማሪ እሴት/ዋጋ/በመጨመር ምርቶቻቸው ወደ ኢንዱስትሪ ምርትነት እንዲለወጡ ትኩረት ሰጥተው ሊሰሩ እንደሚገባ የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበረ ሲሆን ከዚህ በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልክ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገባ ይገባል፡፡

85. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ ከ2005 ዓ.ም ጀምሮ የተለያዩ የህብረት ስራ ማህበራት ዩኒየኖች የተለያዩ አግሮ ፕሮሰሲንግ ስራዎች ውስጥ ገብተው እየሰሩ የሚገኙ መሆኑን፣ የተለያዩ የብድር አገልግሎቶችን በመንግስት ዋስትና እና በራሳቸው በቀጥታ ከባንኮች እንዲያገኙ ድጋፍ እየተደረገ መሆኑን እንዲሁም ከ2007 ዓ.ም ጀምሮ ወደ ኢንዱስትሪ የሚገቡትን የህብረት ስራ ማህበራትን ዓይነት በመለየት ወደ ኢንዱስትሪ ውስጥ እንዲገቡና እንደ ባህሪያቸው ዕቅድ እንዲያወጡ መስራት፣ የፋይናንስ አማራጭ ምንጮችን በማፈላለግ እንደሚሰራ ገልፃዋል፡፡

86. ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በአንደኛው ዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ የተለያዩ ምርቶች ላይ ዕሴት በመጨመር 306 አግሮ ፕሮሰሲንግ ለማቋቋም ዕቅድ ቢይዝም 35(11%) እንዲሁም 2ኛ ዕድገትና ትራንስፎርሜሽን ዕቅድ በ2008 ዓ.ም እና 2009 ዓ.ም በጀት ዓመት በቅደም ተከተላቸው 1,113 እና 1,113 ለማከናወን በዕቅድ ቢይዝም በ2008 ዓ.ም 54(4.85 %) እና በ2009 ዓ.ም 270 (24.2%) ብቻ ማከናወኑ ከተከለሱ ማስረጃዎች ለማወቅ መቻሉ፣
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከገንዘብ ብድርና ቁጠባ ህብረት ስራ ማህበራት ውጪ ላሉ ህብረት ስራ ማህበራት ካፒታላቸውን በማሳደግ ወደ አግሮ ፕሮሰሲንግ እንዲገቡ ብድር የማመቻቸት ስራዎችን አለመስራቱን በኦዲቱ ወቅት ከተከለሱ ማስረጃዎች መታወቁ፣
- በአዲስ አበባ ከተማ የአዲስ አበባ ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን የፋይናንስ ችግር ለመፍታት የተጠና ጥናት አለመኖሩ፣ በናሙና በታዩ የካ ክ/ከ ህብረት ስራ ማህበራት ማደራጃ ጽ/ቤት፣የቂርቆስ ክፍለ ከተማ ወረዳ 01 ህብረት ስራ ማህበራት ማደራጃ ጽ/ቤት ህብረት ስራ ማህበራቱ በሚያመርቱት ምርት ላይ እሴት እንዲጨምሩ እና ወደ ኢንዱስትሪ ምርትነት እንዲለውጡ የሚያስችል ሥራ አለመሰራቱ እንዲሁም ዘርፋቸውን ወደ አግሮ ፕሮሰሲንግ ያሳደጉ ህብረት ስራ ማህበራት አለመኖራቸው፣
- ለእርግብ ህብረት ስራ ዩኒየን እና የካ ክ/ከ ቀበሌ 11/12/08 ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር እሴት መጨመር በተመለከተ በስልጠና የተደገፈ ትምህርት ከማስፋፊያ አካሉ ያላገኙ እና የብድር አገልግሎት እንዲያገኙ ያልተመቻቸላቸው መሆኑ እንዲሁም በአማራ ክልል በናሙና በታዩ የባህር ዳር ወረዳ እና የጎዛምን ወረዳ ህብረት ስራ ጽ/ቤት ከክልሉ ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ጋር በጋራ በመሆን የህብረት ስራ ማህበራት ምርቶች ተጨማሪ እሴት/ዋጋ/ እንዲኖራቸው እና በሚፈለገው ቁጥር ወደ ኢንዱስትሪ ምርትነት እንዲለወጡ ምንም ዓይነት ድጋፍ ያላደረጉ መሆኑ፣
- ድጋፍ በሚሹ ክልሎች ሶማሌ ክልል በ2008 በጀት አመት 35 ህብረት ስራ ማህበራት በ 2009 በጀት አመት 17 ህብረት ስራ ማህበራት ፣በአፋር ክልል በ2008 በጀት አመት 25 ህብረት ስራ ማህበራት፣ በቤንሻንጉል ክልል በ2008 በጀት አመት 23 ህብረት ስራ ማህበራት ምርቶቻቸው ላይ እሴት ጨምረው እንዲሸጡ እና ወደ አግሮ ኢንዱስትሪዎች እንዲያድጉ አለመደረጉን ከተከለሱ ማስረጃዎች ለማወቅ መቻሉ፣

- በኦሮሚያ ክልል በናሙና በታየው በጅማ ዞን በጉማ ወረዳ የኦሞ በቆ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር ከአባላት የሚሰበስበውን ቡና ተጨማሪ እሴት በመጨመር ለገበያ ለማቅረብ በVOCA- Ethiopia ድጋፍ የቡና ማሽን መፈልፈያ ከውጪ አስገብቶ ቢያስመጣም ከኦሮሚያ ቡና ህብረት ስራ ዩኒየን ማሽኑን ለማስተከል የማህበሩ አመራሮች ባልተገኙበት ጨረታ አውጥቶ ከአሸናፊው አካል ጋር ውል የተፈራረመ ሲሆን የጨረታ ዋጋው እጅግ የተጋነነና ማሽኑ ከተገዛበት በላይ በመሆኑ ህብረት ስራ ማህበሩ ጨረታውን ባለመቀበላቸውና ውድቅ በማድረጋቸው ብቻ ተጨማሪ ብር 200,597 ለተጫራቹ እንዲከፍሉና በማህበሩ ካፒታል ማሽኑን እንዳያስተክል ከዩኒየኑ እገዳ የተደረገበት ቢሆንም ህብረት ስራ ማህበሩ በተደጋጋሚ ለወረዳ፣ለዞንና ለክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ቢያመለክቱም ይህንን ጉዳይ የወረዳው ፣የዞኑም ሆነ የክልሉ ህብረት ስራ ኤጀንሲ ችግሩን ለመፍታት ምንም ዓይነት ድጋፍና ጥረት አለማድረጋቸው በዚህም ማሽኑ ለ2 ዓመት ዝናብና ጸሀይ እየመታው አገልግሎት ሳይሰጥ መቀመጡን በኦዲቱ ወቅት ከተከለሱ ማስረጃዎችና በመስክ ምልከታ ለማረጋገጥ ተችሏል፡፡

ምስል 2 በጅማ ዞን በጉማ ወረዳ የኦሞ በቆ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር ቡና መፈልፈያ ማሽን

87. ስለጉዳዩ የፅ/ቤቱ የስራ ኃላፊዎች በቃለ መጠይቅ እና በመውጫ ስብሰባ ወቅት በሰጡት ምላሽ ህብረት ስራ ማህበራት ምርቶቻቸውን ወደ አግሮ ፕሮሰሲንግ እንዲለውጠ የተጀመሩ ጥሩ ጅምር ስራዎች ቢኖርም በህብረት ስራ ማህበራት የማስፈፀም ክህሎት ማነስ እና የፋይናንስ ችግር ምክንያት የሚፈለገው ደረጃ ላይ ደርሷል ብለው እንደማያምኑ፣ በ2ኛው ትራንስፎርሜሽን እቅዳቸው አጋማሽ ላይ

አፈፃፀማቸውን ገምግመው እና ያሉባቸውን ክፍተቶች ለይተው እቅዳቸውን ለመከለስ እንዳሰቡ፤ የህብረት ስራ ማህበራትን የፋይናንስ ችግር ለመፍታት የህብረት ስራ ባንክ ለማቋቋም ጥናት አድርገው ለመንግስት ቢያቀርቡም በአዲሱ አዋጅ (985/2008) ላይ እንዲፀድቅ አለመደረጉን፤ ከገ/ቁ/ብ ህብረት ስራ ማህበራት ውጪ ላሉ ህብረት ስራ ማህበራት ካፒታላቸውን በማሳደግ ወደ አግሮ ፕሮሰሲንግ እንዲገቡ በኤጀንሲው በኩል በቀጥታ እንደማይደገፉ ገልፀዋል፡፡

88. የህብረት ስራ ማህበራት ምርቶቻቸው ላይ እሴት ጨምረው ወደ አግሮ ኢንዱስትሪ እንዲገቡ ባለመደረጉ የህብረት ስራ ማህበራት ምርቶች የተሻለ ጥቅም ሊያስገኝ በሚችል መልኩ እንዳይለወጡና ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ችግሮቻቸውን እንዳይቀርፉ ሲያደርግ የፌደራል እና የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ህብረት ስራ ማህበራት ብድር እንዲያገኙ ሁኔታዎችን በተጠናከረ እና ተደራሽ በሆነ መልኩ ባለማመቻቸታቸው ህብረት ስራ ማህበራት ስራ እንዳይጀምሩና እንቅስቃሴያቸውን አስፋፍተው ካፒታላቸውን ማሳደግ እንዳይችሉ ያደርጋል፡፡

የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ ከማስፋፊያ አካላትና ከማህበራት ጋር የሚደረግ የመረጃ ልውውጥ እና አያያዝን ሥርዓትን በተመለከተ፣

89. በቀድሞው ኦዲት ወቅት የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ አገር አቀፍ የህብረት ስራ መረጃ ስብሰባ፣ ትንተና እና ስርጭት የአሰራር ስርዓት ሲያዘጋጅ ከፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ወደ ክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ ኤጀንሲዎች/ ቢሮዎች/ጽ/ቤቶች፣ ከክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ ወደ ዞን፣ ከዞን ወደ ወረዳ፣ ከወረዳ ወደ ህብረት ስራ ማህበራት መረጃ የሚደርስበትን ቀን ባዘጋጀው የጊዜ ሰሌዳ ባለማስቀመጡ በፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የተዘጋጁ ሪፖርቶች፣ ጥናቶች፣ ህትመቶችና መመሪያዎች ወደ ክልሎች ሲላኩ እንደሚዘገዩ እንዲሁም ከክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት መረጃዎች በየሩብ ዓመቱ የመጨረሻ ቀን ለኤጀንሲውና ለባለድርሻ አካላት መሰራጨት ቢኖርባቸውም የእቅድና ክንውን ሪፖርቶች ለፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የሚላኩት ዘግይተው መሆኑን፣ ኤጀንሲው በሀገሪቱ ያሉትን የእያንዳንዱን ህብረት ስራ ማህበራት ስም ዝርዝር፣ የተመዘገቡበት ቀን፣ ያስመዘገቡት የካፒታል መጠንና በስራ ላይ ያሉትን የሚገልፅ መረጃ በዳታ ቤዝ ይዞ አለመገኘቱ እንዲሁም በናሙና በታዩ የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያዎች የተመዘገቡ ህብረት ስራ ማህበራት መረጃ በተሟላ ሁኔታ አለመገኘት፤ የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ

አካላት ጋር በድጋፍ አሰጣጥ ዙሪያ የመግባቢያ ሰነድ (MoU) አለመኖር የታዩ ግኝቶች ነበሩ፡፡

90. በመሆኑም ኤጀንሲው መረጃዎችን ለመላክ ከህብረት ስራ ማህበራት እስከ ባለድርሻ አካላት የሚደርስበትን ጊዜ ብቻ ሳይሆን ከፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እስከ ህብረት ስራ ማህበራት ለሚሄደው መረጃ የጊዜ ሰሌዳ በማዘጋጀት ፈጣን የመረጃ ዘዴን (የኢሜል፣ የፋክስ፣ የፖስታ ወዘተ) በመጠቀም መረጃዎችን ሊለዋወጥ እና መረጃዎችን በተፈለገ ቦታና ጊዜ ለማግኘት በሚያስችል መልኩ ከህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ጋር በመሆን በዳታ ቤዝ የተደገፈ የመረጃ አያያዝ ስርዓት ሊዘረጋ እንዲሁም ከክልሎች ጋር ሪፖርቶችን በወቅቱ እንዲለዋወጥ፣ ስልጠናዎች በተቀመጠላቸው የጊዜ ገደብ እንዲሰጡ ከህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ጋር የመግባቢያ ሰነድ ሊኖረው ይገባል የሚል የማሻሻያ ሃሳብ ተሰጥቶ የነበረ ሲሆን ከዚህ በተጨማሪም የተጠቀሱትን ችግሮች ለመቅረፍ ኤጀንሲው የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ሊልኩ እና በመርሃ-ግብሩ መሰረት ወደ ሥራ ሊገቡ ይገባል፡፡

91. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የድርጊት መርሃ ግብር በማዘጋጀት ለፌዴራል ዋና ኦዲተር መ/ቤት ልኳል፡፡ ኤጀንሲው በላከው የድርጊት መርሃ ግብር ላይ የህብረት ስራ ማህበራት መረጃ ለማጠናከር ሲባል በፌደራል ደረጃ የዳታ ቤዝ እየተዘጋጀ የሚገኝ መሆኑን፣ ስልጠና ከመካሄዱ በፊት ከክልሎች ጋር በመሆን የፍላጎት የዳሰሳ ጥናት መካሄዱን፣ የተጠናውም የጥናት ውጤት ለክልሎች በወቅቱ እንዲደርስ መደረጉን፣ ከ2006 ዓ.ም ጀምሮ ሪፖርቶች ከወረዳ እስከ ፌደራል፣ ከመሰረታዊ ህብረት ስራ ማህበራት እስከ ህብረት ስራ ዩኒየኖች ድረስ የሚደርስበትን ስርዓት አጠናክሮ የማስቀጠል፣ በሚጠኑ ጥናቶች ላይ ከሚመለከታቸው አካላት ጋር ውይይት በማድረግ ጥናቶችን በጋራ የማጥናት፣ ቀደም ብለው የተዘጋጁ መመሪያዎችን ክፍተቶችን በመለየት ማሻሻልና አዲስ መመሪያዎችን የማዘጋጀት፣ የተጀመረውን የህብረት ስራ የመረጃ ስርዓት ግንባታ በማጠናከር የተጠናከረ የመረጃ ስርዓት እንዲኖር ስራዎች እንደሚሰሩ ገልፀዋል፡፡

92. በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ሀገር አቀፍ የህብረት ስራ መረጃ አሰባሰብ፣ ትንተና እና ስርጭት የአሰራር ስርዓት ማኑዋል መዘጋጀቱ መሻሻል የታየበት ተግባር መሆኑ፣

93. ይሁን እንጂ በክትትል ኦዲቱ ወቅት

- የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ አገር አቀፍ የህብረት ስራ መረጃ ስብሰባ፣ ትንተና እና ስርጭት የአሰራር ስርዓት ሲያዘጋጅ ከፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ወደ ክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ ኤጀንሲዎች/ ቢሮዎች/ ~~ጽ/ቤቶች፣~~ ከክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ ወደ ዞን፣ ከዞን ወደ ወረዳ፣ ከወረዳ ወደ ህብረት ስራ ማህበራት ለሚደረገው የመረጃ ሥርጭት የተቀመጠ የጊዜ ሰሌዳ አለመኖሩ
- የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ለኤጀንሲው በየሩብ አመቱ እቅድ አፈፃፀም መላክ ቢኖርባቸውም ሁሉም ክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ ኤጀንሲዎች በተሟላ መልኩ የማይልኩ መሆኑ፤
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በሀገሪቱ ያሉትን የእያንዳንዱን ህብረት ስራ ማህበራት መሰረታዊ መረጃ ማለትም የስም ዝርዝር፣ የተመዘገቡበት ቀን፣ ያስመዘገቡት የካፒታል መጠንና በስራ ላይ ያሉትን የሚገልፅ መረጃ በዳታ ቤዝ ያልያዘ መሆኑ፤
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ጋር በድጋፍ አሰጣጥ ዙሪያ የመግባቢያ ሰነድ (MoU) ያልተፈራረመ መሆኑ፣

በክትትል ኦዲቱ ታይቷል፡፡

94. ስለጉዳዩ የኤጀንሲው የስራ ኃላፊዎች በቃለ መጠይቅ እና በመውጫ ስብሰባ ወቅት በሰጡት ምላሽ የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ አገር አቀፍ የህብረት ስራ መረጃ ስብሰባ፣ ትንተና እና ስርጭት የአሰራር ስርዓት ሲያዘጋጅ ከፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በተዋረድ እስከ ህብረት ስራ ማህበራት የሚደርስበትን የጊዜ ገደብ ያላስቀመጡ መሆኑን ከዚህም ጋር በተያያዘ ኤጀንሲው ለክልል ህብረት ስራ ኤጀንሲዎች መመሪያዎችን ቢልክም እስከ ዞን እና ወረዳ ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት እንዲሁም ህብረት ስራ ማህበራት ድረስ መሰራጨቱ ላይ ክፍተት መኖሩን፣ የክልል ህብረት ስራ ኤጀንሲዎች አፈፃፀማቸውን በየሩብ አመቱ ለፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እንዲልኩ በመወያያ መድረኮች፣ በስልክና በፅሁፍም በተደጋጋሚ የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ባለሙያዎች ግፊት ቢያደርጉም የተሟላ ሪፖርት እና ጊዜውን የጠበቀ መሆኑ ላይ ክፍተቶች በስፋት መኖራቸውን፤ የህብረት ስራ ማህበራት መሰረታዊ መረጃን በዳታ ቤዝ የመያዝ ስራ ያልተሰራና እንደ ክፍተት የሚያዩት መሆኑን ነገር ግን ሁሉም የህብረት ስራ ማህበራት መረጃዎች በፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የሚቀመጡ ሳይሆኑ በየእርከኑ የሚቀመጡ መሆናቸውን፤

እንዲሁም በድጋፍ አሰጣጥ ዙሪያ ከክልሎች ጋር የመግባቢያ ሰነድ መፈራረም ልምዱ እንደሌለና እስከ 2009 በጀት አመት እንዳልተፈረመ 2010 ላይ ግን በሚሰሯቸው ስራዎች ዙሪያ መግባቢያ ሰነድ እንደተፈራረሙ ከዚህ በተጨማሪው በክልሎች ዙሪያ ድጋፍ አሰጣጥ ላይ የተጠናከረ ስራ እንደሚሰሩ ገልፀዋል፡፡

95. ይሁን እንጂ የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ አገር አቀፍ የህብረት ስራ መረጃ ስብሰባ፣ ትንተና እና ስርጭት የአሰራር ስርዓት ከህብረት ስራ ማህበራት ወደ ወረዳ፣ ከወረዳ ወደ ዞን፣ ከዞን ወደ ክልል፣ ከክልል ወደ ፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ለሚላከው መረጃዎች የጊዜ ገደብ የተቀመጠ ቢሆንም ከፌደራል ወደ ክልል፣ ከክልል ወደ ዞን ፣ ከዞን ወደ ወረዳ ፣ ከወረዳ ወደ ህብረት ስራ ማህበራት ለሚላኩ የተለያዩ መረጃዎች፣ መመሪያዎችና ማኑዋሎች የግዜ ገደብ ያልተቀመጠ መሆኑን፣ ህብረት ስራን በተመለከተ መረጃዎች ወቅቱን ጠብቀው ከክልል ህብረት ስራ ኤጀንሲዎች የማይሰበሰብ መሆኑ፣ ኤጀንሲው ለክልሎች በሚሰጠው የድጋፍ አሰጣጥ ዙሪያ የመግባቢያ ሰነድ (MoU) ባለመፈራረሙ የተሰጠውን አስተያየት አልተቀበልነውም፡፡

96. የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ፣የክልል፣የዞን እና የወረዳ ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት የህብረት ስራ ማህበራትን በተመለከተ ማስረጃዎችን ወቅቱን ጠብቆ የማይሰበሰብ እና በዳታ ቤዝ እንዲያዙ አለመደረጉ የተጠያቂነት ሥርዓት እንዳይኖር እና መረጃዎቹ ተተንትነው በሀገር ደረጃ ያላቸው አስተዋጽኦ እንዳይታወቅ ከማድረጉም በላይ የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ጋር በድጋፍ አሰጣጥ ዙሪያ የመግባቢያ ሰነድ (MoU) ባለመፈራረሙ በኤጀንሲው የሚሰጠውን ድጋፍ በተፈለገው ደረጃ እዳያገኙ ያደርጋል፡፡

ክፍል ሦስት

የመደምደሚያ ሀሳብ (Conclusion)

97. በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራት ድጋፍ አሰጣጥ በተመለከተ ኦዲት ተከናወኖ በቀረበው የኦዲት ማሻሻያ ሃሳቦች ላይ የተወሰደ እርምጃ መኖሩን ለማረጋገጥ በተከናወነው የክትትል ኦዲት የሚከተሉት መሻሻሎች እንዲሁም እርምጃ ያልተወሰደባቸው ሁኔታዎች ተገኝተዋል፡፡

እነርሱም፡-

3.1 እርምጃ የተወሰደባቸውና መሻሻል የታየባቸው

- በተለያዩ ቦታዎች ተበታትነው የሚገኙ የህብረት ሥራን የሚመለከቱ የፖሊሲ ሃሳቦች ተሰባስበው የተቀመጡ መሆኑ፡፡
- በ2009 ዓ.ም የህብረት ስራ ፖሊሲ እና ስትራቴጂ እያተዘጋጀ መሆኑና ረቂቅ ላይ መድረሱ፣
- ባንክና ኢንሹራንስን በተመለከተ የህብረት ስራ ማህበራት ባንክና ኢንሹራንስ እንዲኖራቸው ኤጀንሲው አጥንቶ ለጠቅላይ ሚኒስትር ቢሮ ማቅረቡ
- በአለም አቀፍ የስራ ድርጅት (ILO) በየጊዜው የሚወጡ ውሳኔዎችንና ስምምነቶችን ከአገራችን ተጨባጭ ሁኔታ ጋር ተግባራዊ ማድረግን በተመለከተ የአለም ስራ ድርጅት ከአለም የህብረት ስራ ማህበራት ጋር በመሆን የሚወጣቸውን ነጥቦች በአዲሱ አዋጅ 985/2008 ላይ ለማካተት ከ ILO እና ICA ግብአት መጠየቁ፣
- ፕሮጀክቶችን መቅረፅ በተመለከተ በኤጀንሲው የተቀረፀ አግሮ ፕሮጀክት ክልሎች በግብርና ምርቶች ላይ ለተሰማሩ ህብረት ስራ ማህበራት ላይ የሚሰራ መኖሩ፡፡
- የሶሺዮ ኢኮኖሚ እና አዋጭነት
- የአርዳይታ የግብርና ቴክኒክና ሙያ ማሰልጠኛ ኮሌጅን ወደ ህብረት ሰራ ማህበራት ማሰልጠኛ ተቋም ለመቀየር የሚቻልበትን ደንብ አስጠንቶ ለሚመለከተው አካል ማቅረቡ፣ በረጅም፣በመካከለኛና በአጭር ግዜ ለተቋሙ የሚያስፈልጉ የውስጥ ቁሳቁሶች ለማሟላት የሚያስችል የዳሰሳ ጥናት ሰነድ መዘጋጀቱ፣ ተቋሙን ወደ ስራ ለማስገባት የሚያስችል ልምድ በተሞክሮ ከውጭ ሀገራት እንዲገኝ መደረጉ፣ ከባለድርሻ አካላት ጋር በመሆን የስልጠና ካሪኩለም መዘጋጀቱ እና የስራ

መዘርዝሮች የረቀቁ መሆናቸው፣ በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከ2002-2005 ዓ.ም ለተሰጡ ስልጠናዎች ያመጡት ውጤት መጠናቱ፣ በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ አማካኝነት ከ2006-2008 ዓ.ም ለሚሰጡ ስልጠናዎች የስልጠና ፍላጎት የዳሰሳ ጥናት መደረጉ በክትትል ኦዲቱ ወቅት የተስተካከሉ ተግባራት መሆናቸው፣

- በ 2005 ዓ.ም በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እና ከ2006-2008 በጀት አመት በህብረት ስራ ማህበራት እንዲሁም በህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት የስልጠና ፍላጎት የተጠና መሆኑ፣
- በፌደራል የህብረት ስራ ማደራጃ አዋጅ ቁጥር 985 /2008 ህ/ስ/ማህበራት የስራ ቦታ ማግኘት የሚችሉ መሆኑ በአዋጁ እንዲካተት መደረጉ፣ የተገለፀ መሆኑ፣
- በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ሀገር አቀፍ የህብረት ስራ መረጃ አሰባሰብ፣ ትንተና እና ስርጭት የአሰራር ስርዓት ማኑዋል መዘጋጀቱ መሻሻል የታየበት ተግባር መሆኑ፣
- በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን በናሙና በመምረጥ በመመሪያው መሰረት ስለመስራታቸው በቼክ ሊስት የማሻሻያ ሃሳብ በመስጠት እንዲጠናከሩ የማድረግ ሥራ መከናወኑ፣
- የሴቶችና ወጣቶች በማህበራት ተሳትፎ እና በአመራር ሰጪነት ዙሪያ ያላቸውን ድርሻ ለማሳደግ የተዘጋጁ መመሪዎች በተመለከተ አዲሱ አዋጅ 985/2008 ላይ የሴቶችን ተሳትፎ ቢያንስ 30 በአመራርነት በሚል መቀመጡ፣ የስርዓት ያታ ኦዲት በ2006 በኤጀንሲው መደረጉ እና የስርአተ ያታን በተመለከተ የተዘጋጀ ማንዋል መኖሩ፣
- አዲሱ የህብረት ስራ አዋጅ (985/2008) የህብረት ስራ ማህበራትን በአመት ቢያንስ 1 ጊዜ ሂሳብ ምርመራ ማካሄድ እንዳለባቸው በአዋጁ እንዲካተት መደረጉ፣
- የኦዲት ሽፋንን ከማሳደግ አኳያ በውክልና ለማስመርመር የሚያስችል መመሪያ እንዲወጣ መደረጉ፣
- በአገር ደረጃ የህብረት ስራ ማህበራትን ደህንነት ለማስጠበቅና በማህበራት ላይ የሚታዩ ጉድለቶችን ተከታትሎ ለማስመለስና ከፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እስከ ወረዳ ድረስ የህግ ባለሙያ መዋቅር ኤጀንሲው የዘረጋ መሆኑ፣
- የብቃት ደረጃ ምስክር ወረቀት ለመሰጠት በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ውስጥ የብቃት ማረጋገጫ ዳይሬክቶሬት በ2007 ዓ.ም እንዲዋቀር መደረጉ፣

- በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የተዘጋጁ 4 የንቅናቄ ሰነዶች (የህብረት ስራ ማህበራት ሁሉ አቀፍ ተጠቃሚነት ያረጋግጣሉ የሚል ለ 9ኛው የህብረት ስራ ቀን ለፓናል ውይይት የቀረበ ፅሁፍ ከሰኔ 2-4/2009 ፣ የኢትዮጵያ የህብረት ስራ እንቅስቃሴ ስኬቶችና ተግዳሮቶች በጥር 2007፣ የገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበራት አገራዊ ንቅናቄ ሰነድ በታህሳስ 2009፣ የኢትዮጲያ ህብረት ስራ እንቅስቃሴ ተሞክሮዎች ማነቆዎችና ቀጣይ አቅጣጫዎች ለአ.አ ከተማ ከተማ አስተዳደሮች ለውይይት የቀረበ ሰነድ በመጋቢት 2008) መኖራቸው፣
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ለተወሰኑ ህብረት ስራ ዩኒየኖች እና ለክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት የአገር ውስጥ የገበያ መረጃዎችን በኢሜል የሚልኩ እና ለተወሰኑ ህብረት ስራ ማህበራት የገበያ ትስስር የተፈጠረ መሆኑ፣

3.2 እርምጃ ያልተወሰደባቸው እና መሻሻል ያልታየባቸው

- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን ሊያግዝ የሚችል እንደየ ህብረት ስራ ማህበራት አይነት ፕሮጀክቶችን ቀርፆ ተግባር ላይ አለማዋሉ
- ኤጀንሲው በእቅዱ መሰረት መጋዘኖችን እና የገበያ ማዕከላትን ገንብቶ ለህብረት ስራ ማህበራት አለማስተላለፉ
- ኤጀንሲው የሶሺዮ ኢኮኖሚ እና የአዋጭነት ጥናት አጥንቶ ለህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት አለማሰራጨቱ
- ባሕላዊና ሀገር በቀል የራስ አገዝ ማህበራት (እድር፣ መረዳጃ ማህበር ወዘተ) ወደ ዘመናዊ የህብረት ስራ ማህበራት የሚያድጉበትን ጥናት እና ምርምር አለመደረጉ
- እስከ 2009 በጀት አመት በፌደራል ደረጃ 6 መሰረታዊ ህብረት ስራ ማህበራት ብቻ የተቋቋሙ መሆናቸው እንዲሁም ህብረት ስራ ዩኒየን አለመቋቋሙ፡፡
- ድጋፍ በሚሹ ክልሎች ከተደራጁ ህብረት ስራ ማህበራት ኤጀንሲው ያቋቋማቸው ትንሽ መሆኑ
- ኤጀንሲው በአገር አቀፍ ደረጃ ዩኒየንና ፌዴሬሽን ለማቋቋም ስምምነት ላይ ያልደረሰ መሆኑ
- በፌዴራል ደረጃ ፌደሬሽን እንዲሁም በአገር አቀፍ ደረጃ ህብረት ስራ ሊግ ያልተቋቋመ መሆኑ

- በአገሪቱ የህብረት ስራ ማሰልጠኛ አለመቋቋሙ፤ በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የስልጠና ፍላጎት ጥናት ከ2004 በጀት አመት በኃላ አለመጠናቱ፣የአገሪቱ ስልጠና እቅዶች አፈፃፀም አናሳ መሆኑ፤ የተሰጡ ስልጠናዎች ያመጡት ውጤት የማይለካ መሆኑ
- የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ የህብረት ስራ ማህበራትን አዋጆችና ደንቦች ተግባራዊ ለማድረግ ካዘጋጃቸው 21 የአፈፃፀም መመሪያዎች ለህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት እና ማህበራት በተሟላ መልኩ አለማድረሱ
- የህብረት ስራ ማህበራት ማግኘት የሚገባቸው ማበረታቻዎች አፈፃፀም ላይ ክፍተት መኖሩ
- የህብረት ስራ ማህበራት በተዘጋጁት የደንብ አፈፃፀም መመሪያዎች መሰረት ስለመስራታቸው እና በዚህ ዙሪያ ስላጋጠሟቸው ችግሮች በየሩብ ዓመቱ ክትትል አለመደረጉ
- ሴቶች በህብረት ስራ ማህበራት አባላትም ሆነ አመራር ሰጭነት ተሳትፎዋቸው እንዲያድግ የተጠናከረ ስራ አለመሰራቱ
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ወጥ ወይንም ለእያንዳንዱ ህብረት ስራ ዘርፍ የአደረጃጀት መመሪያ አለማውጣቱ
- የህብረት ስራ ማህበራት ወቅቱን የጠበቀ ሂሳብ ምርመራ አለማድረጋቸው፣የኦዲት ሪፖርቶች ለህብረት ስራ ማህበራት ጠቅላላ ጉባኤ አለመቅረባቸው፤ እንዲሁም በኦዲት ግኝቶቹ ላይ ማህበራቱ ያለባቸውን ክፍተቶች ስለማስተካከላቸው በፌደራል እና በክልል ህብረት ስራ ኤጀንሲዎች ክትትል አለማድረጋቸው፤
- የህብረት ስራ ማህበራት ብቃታቸው ተመዝነው የሚያገኙት የብቃት ማረጋገጫ ሰርተፍኬት በሁሉም ክልሎች በተጠናከረ መልኩ እየተሰራ አለመሆኑ
- የህብረት ስራ ማህበራት የኢንስፔክሽን ሽፋን አናሳ መሆኑ እንዲሁም በኢንስፔክሽን ግብረ መልሶች ላይ ክትትል አለመደረጉ
- የፌዴራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እና የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ስለ ሕብረት ስራ ጠቀሜታ፣ እንቅስቃሴ እና እድገት ለተደራጅዎችና ለባለድርሻ አካላት የተጠናከረ እና ተደራሽ የሆነ የግንዛቤ ማስጨበጫ መድረኮችን አለማዘጋጀታቸው፤
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ እና የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ለህብረት ስራ ማህበራት ገበያ እንዲያገኙ ሙያዊ ድጋፍ የማይሰጡ መሆኑ ፣

ለማህበራቱ የተፈጠረው የገበያ ትስስር አነስተኛ መሆኑ፣ የተፈጠሩ የገበያ ትስስሮችም ተግባራዊ ስለመደረጋቸው ክትትል የማይደረግ መሆኑ፣ ህ/ስ/ማህበራቱ የውጭ አገር መረጃ ገበያ መረጃ እንዲያገኙ እንዲሁም ተደራሽ በሆነ መልኩ የአገር ውስጥ የገበያ መረጃ እንዲያገኙ እና የምርትና የገበያ የልምድ ልውውጥ እንዲያደርጉ አለመደረጉ፤

- የህብረት ስራ ማህበራት ምርቶቻቸው ላይ እሴት ጨምረው ወደ አግሮ ኢንዱስትሪ እንዲገቡ አለመደረጉ
- የፌደራል እና የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ህብረት ስራ ማህበራት ብድር እንዲያገኙ ሁኔታዎችን በተጠናከረ እና ተደራሽ በሆነ መልኩ አለማመቻቸታቸው፤
- የፌዴራል ሕብረት ስራ ኤጀንሲ አገር አቀፍ የህብረት ስራ መረጃ ስብሰባ፣ ትንተና እና ስርጭት የአሰራር ስርዓት ሲያዘጋጅ ከፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ወደ ክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ ኤጀንሲዎች/ ቢሮዎች/ጽ/ቤቶች፣ ከክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ ወደ ዞን፣ ከዞን ወደ ወረዳ፣ ከወረዳ ወደ ህብረት ስራ ማህበራት ለሚሄደው ጊዜ የተቀመጠ የጊዜ ሰሌዳ አለመኖሩ፤
- የክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ለኤጀንሲው በየሩብ አመቱ እቅድ አፈፃፀም መላክ ቢኖርባቸውም ሁሉም የክልል ህብረት ስራ ኤጀንሲዎች በተሟላ መልኩ የማይልኩ መሆኑ፡፡
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ በሀገሪቱ ያሉትን የእያንዳንዱን ህብረት ስራ ማህበራት መሰረታዊ መረጃ ማለትም የስም ዝርዝር፣ የተመዘገቡበት ቀን፣ ያስመዘገቡት የካፒታል መጠንና በስራ ላይ ያሉትን የሚገልፅ መረጃ በዳታ ቤዝ ያልያዘ መሆኑ፡፡
- የፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ከክልል ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት ጋር በድጋፍ አሰጣጥ ዙሪያ የመግባቢያ ሰነድ (MoU) የሌለው በመሆኑ የተጠያቂነት ሥርዓት እንዳይኖር ማድረጉ፡፡

ክፍል አራት

የማሻሻያ ሀሳቦች (Recommendation)

98. ከላይ በክፍል ሁለት ላይ የተጠቀሱ ነባራዊ ሁኔታዎችን መሠረት በማድረግ የተደረሰባቸው መደምደሚያዎች በክፍል ሦስት ላይ ተጠቅሰዋል፡፡ በመሆኑም በመጀመሪያው ኦዲት ወቅት በተገኙ ግኝቶች ላይ የተሰጡት የማሻሻያ ሃሳቦች የተወሰኑ ነጥቦች ላይ የእርምት እርምጃ የተወሰደባቸውና ማሻሻል የታየባቸው ሁኔታዎች በመኖራቸው ተጠናክሮ መቀጠል አለባቸው፡፡

99. ነገር ግን ከዚህ በፊት በተሰጠው የማሻሻያ ሀሳብ መሠረት ያልተስተካከሉና የእርምጃ ባልተወሰደባቸው የኦዲት ግኝቶች ላይ ከዚህ በፊት በተሰጠው የማሻሻያ ሀሳብ መሰረት በሚመለከታቸው በሁሉም አካላት የድርጊት መርሃ ግብር ተዘጋጅቶላቸውና አስፈለጊውን ክትትል በማድረግ የእርምት እርምጃ ሊወሰድ ይገባል፡፡ የተዘጋጀውም የድርጊት መርሃ ግብርም ለመ/ቤታችን በአንድ ወር ጊዜ ውስጥ መላክ አለበት፡፡

በመጨረሻም በክትትል ኦዲት ወቅት በፌደራል ህብረት ስራ ኤጀንሲ ፣ በናሙና በታዩት ህብረት ስራ ማስፋፊያ አካላት እና ህብረት ስራ ማህበራት ኃላፊዎችና ሠራተኞች ላደረጉልን የሥራ ትብብር እናመሰግናለን፡፡

አባሪ 1 ፡አነስተኛ የሴቶች ተሳትፎ ያለባቸው ህብረት ስራ ማህበር

ተ/ቁ	የሚገኙበት ክልል	የህ/ስ/ማህበሩ ስም	የሴቶች ተሳትፎ በፐርሰንት
1	ሀረር (3)	ሀሰንጌ ኩረካስ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	15
2		እድገት ኮከብ የንግድ የጋራ ህንጻ ግንባታ ህ/ስ/ማ	24
3		ቱታ ኮኒሳ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	15
4	ትግራይ (9)	ሐምላዊት ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ	31
5		ሰላም ኩስመሳይ ሐረስቶት ህ/ስ/ማ	22
6		ልማት ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	32
7		አዝመራ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	17
8		ለምለም ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	14
9		ሸዊት ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	22
10		ሀፀቦ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	23
11		ስምረት ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	25
12		ወረርባ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	32
13	ደቡብ (20)	ይቻላል ሸማች /ህ/ስ/ማ	22
14		ከፋ ጫካ ንብ ውጤቶች /ህ/ስ/ማ	10
15		ውሽውሽ ሻይ ልማት ሰራተኞች ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ	9
16		እሸት ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ	27
17		ጎህ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ	30
18		እንደኬል ወጣቶች ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	29
19		ሀቤቦ ወተት አምራች /ህ/ስ/ማ	37
20		የበቼ ጉልቻኖ ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ	31
21		ቋሚ እድገት ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ	11
22		የጋሞ ጎፋ ገበሬዎች አትክልትና ፍራፍሬ /ህ/ስ/ማ	15
23		ኢንሰኖ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	11
24		ሸኖት የሸማቾች /ህ/ስ/ማ	35
25		የዋቻ ከተማና አካባቢ እድገት በስራ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ	29
26		ኮሶኮል ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	6
27		ቆንጥር ብርሃን ጫካ ቡና ግብይት /ህ/ስ/ማ	7
28		ሸቻ ላሬባ ሮማና ሀይሴ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	15
29		ፋና ሸማቾች ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	20
30		ዲንብራ ወሺ የንብ ውጤቶችና ግብይት /ህ/ስ/ማ	19
31		አሞራ ገደል የተፈጥሮ ደን ውጤቶች ግብይት /ህ/ስ/ማ	14
32		ሚፍቲ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	13

አባሪ 2፡ የአዋጭነት ጥናት የሌላቸው

ተ/ቁ	የህብረት ስራ ማህበሩ ስም	የሚገኝበት ክልል	ምርመራ
1	በረገድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር	ሱማሌ ክልል (37)	
2	ራስማል ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
3	ሙልኪ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
4	ደያህ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
5	ወደቺር ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
6	ደርዶን ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
7	ዋቢ ሸበሌ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
8	ሆርሙድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
9	ኡግባድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
10	ብልደን ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
11	ኩልምዬ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
12	ኮቦ የወጣቶች ማሰልጠኛ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
13	ሆርሴድ ሁለገብ የህብረት ስራ ማህበር		
14	ሀረሞይን የእንስሳት ግብይት የህብረት ስራ ማህበር		
15	አል አሚን እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
16	ኖይለስ እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
17	ደልሳን እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
18	ነጃህ እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
19	ሊበን የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
20	የአወበሬ ከተማ ከይርማል ዳቦ መጋገሪያ ህብረት ስራ ማህበር		
21	ቤር-ሩሃ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
22	ከባድ አስ ፋፈን የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
23	አረን የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
24	ሆርሴድ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
25	ቢሻሮ ኃላ.የተ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
26	መሃቶ ሁለገብ የህብረት ስራ ማህበር		
27	እውቀት ለልማት ፓራዳይዝ ት/ቤት ህብረት ስራ ማህበር		
28	እንደግ ኤች አይ ቪ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
29	ፋራህ ናሽናል የሲሚንቶ ጅምላ አከፋፋይ የህብረት ስራ ማህበር		
30	ህዳሴ ጅግጅጋ ፍርስ ታክሲ ባለንብረቶች ህብረት ስራ ማህበር		
31	በርዋቆ በሽ በሽ የአትክልትና ፍራፍሬ የህብረት ስራ ማህበር		
32	የአብ የልብስ ስፌት እና ትልፍስራ ህብረት ስራ ማህበር		

33	ደገን የንብረትና መኪና ክራይ እና ሽያጭ ህብረት ስራ ማህበር		
34	ቡላሌ የጭነት መኪና ኪራይ የህብረት ስራ ማህበር		
35	ኢፍቲን ሸማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
36	ሳምሰም ሸማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
37	ዲቅ አላህ የወላጅ አልባ ልጆች ሸማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
38	በርዋቆ የወተት ግብይት የህብረት ስራ ማህበር		
39	ነፈቅቱ የስጋና ቆዳ አቅራቢ የህብረት ስራ ማህበር		
40	በርኮ ሸማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
41	ነፋቆ-2 ቆዳና ሌጦ ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
42	ዲብ ኡርሽ አርብቶ አደር ህብረት ስራ ማህበር		
43			
44	ስራ ውጤት የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር	ቤንሻንጉል ጉምዝ (24)	
45	አሶሳ ወረዳ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
46	አል ዋህዳ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
47	ኑር መዲና ሁለገብ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
48	ኒመር ሄር መሰረታዊ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
49	ድል በትግል የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
50	የጋራ ተኪ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
51	ጎልደን ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
52	የመንግስት ሰራተኞች ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
53	ውህደት ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
54	የአሹሞ ሴቶች ሁለ ገብ ህብረት ስራ ማኅበር		
55	ተወከል ሁለገብ የገበሬዎች ህብረት ስራ ዩኒየን		
56	መንጌ ሽጎል ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
57	ሚሊኒየም የወርቅ አምራች ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
58	ተውሂድ አሶሳና አካባቢው የአትክልትና ፍራፍሬ ግብይት ህብረት ስራ ዩኒየን		
59	ወላድ የገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
60	ጎሊ ሽሚ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
61	አዝሃብ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
62	እድገት በር ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
63	ዳቡስ አፋ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
64	ህዳሴ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
65	ቶኩማ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
66	የገበሬዎች ህብረት ስራ ዩኒየን		
67	ብሩህ ተስፋ ኃላ.የተ. የገ/ቁ/ብ ህብረት ስራ ዩኒየን		
68	ገንዳሊ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር	አፋር (27)	
69	ሌሃራ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		

70	የውኢ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
71	የቦይና ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
72	አብዱ ገዳ ሽማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
73	ኢግላ ሚአሳዩ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
74	ዳህራ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
75	ሉላ የእደ ጥበብ የህብረት ስራ ማህበራት		
76	ሊኢመል ሁለገብ የቴምር አምራቾች የህብረት ስራ ማህበር		
77	አላዶ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
78	ጋወቶ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
79	አይሮላፍ የወተት ተዋፅኦ ግብይት ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
80	የቦይና ወፍጮ አገልግሎት ተጠቃሚ ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
81	አብዶጋዳ የሸማቾች ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
82	ሉሲ የገ/ቁ/ብ ህብርት ስራ ማህበር		
83	ፋና ሁለገብ ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
84	ሄሉ መሊ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
85	ኢላባ የተመጣጠነ የእንስሳት መኖ አምራች ህብረት ስራ ማህበር		
86	አኬኖ አዋሽ መናኸሪያ ተራ አስከባሪዎችና ጫኝ አውራጅ ህብረት ስራ ማህበር		
87	አንዲዶ የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
88	ሜአይቱ የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
89	ፋና ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
90	አርሜሊ ሽማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
91	ፋና መምህራን እና ሰራተኞች ሽማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
92	ተወከል ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
93	የፍቅርና ሰላም የጋሪ ባለንብረቶች ህብረት ስራ ማህበር		
94	አንድነት የትግል ፍሬ እንሰሳት እርባታ ህብረት ስራ ማህበር		
95	ብርሃን ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	ጋምቤላ	
96	ካኖ የአሳ አስጋሪ ህብረት ስራ ማህበር		
97	እድገት በህብረት ህብረት ስራ ማህበር		
98	ሆች ማል ወጣቶች ህብረት ስራ ማህበር		
99	አበቦ ከተማ ጫኝና አውራጅ ህብረት ስራ ማህበር		
100	ሰላም ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
101	የቴራ ሀጋማ ጫኝና አውራጅ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
102	ሀሰንጌ ኩረካስ ሁ/ህ/ስ/ማ	ሀረሪ(7)	
103	ህብረት ሸማቾች ሁ/ህ/ስ/ማ		
104	እድገት በህብረት ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
105	እድገት ኮኮብ የንግድ የጋራ ህንጻ ግንባታ ህ/ስ/ማ		
106	ቱታ ኮኒሳ ሁ/ህ/ስ/ማ		

107	4ኛ እድገት በር የንግድ የጋራ ህንጻ ግንባታ ህ/ስ/ማ		
108	አባይነህ ሰፈር ሽማቾች ህ/ስ/ማ		
109	ድሬ ሁለገብ ገበሬዎች ዩኒየን	ድሬደዋ ከተማ መስተዳድር (10)	
110	ጎሮ መተባበር ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
111	ድሬ እናቶች ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
112	ስኬት በጋራ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
113	አጼ ፋሲል ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
114	ኃይት ሀውስ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
115	ቀፊራ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
116	የተራራው ንቦች ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
117	ድሬ ብርሃን ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
118	ድሬ ለመፍትሄ ሽማቾች		
119	እድገት በትግል ሽማቾች	አማራ (8)	
120	ሀመረ ኖህ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
121	እምጋ ሁለገብ ገ/ህ/ስ/ማ		
122	ፈንድቃ ሁ/ህ/ስ/ማ		
123	ጉምድሬ ሀ/ህ/ስ/ማ		
124	ደብረ ኤልያስ ሁ/ህ/ስ/ማ		
125	ሶሰር ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
126	ጨፋነን ዕድገት ህብረት ስራ ማህበር		
127	ደብረ ምታሪት ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ	ትግራይ (27)	
128	ሐምላዊት ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
129	ሰላም ኩስመሳይ ሐረስቶት ህ/ስ/ማ		
130	ልማት ሁ/ህ/ስ/ማ		
131	አዝመራ ሁ/ህ/ስ/ማ		
132	ለምለም ሁ/ህ/ስ/ማ		
133	ሸዊት ሁ/ህ/ስ/ማ		
134	ማያ አድራሻ ሁ/ህ/ስ/ማ		
135	ታህታይ የሌት መስኖ ተጠቃሚ ህ/ስ/ማ		
136	ማይ ሽጉርቲ ህ/ስ/ማ		
137	ፍርየት አፍለ ገ/ቁ/ብ/ዩኒየን		
138	ሰስዋቲ ሁ/ህ/ስ/ማ		
139	ስምረት ሁ/ህ/ስ/ማ		
140	ወረርባ ሁ/ህ/ስ/ማ		
141	እንደርታ ሁ/ህ/ስ/ማ		
142	ስምረት ሁ/ህ/ስ/ዩኒየን		
143	ደጋ ተምቤን ሁ/ህ/ስ/ዩኒየን		
144	ሮማናት ሁ/ህ/ስ/ማ		
145	ሰጋሉ ሽማቾች /ህ/ስ/ማ		

146	እድገት በህብረት /ህ/ስ/ማ		
147	አይጉደም ወተትና ወተት ተዋጽዎ/ህ/ስ/ማ		
148	አድጉደም ሁ/ህ/ስ/ዩኒየን		
149	ፍቅረ ሰላም ሁ/ህ/ስ/ማ		
150	ሸሞጣ ሁ/ህ/ስ/ማ		
151	ልማ ት ሀይብ ሁ/ህ/ስ/ማ		
152	ፍቅረ ሰላም ሁ/ህ/ስ/ማ		
153	ፍሬ ቃልሲ ሁ/ህ/ስ/ማ		
154	እድገት በህብረት ወረዳ 8 ሸማቾች /ህ/ስ/ማ	አዲስ አበባ (10)	
155	ሰላም ቦሌ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
156	ወረዳ 7 ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
157	ቁም ነገር 2000 ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
158	ዋና መኖር መተሳሰብ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
159	ቀበሌ 4/6/7 አንድነት ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
160	ልደታ 01 እድገት ተስፋ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
161	አቃቂ ቃሊቲ ክ/ከ 07 ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
162	እድገት በአንድነት ቦሌ ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
163	የኢትዮያ ሆርቲ ካልቸር ህብረት ስራ ማህበር		
164	ይቻላል ሸማች /ህ/ስ/ማ	ደቡብ (21)	
165	ከፋ ጫካ ንብ ውጤቶች /ህ/ስ/ማ		
166	ውሸውሽ ሻይ ልማት ሰራተኞች ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ		
167	ጎህ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
168	የቆጫዎች የሴቶች እንሰት ማቀነባበሪያ /ህ/ስ/ማ		
169	እንደኬል ወጣቶች ሁ /ህ/ስ/ማ		
170	ሀቤቦ ወተት አምራች /ህ/ስ/ማ		
171	የበቼ ጉልቻዋ ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ		
172	ቋሚ እድገት ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ		
173	ኢንሰኖ ሁ /ህ/ስ/ማ		
174	ቤንች ማጂ የጫካ ቡና አምራች /ህ/ስ/ዩኒየን		
175	ከፋ ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ዩኒን		
176	የዋቻ ከተማና አካባቢ እድገት በስራ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
177	ቆንጥር ብርሃን ጫካ ቡና ግብይት /ህ/ስ/ማ		
178	ሸቻ ላሬባ ሮማና ሀይሴ ሁ/ህ/ስ/ማ		
179	ደሪጌ ሁ /ህ/ስ/ማ		
180	ፋና ሸማቾች ሁ /ህ/ስ/ማ		
181	ዲንብራ ወሺ የንብ ውጤቶችና ግብይት /ህ/ስ/ማ		
182	አሞራ ገደል የተፈጥሮ ደን ውጤቶች ግብይት /ህ/ስ/ማ		
183	ሚፍቲ ሁ /ህ/ስ/ማ		
184	ኦያ አንድነት ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ		
185	የወርጡ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር	ኦሮሚያ(1)	

አባሪ 3 ፡ደንብ እና መመሪዎች የሌላቸው

ተ/ቁ	የህብረት ስራ ማህበሩ ስም	የሚገኝበት ክልል	ምርመራ
1	በረገድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር	ሱማሌ (52)	
2	ራስማል ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
3	ሙልኪ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
4	ደያህ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
5	ወደቺር ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
6	ደርዶን ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
7	ዋቢ ሸበሌ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
8	ሆርሙድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
9	ኡግባድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
10	ብልደን ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
11	ኩልምዬ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
12	ኮቦ የወጣቶች ማስልጠኛ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
13	ሆርሴድ ሁለገብ የህብረት ስራ ማህበር		
14	ሀረሞይን የእንስሳት ግብይት የህብረት ስራ ማህበር		
15	አል አሚን እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
16	ኖይለስ እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
17	ደልሳን እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
18	ነጃህ እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
19	ሊበን የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
20	የአወበሬ ከተማ ከይርማል ዳቦ መጋገሪያ ህብረት ስራ ማህበር		
21	ቢላ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
22	ጎታ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
23	ጴጋን ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
24	ኤድል ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
25	በርዋቆ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
26	ታጌሮ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
27	ተውፊቅ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
28	ሃርሙድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
29	አል-ፈትሂ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
30	ሃውለ ወንባ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
31	በይሩሃ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
32	መሃቶ ሁለገብ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
33	አባይ የኮካ ኮላ ምርቶች አስመጪ እና አከፋፋይ ህብረት ስራ ማህበር		
34	ፌዴሬሽን የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		

35	ሰአዳ ከባድና መለስተኛ መኪና አስመጪና አከራይ ህብረት ስራ ማህበር		
36	ቤር-ሩሃ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
37	ከባድ አስ ፋፊን የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
38	አረን የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
39	ሆርሴድ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
40	ቢሻሮ ኃላ.የተ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
41	መሃቶ ሁለገብ የህብረት ስራ ማህበር		
42	እውቀት ለልማት ፓራዳይዝ ት/ቤት ህብረት ስራ ማህበር		
43	እንደግ ኤች አይ ቪ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
44	ፋራህ ናሽናል የሲሚንቶ ጅምላ አከፋፋይ የህብረት ስራ ማህበር		
45	ህዳሴ ጅግጅጋ ፎርስ ታክሲ ባለንብረቶች ህብረት ስራ ማህበር		
46	በርዋቆ በሽ በሽ የአትክልትና ፍራፍሬ የህብረት ስራ ማህበር		
47	የአብ የልብስ ስፌት እና ትልፍስራ ህብረት ስራ ማህበር		
48	ደገን የንብረትና መኪና ክራይ እና ሽያጭ ህብረት ስራ ማህበር		
49	ቡላሌ የጭነት መኪና ኪራይ የህብረት ስራ ማህበር		
50	ኢፍቲን ሸማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
51	ሳምሰም ሸማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
52	ዲቅ አላህ የወላጅ አልባ ልጆች ሸማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
53	ስራ ውጤት የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር	ቤንሻንጉል ጉምዝ (24)	
54	አሶሳ ወረዳ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
55	አል ዋህዳ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
56	ኑር መዲና ሁለገብ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
57	ኒመር ሄር መሰረታዊ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
58	ድል በትግል የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
59	የጋራ ተኪ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
60	ጎልደን ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
61	የመንግስት ሰራተኞች ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
62	ውህደት ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
63	የአሹሞ ሴቶች ሁለ ገብ ህብረት ስራ ማኅበር		
64	ተወከል ሁለገብ የገበሬዎች ህብረት ስራ ዩኒየን		
65	መንጌ ሸጎል ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
66	ሚሊኒየም የወርቅ አምራች ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
67	ተውሂድ አሶሳና አካባቢው የአትክልትና ፍራፍሬ ግብይት ህብረት ስራ ዩኒየን		

68	ወላድ የገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
69	ጎሊ ሽሚ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
70	አዝሃብ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
71	እድገት በር ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
72	ዳቡስ አፋ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
73	ህዳሴ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
74	ቶኩማ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
75	የገበሬዎች ህብረት ስራ ዩኒየን		
76	ብሩህ ተስፋ ኃላ.የተ. የገ/ቁ/ብ ህብረት ስራ ዩኒየን		
77	ገንዳሊ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር	አፋር (25)	
78	ሌሃራ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
79	የውኢ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
80	የቦይና ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
81	አብዱ ገዳ ሽማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
82	ኢግላ ሚአሳዩ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
83	ዳህራ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
84	ሉላ የእደ ጥበብ የህብረት ስራ ማህበራት		
85	ሊኢመል ሁለገብ የቴምር አምራቾች የህብረት ስራ ማህበር		
86	አላዶ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
87	ጋወቶ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
88	አይሮላፍ የወተት ተዋፅኦ ግብይት ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
89	የቦይና ወፍጮ አገልግሎት ተጠቃሚ ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
90	አብዶጋዳ የሽማቾች ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
91	ሉሲ የገ/ቁ/ብ ህብርት ስራ ማህበር		
92	ፋና ሁለገብ ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
93	ሄሉ መሊ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
94	ኢላባ የተመጣጠነ የእንስሳት መኖ አምራች ህብረት ስራ ማህበር		
95	አኬኖ አዋሽ መናኸሪያ ተራ አስከባሪዎችና ጫኝ አውራጅ ህብረት ስራ ማህበር		
96	አንዲዶ የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
97	ሜአይቱ የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
98	ፋና ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
99	አርሜሊ ሽማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
10	ፋና መምህራን እና ሰራተኞች ሽማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
101	ተወከል ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
102	ጎሮ መተባበር ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ	ድሬደዋ ከተማ መስተዳድር (9)	
103	ድሬ እናቶች ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		

104	ስኬት በጋራ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
105	አጼ ፋሲል ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
106	ኃይት ሀውስ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
107	ቀፊራ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
108	የተራራው ንቦች ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
109	ድሬ ብርሃን ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
110	ድሬ ለመፍትሄ ሸማቾች		
111	እድገት በትግል ሸማቾች	አማራ (7)	
112	ሀመረ ኖህ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
113	እምጋ ሁለገብ ገ/ህ/ስ/ማ		
114	ፈንድቃ ሁ/ህ/ስ/ማ		
115	ድል በትግል የዘረ ብዜትና ግብይት ህ/ስ/ማ		
116	ደብረ ኤልያስ ሁ/ህ/ስ/ማ		
117	የሏበር አካባቢ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
118	ሀሰንጌ ኩረካስ ሁ/ህ/ስ/ማ	ሀረር (8)	
119	ህብረት ሸማቾች ሁ/ህ/ስ/ማ		
120	እድገት በህብረት ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
121	እድገት ኮከብ የንግድ የጋራ ህንጻ ግንባታ ህ/ስ/ማ		
122	ቱታ ኮኒሳ ሁ/ህ/ስ/ማ		
123	ሀረር ሀለገብ ሸማቾች ህ/ስ/ማ		
124	4ኛ እድገት በር የንግድ የጋራ ህንጻ ግንባታ ህ/ስ/ማ		
125	አባይነህ ሰፈር ሸማቾች ህ/ስ/ማ		
126	ደብረ ምታረት ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ	ትግራይ (21)	
127	ሐምላዊት ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማ		
128	ሰላም ኩስመሳይ ሐረስቶት ህ/ስ/ማ		
129	ልማት ሁ/ህ/ስ/ማ		
130	አዝመራ ሁ/ህ/ስ/ማ		
131	ለምለም ሁ/ህ/ስ/ማ		
132	ማያ አድራሻ ሁ/ህ/ስ/ማ		
133	ታህታይ የሌት መስኖ ተጠቃሚ ህ/ስ/ማ		
134	ማይ ሽጉርቲ ህ/ስ/ማ		
135	ሰስዋቲ ሁ/ህ/ስ/ማ		
136	ስምረት ሁ/ህ/ስ/ማ		
137	ወረርባ ሁ/ህ/ስ/ማ		
138	ስምረት ሁ/ህ/ስ/ዩኒየን		
139	ሰጋሉ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
140	እድገት በህብረት /ህ/ስ/ማ		
141	አይጉደም ወተትና ወተት ተዋጽዎ/ህ/ስ/ማ		
142	ፍቅረ ሰላም ሁ/ህ/ስ/ማ		
143	ሸሞጣ ሁ/ህ/ስ/ማ		
144	ልማ ት ሀይብ ሁ/ህ/ስ/ማ		

145	ፍቅረ ሰላም ሁ/ህ/ስ/ማ		
146	ፍሬ ቃልሲ ሁ/ህ/ስ/ማ		
147	እድገት በህብረት ወረዳ 8 ሸማቾች /ህ/ስ/ማ	አዲስ አበባ (6)	
148	ሰላም ቦሌ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
149	ዋና መኖር መተሳሰብ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
150	ቀበሌ 4/6/7 አንድነት ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
151	አዲሱ ገበያ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
152	ቀበሌ 11/12/08 ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
153	ይቻላል ሸማች /ህ/ስ/ማ	ደቡብ (19)	
154	እድገት ሴቶች /ህ/ስ/ማ		
155	አጋምስ ናደው ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ		
156	እሸት ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ		
157	ጎህ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
158	የቆጫዎች የሴቶች እንሰት ማቀነባበሪያ /ህ/ስ/ማ		
159	እንደኬል ወጣቶች ሁ /ህ/ስ/ማ		
160	ቋሚ እድገት ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ		
161	የጋሞ ጎፋ ገበሬዎች አትክልትና ፍራፍሬ /ህ/ስ/ማ		
162	ቤንች ማጂ የጫካ ቡና አምራች /ህ/ስ/ዩኒየን		
163	ከፋ ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ዩኒን		
164	የዋቻ ከተማና አካባቢ እድገት በስራ ሸማቾች /ህ/ስ/ማ		
165	ቆንጥር ብርሃን ጫካ ቡና ግብይት /ህ/ስ/ማ		
166	ሸቻ ላሬባ ሮማና ሀይሴ ሁ/ህ/ስ/ማ		
167	ደሪጌ ሁ /ህ/ስ/ማ		
168	ፋና ሸማቾች ሁ /ህ/ስ/ማ		
169	ዲንብራ ወሺ የንብ ውጤቶችና ግብይት /ህ/ስ/ማ		
170	አሞራ ገደል የተፈጥሮ ደን ውጤቶች ግብይት /ህ/ስ/ማ		
171	ኦያ አንድነት ገ/ቁ/ብ /ህ/ስ/ማ		

አባሪ 4፡ ከ3 ዓመት በላይ ኦዲት ሳይደረጉ የቆዩ ህ/ስ/ማህበራት

ተ/ቁ	የህ/ስ/ማህበራት ስም	ህ/ስ/ማህበሩ የሚገኝበት ክልል	ኦዲት ሳደረግ የቆየበት ግዜ	ኦዲት የተደረገበት ዓ.ም	ምርመራ
1	ግብርና ሚኒስቴር የሰራተኞች ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር	አዲስ አበባ (1)	7	14/7/2008	
2	ማድቢታ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር	አፋር (21)	9	29/5/2009	
3	መስጊዶ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		9	29/5/2009	
4	ሌነባ ገ/ቁ/ብ/ ህ/ስ/ማህበር		5		
5	የሱልባ ገ/ቁ/ብ/ ህ/ስ/ማህበር		4		
6	ሀነባ ገ/ቁ/ብ/ ህ/ስ/ማህበር		4		
7	ሊአሲታ መስኖ ተጠቃሚ ህ/ስ/ማህበር		6		
8	ዳጉ ገ/ቁ/ብ/ ህ/ስ/ማህበር		4		
9	ራዕይ ሁለገብ ሙያተኞች ህ/ስ/ማህበር		4		
10	ኤኬና ግጦሽ መሬት አስተዳደር ህ/ስ/ማህበር		4		
11	ያአቢዲ የተቀናጀ ግጦሽ መሬት አስተዳደር ህ/ስ/ማህበር		3		
12	ማድቢታ ገ/ቁ/ብ/ ህ/ስ/ማህበር		4		
13	ደቦራ አርብቶ አደሮች ገ/ቁ/ብ ህ/ስ/ማህበር		4	4/8/2008	
14	ሄሎ መሊ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		5	4/8/2008	
15	ኡሰማባህ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		4	4/8/2008	
16	አምበል መብና የኡንጋ /ህ/ስ/ማህበር		6	4/8/2008	
17	ገርሳቱዲኢ ሸማቾች ህ/ስ/ማህበር		6	5/8/2008	
18	ኡማአዳ ባይስ የወተት ተዋጽዎ ህ/ስ/ማህበር		8		
19	አንበልማብና ኡንጋ ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር		4		
20	የአርባ የመንግስት ሰራተኞች ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		7		
21	በራህሌ ደአር ዓሳዓሊ ጨው ግብይት ህ/ስ/ማህበር		6		
22	በራህሌ ደአር እንሰሳት መኖ አምራች ህ/ስ/ማህበር		5		

23	ሁንደኤ ሁለገብ የገበሬዎች ህ/ስ/ማህበር	ሀረሪ (3)	5	25/5/2009	
24	መድሀኒአለም ቴ/ሙ/ማ/ተ/የመም እና ሰራተኞች ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		8	25/6/2009	
25	ሀሰንጌ ኩፋካስ ሁለገብ የገበሬዎች ህ/ስ/ማህበር		4	7/11/2008	
26	ብሩህ ተስፋ ሁለገብ የገበሬዎች ህ/ስራ ዩኒየን	ቤንሻንጉል(17)	3	01/10/2008	
27	አንዚና ሁለገብ የገበሬዎች ህ/ስራ ዩኒየን		4		
28	ማተባ ሁለገብ የገበሬዎች ህ/ስ/ማህበር		5		
29	ሶሌ ድባጤ ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር		4		
30	አሶሳ ገጠር መንገድ ሸማቾች ህ/ስ/ማህበር		7		
31	ጠንክረን እንስራ ሸማቾች ህ/ስ/ማህበር		6		
32	አሶሳ ሆስፒታል ጤና ምግብ ዝግጅት ህ/ስ/ማህበር		8		
33	እንደግ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		8		
34	ሰላም ለህዳሴ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		8		
35	ብርሃን ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		8		
36	ሰርቶ ማሳያ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		7		
37	እድገት መሰላል ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		7		
38	ሪዝገላ ደረቅ እንጀራ ህ/ስ/ማህበር		7		
39	እድገት ፋና ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		7		
40	ሮሆቦት ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		7		
41	አሶሳ ጫኝና አውራጅ ህ/ስ/ማህበር		7		
42	ስኬት ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		7		
43	ድባጢና አካባቢው ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር	አማራ(1)	11		

አባሪ 5፡ ኦዲት ተደርገው የማያውቁ ህብረት ስራ ማህበራት

ተ/ቁ	የህብረት ስራ ማህበሩ ስም	የሚገኝበት ክልል	ምርመራ
1	በረገድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር	ሱማሌ (52)	የ2008 እና የ2009 በጀት ዓመት
2	ራስማል ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
3	ሙልኪ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
4	ደያህ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
5	ወደቺር ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
6	ደርዶን ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
7	ዋቢ ሸበሌ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
8	ሆርሙድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
9	ኡግባድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
10	ብልደን ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
11	ኩልምዬ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
12	ኮቦ የወጣቶች ማሰልጠኛ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
13	ሆርሴድ ሁለገብ የህብረት ስራ ማህበር		
14	ሀረሞይን የእንስሳት ግብይት የህብረት ስራ ማህበር		
15	አል አሚን እንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
16	ኖይለስ እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
17	ደልሳን እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
18	ነጃህ እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
19	ሊበን የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
20	የአወበሬ ከተማ ከይርማል ዳቦ መጋገሪያ ህብረት ስራ ማህበር		
21	ቢላ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
22	ጎታ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
23	ዱጋን ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
24	ኤድል ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
25	በርዋቆ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
26	ታጌሮ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
27	ተውፊቅ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
28	ሃርሙድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
29	አል-ፈትሂ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
30	ሃውለ ወንባ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
31	በይሩሃ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
32	መሃቶ ሁለገብ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
33	አባይ የኮካ ኮላ ምርቶች አስመጪ እና አከፋፋይ ህብረት ስራ ማህበር		
34	ፌዴሬሽን የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		

35	ስአዳ ከባድና መለስተኛ መኪና አስመጪና አከራይ ህብረት ስራ ማህበር		
36	ቤር-ሩሃ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
37	ከባድ አስ ፋፊን የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
38	አረን የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
39	ሆርሴድ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
40	ቢሻሮ ኃላ.የተ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
41	መሃቶ ሁለገብ የህብረት ስራ ማህበር		
42	እውቀት ለልማት ፓራዳይዝ ት/ቤት ህብረት ስራ ማህበር		
43	እንደግ ኤች አይ ቪ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
44	ፋራህ ናሽናል የሲሚንቶ ጅምላ አከፋፋይ የህብረት ስራ ማህበር		
45	ህዳሴ ጅግጅጋ ፎርስ ታክሲ ባለንብረቶች ህብረት ስራ ማህበር		
46	በርዋቆ በሽ በሽ የአትክልትና ፍራፍሬ የህብረት ስራ ማህበር		
47	የአብ የልብስ ስፌት እና ትልፍስራ ህብረት ስራ ማህበር		
48	ደገን የንብረትና መኪና ክራይ እና ሽያጭ ህብረት ስራ ማህበር		
49	ቡላሌ የጭነት መኪና ኪራይ የህብረት ስራ ማህበር		
50	ኢፍቲን ሸማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
51	ሳምሰም ሸማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
52	ዲቅ አላህ የወላጅ አልባ ልጆች ሸማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
53	ስራ ውጤት የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር	ቤንሻንጉል ጉምዝ (24)	
54	አሶሳ ወረዳ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
55	አል ዋህዳ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
56	ኑር መዲና ሁለገብ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
57	ኒመር ሄር መሰረታዊ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
58	ድል በትግል የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
59	የጋራ ተኪ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
60	ጎልደን ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
61	የመንግስት ሰራተኞች ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
62	ውህደት ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
63	የአሹሞ ሴቶች ሁለ ገብ ህብረት ስራ ማኅበር		
64	ተወከል ሁለገብ የገበሬዎች ህብረት ስራ ዩኒየን		
65	መንጌ ሽጎል ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
66	ሚሊኒየም የወርቅ አምራች ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
67	ተውሂድ አሶሳና አካባቢው የአትክልትና ፍራፍሬ ግብይት ህብረት ስራ ዩኒየን		

68	ወላድ የገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
69	ጎሊ ሽሚ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
70	አዝሃብ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
71	እድገት በር ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
72	ዳቡስ አፋ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
73	ህዳሴ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
74	ቶኩማ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
75	የገበሬዎች ህብረት ስራ ዩኒየን		
76	ብሩህ ተስፋ ኃላ.የተ. የገ/ቁ/ብ ህብረት ስራ ዩኒየን		
77	ገንዳሊ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር	አፋር (25)	
78	ሌሃራ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
79	የውኢ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
80	የቦይና ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
81	አብዱ ገዳ ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
82	ኢግላ ሚአሳዩ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
83	ዳህራ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
84	ሉላ የእደ ጥበብ የህብረት ስራ ማህበራት		
85	ሊኢመል ሁለገብ የቴምር አምራቾች የህብረት ስራ ማህበር		
86	አላዶ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
87	ጋወቶ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
88	አይሮላፍ የወተት ተዋፅኦ ግብይት ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
89	የቦይና ወፍጮ አገልግሎት ተጠቃሚ ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
90	አብዶጋዳ የሸማቾች ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
91	ሉሲ የገ/ቁ/ብ ህብርት ስራ ማህበር		
92	ፋና ሁለገብ ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
93	ሄሉ መሊ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
94	ኢላባ የተመጣጠነ የእንስሳት መኖ አምራች ህብረት ስራ ማህበር		
95	አኬኖ አዋሽ መናኸሪያ ተራ አስከባሪዎችና ጫኝ አውራጅ ህብረት ስራ ማህበር		
96	አንዲዶ የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
97	ሜአይቱ የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
98	ፋና ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
99	አርሜሊ ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
10	ፋና መምህራን እና ሰራተኞች ሸማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
101	ተወከል ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		

አባሪ 6 ፡የጽ/ቤት እና መስሪያ ቦታ የሌላቸው

ተ/ቁ	የህብረት ስራ ማህበሩ ስም	የሚገኝበት ክልል	ምርመራ
1	በረገድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር	ሱማሌ (43)	
2	ራስማል ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
3	ሙልኪ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
4	ደያህ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
5	ወደቺር ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
6	ደርዶን ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
7	ዋቢ ሸበሌ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
8	ሆርሙድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
9	ኡግባድ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
10	ብልደን ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
11	ኩልምዬ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
12	ኮቦ የወጣቶች ማስልጠኛ ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
13	ሆርሴድ ሁለገብ የህብረት ስራ ማህበር		
14	ሀረሞይን የእንስሳት ግብይት የህብረት ስራ ማህበር		
15	አል አሚን እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
16	ኖይለስ እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
17	ደልሳን እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
18	ነጃህ እንሰሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
19	ሊበን የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
20	የአወበሬ ከተማ ከይርማል ዳቦ መጋገሪያ ህብረት ስራ ማህበር		
21	ቤር-ሩሃ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
22	ከባድ አስ ፋፊን የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
23	አረን የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
24	ሆርሴድ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
25	ቢሻሮ ኃላ.የተ የገበሬዎች ህብረት ስራ ማህበር		
26	መሃቶ ሁለገብ የህብረት ስራ ማህበር		
27	እውቀት ለልማት ፓራዳይዝ ት/ቤት ህብረት ስራ ማህበር		
28	እንደግ ኤች አይ ቪ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
29	ፋራህ ናሽናል የሲሚንቶ ጅምላ አከፋፋይ የህብረት ስራ ማህበር		
30	ህዳሴ ጅግጅጋ ፎርስ ታክሲ ባለንብረቶች ህብረት ስራ ማህበር		
31	በርዋቆ በሽ በሽ የአትክልትና ፍራፍሬ የህብረት ስራ ማህበር		
32	የአብ የልብስ ስፌት እና ትልፍስራ ህብረት ስራ ማህበር		

33	ደገን የንብረትና መኪና ክራይ እና ሽያጭ ህብረት ስራ ማህበር		
34	ቡላሌ የጭነት መኪና ኪራይ የህብረት ስራ ማህበር		
35	ኢፍቲን ሽማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
36	ሳምሰም ሽማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
37	ዲቅ አላህ የወላጅ አልባ ልጆች ሽማቾች የህብረት ስራ ማህበር		
38	አል አሚን የቁም እንስሳ ህ/ስ/ማህበር		
39	ነጃህ የቁም እንስሳ ህ/ስ/ማህበር		
40	ባርኮ ሽማቾች ህ/ስ/ማህበር		
41	ሊበን ሰብል ህ/ስ/ማህበር		
42	እንደግ ኤች አይ ቪ ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		
43	ሀልገን ግብርና ምርት ህ/ስ/ማህበር		
44	ገንዳሌ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር	አፋር (31)	
45	ሌሃራ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
46	የውኢ ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
47	የቦይና ገንዘብ ቁጠባና ብድር የህብረት ስራ ማህበር		
48	አብዱ ገዳ ሽማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
49	ኢግላ ሚአሳዩ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
50	ዳሀራ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
51	ሉላ የእደ ጥበብ የህብረት ስራ ማህበራት		
52	ሊኢመል ሁለገብ የቴምር አምራቾች የህብረት ስራ ማህበር		
53	አላዶ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
54	ጋወቶ ሁለገበ ህብረት ስራ ማህበር		
55	አይሮላፍ የወተት ተዋፅኦ ግብይት ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
56	የቦይና ወፍጮ አገልግሎት ተጠቃሚ ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
57	አብዶጋዳ የሽማቾች ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
58	ሉሲ የገ/ቁ/ብ ህብርት ስራ ማህበር		
59	ፋና ሁለገብ ኃላ.የተ የህብረት ስራ ማህበር		
60	ሄሉ መሊ ገንዘብ ቁጠባና ብድር ህብረት ስራ ማህበር		
61	ኢላባ የተመጣጠነ የእንስሳት መኖ አምራች ህብረት ስራ ማህበር		
62	አኬኖ አዋሽ መናኸሪያ ተራ አስከባሪዎችና ጫኝ አውራጅ ህብረት ስራ ማህበር		
63	አንዲዶ የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
64	ሜአይቱ የእንስሳት ግብይት ህብረት ስራ ማህበር		
65	ፋና ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
66	አርሜሊ ሽማቾች ህብረት ስራ ማህበር		
67	ፋና መምህራን እና ሰራተኞች ሽማቾች ህብረት ስራ ማህበር		

68	ተወከል ሁለገብ ህብረት ስራ ማህበር		
69	ሄሎ መሊ ገ/ቁ/ብ/ ህ/ስ/ማህበር		
70	አንብኖ ሴቶች ገ/ቁ/ብ/ ህ/ስ/ማህበር		
71	ቦሎይታ ሴቶች ገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		
72	ሄያኪያኢገ/ቁ/ብ/ህ/ስ/ማህበር		
73	ዌአይቱ እንስሳት ግብርና ህ/ስ/ማህበር		
74	አኪኖ ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር		
75	ማችበኞ ሸማቾች ህ/ስ/ማህበር	ጋምቤላ (7)	
76	ቲቸምበር ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር		
77	ብርሃን ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር		
78	ኮርገንግ ሸማቾች ህ/ስ/ማህበር		
79	ተስፋ ለነገ ትውልድ ህ/ስ/ማህበር		
80	ሰላም ለልማት ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር		
81	ፑውዲ ወጣቶች ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር		
82	ጋዲስ ቦሩ ህ/ስ/ማህበር	ሀረሪ (1)	
83	ሲቲ ሰመሪ ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር	ትግራይ (2)	
84	ዓወት ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር		
85	ጎህ ሁለገብ ህ/ስ/ማህበር	ደቡብ (1)	